

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

Lenin Üzerine

**S
l
a
v
o
j
ž
i
ž
e
k**

LENİN ÜZERİNE

LENİN ÜZERİNE

SLAVOJ ŽIŽEK

Çeviren: Nilgün Aras

encore
İstanbul

İngilizce Orijinali, *Repeating Lenin*

© Slovaj Žižek 2003

Bu kitabın farklı İngilizce versiyonu

Revolution at the Gates: Žižek on Lenin adıyla

Verso'dan (2002) basılmıştır.

Orijinal Lenin metinleri: Bkz. s.92

Lenin Üzerine, Slovaj Žižek

Birinci Basım: Temmuz 2004

Türkçe Çeviri © Encoreİstanbul

Bu çevirinin yayın hakları Encore Yayınları'na aittir.

Encore

İstasyon Caddesi, Hüseyin Paşa Sokak

No:13/2 Kızıltoprak 34724 İstanbul

kitap@encoreistanbul.com

ISBN 975-92712-4-9

Grafik Uygulama: Hüseyin Vatan

Baskı: Ayhan Matbaası

İÇİNDEKİLER

Bir Kez Daha Lenin	7
Biçimciliğe Karşı Yorumlamacılık	13
Maymunlar ve İnsanlar	21
Schubert Dinleyicisi Olarak Lenin	29
“Kişiyi Özel: Eğer Öldürülürsem...”	35
Lenin Komşusunu Sevd mi?	45
Sibermekân Lenin’i	59
Leninist Ütopya	74
Lenin’e Geri Dönmeye Karşı Lenin’i Tekrarlama	84
1917 Yazılarından - V. İ. LENİN	91
Kaynaklara İlişkin Not	92
1- Uzaktan Mektuplar - Birinci Mektup	93
2- Şimdiki Devrimde Proletaryanın Görevleri Üzerine (“Nisan Tezleri”)	108
3- RSDİP (B) Merkez Komitesi, Petrograd ve Moskova Komitelerine Mektup	116
4- RSDİP (B) Merkez Komitesine Mektup	120
Notlar	128
İndeks	146

Bir Kez Daha Lenin

Lenin'i yeniden ele almaya herkesin ilk tepkisi elbette alaycı bir kahkaha patlatmak olacaktır. Marx'a diyecek yok, bugün Wall Street'te bile onu sevenler var: Kapitalist dinamikleri kusursuzca tanımlayan metanın şairi Marx, gündelik yaşamın yabancılaşması ve yeniden şekleşmesini anlatan Akademik Kültürel Araştırmaların Marx'ı. Oysa Lenin öyle mi? Ciddi olamazsınız! İşçi sınıfı hareketi, devrimci parti ve benzeri zombi kavramlar? Marksizmin uygulanmasındaki başarısızlığın, yirminci yüzyılın dünya politikasının tamamına damgasını vuran büyük felaketin, ekonomik bakımdan yetersiz bir diktatörlükle sonlanan Reel Sosyalist denemenin sorumlusu Lenin'in bizzat kendisi değil midir? Bu nedenle bugünkü akademik politikalar Lenin söz konusu olduğunda derhal iki sınırlamayı ileri sürer: Evet, neden olmasın, Liberal bir demokraside yaşamıyor muyuz, düşünce özgürlüğü var... Ancak, Lenin'e "nesnel, eleştirel ve bilimsel bir yöntemle" yaklaşılmalı, nostaljik bir ilahlaştırma ile değil, ayrıca da kökleri demokratik-politik düzende sağlamca duran bir bakış açısıyla, insan hakları çerçevesinde - tam da burada yirminci yüzyılda yaşanan totaliterciliklerden öğrenilen acı dersler yatar.

Buna ne diyebiliriz ki? Sorun, Lenin'in kendisinin de söyleyeceği gibi "somut durumun somut tahlili" ile kolayca anlaşılabilir özelliklerde yatar. "Demokratik konsensüse sadakat," bu liberal-demokratik düzenin kendisinin resmi olarak kınadığı fenomenle suç ortağı olmasını ciddi olarak sorgulamayı ve tabii ki, sosyo-politik yapısı farklı olabilecek bir toplum tasavvur etme yolunda herhangi bir ciddi girişimi engelleyen mevcut liberal-parlamente konsensüsü kabul etmek demektir. Kısaca

bu, istediğini söyleyip yazabilirsin demektir; yeter ki yaptığın, egemen politik konsensüsü ciddi biçimde sorgulamasın. Öyleyse eleştirel bağlamda her şeye izin vardır, hatta kışkırtıcı konulara bile: Global ekolojik felaket olasılıkları, insan hakları ihlalleri, cinsiyetçilik, homofobi, antifeminizm, yalnızca uzak ülkelerde değil megalopollerimizde de artan şiddet, Birinci Dünya ile Üçüncü Dünya, zenginle yoksul arasındaki uçurum, gündelik yaşantımızı darmadağın eden dijitalleşmenin etkisi vs. vs. Bugün etnik, dinsel veya cinsiyetçi şiddetin yeni biçimleriyle nasıl mücadele edilmesine ilişkin çeşitli konularda bir araştırma için uluslararası, devlet veya şirket fonlarına ulaşmaktan kolay bir şey yoktur. Sorun, bütün bunların arka planında temel bir *Denkverbot*, yani düşünme yasağının olmasıdır. Bugünün liberal demokratik egemenliği yazılı olmayan bir tür *Denkverbot* ile sürdürülüyor; tıpkı altmışların sonlarında Almanya'daki kötü şöhretli *Berufsverbot* (radikal Sol eğilimlileri devlet organlarına işe alma yasağı) gibi, varolan düzeni ciddi olarak zorlayan politik bir projeye en ufak bir ilgi gösterildiğinde derhal verilen yanıt: "Ne kadar iyi niyetli de olsa, sonu yeni bir Gulag olacak!" tır. Sürekli holokost, Gulag ve yakın tarihin Üçüncü Dünya felaketlerine atıfta bulunmanın ideolojik işlevi bu *Denkverbot*'a destek vermemiz için işlerin çok daha kötü olabileceğini hatırlatmaktır: "Şöyle etrafınıza bakın ve radikal kavramlarınızın peşine takılırsak başımıza ne geleceğini görün!" "Bilimsel nesnellik" talebi de tıpkı aynı anlama gelmektedir: Varolan liberal konsensüs ciddi olarak sorgulanmaya başlandığında, bilimsel nesnelliğin gününü doldurmuş ideolojik konumlar uğruna terk edildiği suçlaması başlar. Şu noktada ödün verilemez ve verilmemesi gerekir: Bugün, gerçek düşünce özgürlüğü ya egemen liberal-demokrat "postideolojik" konsensüsü sorgulama özgürlüğü demektir ya da hiç anlamı yoktur.

Habermas, içinde yaşadığımız çağı *die neue Undurchsichtigkeit* olarak adlandırır: Yeni anlaşılmazlık. Gündelik deneyimlerimiz her zamankinden daha çok şaşırtıcıdır: Modernleşme yeni tutuculuklar doğurur, özgürlü-

Bugünün Amerikan radikal akademisyenlerinin gündemindeki en göze çarpan konulardan ikisini ele alalım: Postkolonyalizm ve eşcinsellik (gey) araştırmaları. Postkolonyalizm sorunu kuşkusuz önemli; zira “postkolonyalizm araştırmaları” bu problemi, sömürülen azınlıkların mağdur olma deneyimlerini “anlatma hakkına”, “ötekiliği” bastıran güç mekanizmalarının çokkültürcülük problematiğine çevirme eğilimindedir; nihayetinde öğrendiğimiz şey postkolonyalist sömürünün kökünün Öteki’ne karşı hoşgörüsüzlükte olduğu ve daha da öte bu hoşgörüsüzlüğün kökünün “İçimizdeki Yabancı”ya karşı hoşgörüsüzlükte, kendi içimizde bastırdığımız şeyle yüzleşme acizliğinde yattığıdır. Böylece ekonomik-politik mücadele içsel travmalarla yüzleşememenin belli belirsiz sahte-psikanalitik dramasına dönüşür... Amerikan akademik topluluğunun gerçek yozlaşması birincil olarak finansal değildir, bu yozlaşma sadece Avrupa’nın eleştirel entellektüellerini satın alabilmeleri (bir yere kadar ben de dahil) değil fakat kavramsaldır: “Avrupalı” eleştirel teori düşüncelerini sezilemez şekilde zararsız Kültürel Araştırmalar modasına çevirmeleridir.

Kendi deneyimlerimden bildiğim kadarıyla, neredeyse bütün “radikal” akademisyenlerin profesyonel hedefleri makamlarının güvenli konumunu sürdürmektir, onların gizli arzuları Amerikan Kapitalist modelin uzun vadede sağlam kalmasıdır (aralarında şaşırtıcı sayıda borsada oynayanlar vardır). Eğer onları gerçekten dehşete düşürecek bir şey varsa o da gelişmiş Batı toplumlarında “sembolik sınıfların” (görece) güvenli yaşamsal ortamlarının kökten dağılmasıdır. Cinsiyetçilik, ırkçılık ve düşük ücretli sağlıksız koşullarda çalışılan Üçüncü Dünya atölyelerine karşı gösterdikleri aşırı Siyaseten Doğru çaba aslında kendi en iç kimliklerine karşı bir savunma, bir tür zorlama ritüeldir ve gizli mantığı şudur: “Kökten bir değişimin gerekliliği üstüne olabildiğince çok konuşalım ki hiç değişim olmamasını garantiye alalım!” Bu semptomları gösteren *October* [Ekim] dergisi editörlerinden birine bu dergi adının neye atıfta bulunduğu sorulsa yarı sır verir gibi, elbette *şu bizim October*

der - böylece, radikal devrimci geçmiş ile bir şekilde bağın korunduğu gizli güvence içinde modern sanatın jargonlu analizlerine dalınabilir... Bu köktencilik modasına kıyasla Üçüncü Yol ideologları ve uygulayıcılarına ilişkin ilk jest övgü olmalıdır: En azından oyunu dosdoğru oynuyorlar ve global kapitalist koordinatları kabul etmede dürüstler; sahte-radikal akademik Solcular ise Üçüncü Yola karşı tepeden bakan bir tavrı benimserken onların radikallikleri eninde sonunda kimseye yararı olmayan boş bir jeste denk düşmektedir.

Bugün genel olarak (hâlâ) egemen liberal-demokratik konsensüsü kıran, yavaş yavaş şimdiye değin dışlanmış konuları (Faşizmin kısmen gerekçelendirilmesi, etnik kimlik adına soyut yurttaşlığı koruma gereksinimi, vs.) gündeme getiren radikal popülist Sağdır. Halbuki egemen liberal demokrasi bu gerçeği Solcu radikallere şantaj yapmak için kullanıyor: "Ateşle oynamayalım, yeni sağ saldırıya karşı her zamankinden daha çok demokratik konsensüste diretmeliyiz, ona karşı her eleştiri kaçınılmaz olarak yeni Sağın işine yarıyor!" Canalcı ayırım burada: Bu şantaj reddedilmeli, bizzat demokrasi kavramının kendisinin sorgulanmasına kadar, liberal konsensüsü bozma riskine girilmelidir.

Öyleyse radikal Solun ebedi ikilemini ne yapacağız: Muhafazakârlara karşı Bill Clinton gibi merkez-solcuları mı stratejik olarak desteklemeli yoksa "fark etmez, bu kavgalara katılmamalıyız, hatta bir bakıma Sağın iktidarda olması daha iyi, böylece halk gerçek durumu kavrayacaktır" tavrını mı almalı? Yanıt, "Hangi sapma, Sağ mı Sol mu daha kötü?" sorusuna Stalin'in şu eski "*ikisi de birbirinden kötü*" yanıtıdır. Yapılması gereken dosdoğru diyalektik paradoks tutum alınmasıdır: İlgede elbette bugünün resmi politikasının liberal ve muhafazakâr kutupları arasındaki mücadeleye tarafsız kalınmalı - ancak liberal seçenek iktidarda ise tarafsız kalınabilir. Aksi takdirde ödenecek bedel çok yüksek olabilir - otuzların başlarında Alman Komünist Partisinin, Nazi diktatörlüğünün kapitalist baskının son umutsuz aşaması ol-

duğu ve işçi sınıfının gözlerini açarak onların “burjuva” demokratik kurumlara inançlarını yıkacağı gerekçesiyle Nazilere karşı mücadeleye *odaklanmama* kararının doğurduğu felaketleri anımsayın. Bu minvalde, kimse- nin komünizme bağlılıkla suçlayamayacağı Claude Lefort yakın bir tarihte François Furet’i yanıtlarken cana- lıcı bir noktaya değindi; bugünkü liberal konsensüs Sol- cu işçilerin 150 yıllık savaşımı ve devlete baskısının so- nucudur, 100 yıl hatta daha az zaman önce liberallerin dehşetle kenara ittiği talepleri içinde barındırır.³ Kanıt olarak Komünist Manifesto’nun sonunda sıralanan ta- leplere bakmak yeter: İki üç tanesi dışında (ki kuşkusuz esas olan bunlardır) diğerleri bugünkü konsensüsün bir parçasıdır (en azından yavaş yavaş yok olan Sosyal Devlette): Herkese oy hakkı, ücretsiz eğitim, herkese sağlık hizmeti, emeklilik hizmetleri, çocuk emeğine kısıtlama...

Biçimciliğe Karşı Yorumlamacılık

Öyleyse nereden başlayacağız? Günümüzün New Age tutuculuk atmosferi içinde Lenin'in *Materyalizm ve Ampiriokritisizm* dersini yeniden vurgulamak çekici gelebilir: Lenin'in zamanında olduğu gibi bugün de kuantum fiziğinin popüler inancı bilimin nihai olarak materyalizmi yeneceğidir. Madde "ortadan kalkacak" enerji alanlarının maddi olmayan dalgalarında eriyecektir.⁴ Aynı zamanda doğrudur ki (Lucio Colletti'nin vurguladığı gibi) Lenin'in felsefi ve bilimsel madde nosyonu arasında yaptığı ayrıma göre, zihinden bağımsız var olan gerçeklik olarak felsefi madde düşüncesi felsefenin bilime müdahalesini önlediğinden, "doğanın diyalektiği/doğadaki diyalektik" düşüncesini de tamamen sarsar. Ancak... bu "ancak" *Materyalizm ve Ampiriokritisizm*'de *diyalektiğe, Hegel'e yer yoktur* gerçeği yüzündendir. Lenin'in temel tezleri nelerdir? Bilginin fenomenici veya pragmatik enstrümantalizme indirgenmesini (örneğin, bilimsel bilgide aklımızdan bağımsız olarak eşyanın tabiatını öğreniriz iddiası - kötü şöhretli "yansıma teorisi") reddetmekle birlikte, bilgimizin nazik yapısı konusunda (hep sınırlıdır, görecedir ve dış gerçekliği yalnızca sonsuz tahmin sürecinde yansıtır) ısrarcılık. Bu, tanıdık gelmiyor mu? Anglo-Sakson analitik felsefe geleneğinde anti-Heglecilerin arketipi Karl Popper'in temel konumu değil mi bu? Kısa makalesi "Lenin ve Popper"⁵ Colletti, *Die Zeit*'ta yayınlanmış 1970'ten kalma bir özel mektupta Popper'in "Lenin'in amperiokritisizm üstüne kitabı bence gerçekten kusursuz" diye yazdığını aktarır.⁶

Lenin'in Hegel'i yeniden keşfetmesine rağmen *Ampiriokritisizm*'in katı materyalist çekirdeği 1915'in *Felsefe Def-*

terleri'nde de sürer - neden? Lenin burada Adorno'nun "negatif diyalektik"indeki sorunla, Hegelci miras olan her doğrudanlığın, sahip olunan nesnelliğin öznel dola-yımcılığının eleştirisi ve Adorno'nun "nesnelin üstünlü-ğü" dediği minimum materyalizmin nasıl birleştirilebile-ceği sorunuyla uğraşmaktadır (işte bu nedenle Lenin hâ-lâ insan düşüncesi nesnel gerçekliğin aynasıdır diyen "yansıma teorisine" sarılmaktadır):

Burada *gerçekten*, objektif olarak üç taraf vardır: (1) doğa; (2) insan idrakı = insan beyni (aynı doğanın en yüksek ürünü olarak); ve (3) doğanın insan idrakına yansıma biçimi, ve bu biçim elbette kavramlar, yasa-lar, kategoriler, vs.den oluşur. İnsan kavrayamaz = do-ğayı tamamıyla onun tamamlanmışlığı içinde, onun "kesin bütünlüğünde" yansıtır, o sadece sonsuzca bu-na yaklaşabilir, soyutlamaları, kavramları, yasaları, dünyanın bilimsel bir görünümünü, vs. vs. yaratır.⁷

Ancak Adorno da Lenin de burada yanlış bir yol tutar: Onlara göre materyalizmi uygulama yolu, düşüncenin öznel dolayımı *dışındaki* minimum bir nesnel gerçekliğe sarılmak değil, düşüncenin kendisiyle tamamen çakış-masını önleyen dışsal engelin mutlak *doğasında* ısrar et-mektir. Bu noktaya çekilip ve engeli tam dışsallaştırdığı-mız an düşüncenin asla ele geçirilemez olan "nesnel ger-çekliğe" asimptotik olarak yaklaştığı ve onu asla sonsuz karmaşıklığı içinde yakalayamacağı şeklindeki sahte-so-runsala geri döneriz.⁸ Lenin'in "yansıma teorisi"ndeki açık olmayan idealizmde yatıyor sorun: Onun, maddi gerçekliğin bilincin dışında, ondan bağımsız olduğu nok-tasındaki ısrarı, kilit bir olguyu, bilincin kendisinin "onun yansıttığı" gerçekliğe *dışsal* konulmasını gizleme amaçlı bir semptomsal yer değiştirme olarak okunmalı-dır. Şeylerin gerçekten var olduğu biçime, objektif ger-çeğe sınır bilmez yaklaşım metaforunun kendisi bu ide-alizme ihanet eder: Bu metaforun ihmal ettiği olgu, "öz-nel yansıma"nın taraflılığının (çarpıtılmasının) tam da öznenin bu yansıma sürecinin içine *dahil olmasından* do-layı ortaya çıkmasıdır - sadece evrene dışından bakan bir bilinçlilik, gerçeği bütünüyle "olduğu gibi" görebilir.⁹

Bu elbette, idealizm ve materyalizm arasındaki farkı

izlemenin önemsiz olduğunu hiçbir şekilde ortaya koymaz: Yapılması gereken tek şey gerçekten Leninist yolda ilerlemek, bu ayrım çizgisinin nereden geçtiğinin - "somut koşulların somut analizi" sayesinde- farkına varmaktır. Din alanı içinde bile materyalizmin doğduğu eşsiz bir an olduğu savına kapılabilir insan. O âna İsa'nın çarmıhtaki sözleri işaret eder: "Tanrım, niçin beni terk ettin?" - bu tamamen terk edilmişlik ânında özne, büyük Öteki'nin yokluğunu yaşar ve tümüyle kabullenir. Daha genel olarak, ayrım çizgisi gerçeğin içimizde olduğu ve onun içsel bir yolculukla (yeniden) keşfedileceğini söyleyen Sokratik-Gnostik "idealist" gelenek ve gerçeğin ancak öznenin dengesini bozan dışsal travmatik karşılaşmadan doğacağını söyleyen Musevi-Hıristiyan "materyalist" düşünce arasındadır. Bu "gerçek", "içten gelen" eğilimimize karşı mücadele çabasını gerektirir.

Peki bu dışsal karşılaşmadan doğan gerçek nosyonu ile Lenin'in *Ne yapılmalı?*'daki (kötü) şöhretli, işçi sınıfının yeterli bir sınıf bilincini "kendiliğinden", kendi "organik" gelişmesiyle elde edemeyeceği, bu gerçeğin dışardan (Parti entellektüelleriyle) ona taşınması gerektiği düşüncesiyle ilişkilendirirsek? Bu noktada Kautski'yi aktarırken Lenin açıklamasında önemli bir değişiklik yapıyor: Kautski işçi sınıfından olmayan, *sınıf savaşının dışındaki entellektüellerin işçi sınıfına bilim (nesnel tarih bilgisi vererek) götürmesini* söylerken, Lenin sınıf savaşımı dışından değil, *ekonomik savaşım dışındaki entellektüellerin bilinç taşımasından* bahsediyor! Lenin'in Kautski'den onaylayarak yaptığı alıntı şöyle:

/.../ sosyalizm ve sınıf mücadelesi yan yana yükselir, biri öbüründen değil; ikisi de farklı koşullarda çıkar /.../ bilimin taşıyıcısı proletarya değildir, *burjuva münevverleridir* /.../ Böylece Sosyalist bilinç, proleter sınıf mücadelesine dışardan gelir, kendiliğinden içinden yükselmez.¹⁰

-ve Lenin bunu şöyle yorumlar:

/.../ işçi sınıfı hareketinin kendiliğindenliğine tapınmak, "bilinç unsuru" rolünü, sosyal demokrasinin ro-

lünü küçümsemek; *bu rolü küçümseyenin isteyip istemediğinden bağımsız olarak işçiler üzerinde burjuva ideolojisini güçlendirmek demektir. /.../tek seçenek ya burjuva ideolojisi ya da sosyalist ideolojidir. Orta yol yoktur /.../ işçi sınıfı hareketinin kendiliğinden gelişmesi burjuva ideolojisine boyun eğmeye götürür /.../ çünkü kendiliğinden işçi sınıfı hareketi sendikacılıktır.*¹¹

Aynı gibi görünebilir ama değil. Kautski'de politikaya gerçekten yer yoktur, ondaki yalnızca sosyal (entellektüellerin tamamen dışlanmış olduğu işçi sınıfı ve mücadelesi) ve entellektüellerin öznel olmayan, tamamen tarafsız, sınıfsız bilgisinin kombinasyonudur. Tersine, Lenin'de "entellektüellerin" kendileri kaçınılmaz olarak *ideolojiler* arası çatışmaya (örneğin ideolojik sınıf mücadelesine) yakalanmıştır. (Marx da zaten bu iddiada bulunmuştu, Alman İdealist felsefesiyle Fransız devrimci kitlelerin birleştiğini gençliğinde düşlemişti; yaşlılığında ise ısrarla Enternasyonal liderliğinin hiçbir koşulda -Alman işçilerine göre- ne kadar kalabalık ve ne kadar iyi örgütlü olsalar da teorik disiplinden yoksun İngiliz işçilerine bırakılmamasını söylüyordu.)

Önemli soru bu dışardanlığın tam *statüsü* ile bağlantılıdır: Tarihi okuyup uzun vadede işçi sınıfının önünde harika bir gelecek uzandığını anlayarak kazanan taraftan olmaya karar veren "nesnel" bir bilim adamının yansız dışardanlığı mıdır bu? Öyleyse Lenin "Marx'ın teorisi en güçlü olandır, çünkü doğrudur" dediğinde burada "doğru"dan ne anladığımıza bağlıdır her şey: Nötr bir "nesnel bilgi" midir doğru yoksa taraf olan bir özneye mi aittir? - Bugün, postmodern rölativite çağımızda her zamankinden daha da gerçek olan- Lenin'in iddiası evrensel doğrunun ve partizanlığın, taraf tutma jestinin birbirlerini dışlamadığı fakat birbirilerini koşullandırdığıdır: Somut bir durumun *evrensel* doğrusu yalnızca tamamen *partizan* bir konumdan çıkartılabilir - doğru, tanımı gereği tek taraflıdır. (Bu elbette, sayısız aykırı düşen çıkarlar arasında bir orta yol bulmaya, uzlaşmaya ilişkin hâkim düşünceye ters düşer.) Neden öyleyse Mesih'i Lenin olan Marksizmin "laikleştirilmiş din" olduğu biçimdeki bıktıran standart yaklaşım utanmadan ve cesurca *onaylanma-*

sın? Evet, proletaryanın bakış açısına sahip olmak kesinlikle bir inanç sıçrayışı yapmak ve Dava için topyekûn bir öznel ilişkilenmeyi üstlenmektir; evet, Marksizmin “doğru”su tarafsız gözlemcilerce *değil* ancak bu sıçrayışı başaranlar tarafından görülebilir. *Dışardanlığın* buradaki anlamı doğrunun gene de *evrensel* olduğu, belli bir tarihsel özneye ilişkin “bakış-açısı” olmadığıdır: “Dış” entelektüellere ihtiyaç vardır, çünkü işçi sınıfı, “misyon”unu gerçekleştirmesine yarayacak, sosyal bütünlük içindeki *kendi yerini* hemen göremez - bu içgörü dış bir unsur tarafından dolayım lanmak zorundadır.

Peki neden bu iki dışardanlık (tanrısal Gerçek’in travmatik deneyimi ve Parti) bir üçüncüsüne, psikanalitik tedavideki *analiste* ilişkilenmesin? Üç durumda da materyalist bir engele tanıklık eden aynı imkânsızlıkla karşı karşıyayız: İnananın kendi içine dönerek, kendi benliğinin de farkına varmasıyla birlikte “kendinde olan Tanrı’yı keşfetmesi” mümkün değildir - Tanrı mutlaka dışardan müdahale etmeli, dengemizi bozmalıdır; işçi sınıfının tarihi misyonunu kendiliğinden gerçekleştirmesi mümkün değildir - Parti mutlaka dışardan müdahale etmeli, onun halinden memnun kendiliğindencilliğini sarsmalıdır; hastanın/analistin kendini analiz etmesi olanaksızdır - gnostik tamamen kendine dalmanın tersine psikanalizde kendini analiz yoktur, analiz ancak öznenin arzusunun nesne-nedenine bir beden kazandıran yabancı öz varsa olasıdır. Öyleyse bu olanaksızlık neden? Çünkü, üç öznenin (inanan, proleter, analist) hiçbir kendinden-dolayımın benmerkezli aracı değil, yabancı bir öze mücadele eden merkezsizleşmiş bir aracıdır. Tanrı/Analist/Parti - “bildiği varsayılan özne”, sevginin aktarılabilceği nesnedir ki bu sebepten her üç örnekte de “Tanrı/Analist/Parti her zaman doğrudur” iddiasını duyarız ve zaten Kierkegaard’da açıkça görüldüğü gibi bu cümlelerin doğrusu daima tersidir: *İnsanoğlu* her zaman yanılır. Bu dış unsur nesnel bilgiyi temsil etmez, yani onun dışardanlığı kesinlikle *içseldir*: Parti gereksinimi işçi sınıfının hiçbir zaman “tam olarak kendi” olmaması gerçeğinden kaynaklanır.

Hegel'in Hukuk Felsefesinin Eleştirisi kitabının Giriş bölümünde Marx zaten hegemonyanın mantığı gibi bir şeyi ortaya koymuştur: *Doğası gereği* tam da anti-sosyal suçun kendisi olan (Fransız Devrimi'nde burjuvazi gibi), *doğası gereği* eski rejime karşı toplumu temsil eden, global bir heyecana sebep olan "evrensel bir sınıfın", kendini evrensel olarak empoze eden tikel bir sınıfın doğuşunu. Ardından Marx'ın alay ederek anlattığı hayalkırıklığı gelir: Ertesi gün evrensel ve tikel arasındaki uçurum tekrar görünür hale gelir, kapitalist kaba kâr kendini fiili evrensel özgürlük, vs. olarak koyar - Marx için elbette biricik evrensel sınıf, tekliği (mülkiyet toplumundan dışlanma) *gerçekten* onun evrenselliğini garantileyen proletaryadır. Bu, Ernesto Laclau'nun kendi hegemonya mantığında reddettiği şeydir: Laclau için Evrensel ve Tikel arasında kısa devre *her zaman* illüzyona ilişkin, geçici, bir tür "transandantal paralojizm"dir.¹² Ancak Marx için proletarya, tüm gerekli pozitif insanlığın negatifi mi, yoksa o "sadece" hiçbir pozitiflikte telafisi mümkün olmayan evrenselliğin *kendi doğası gereği** boşu mudur?¹³ Alain Badiou'nun terimleriyle proletarya bir başka özel sınıf değil sosyal yapının bir *Müstesnası*'dır ve *bu doğası gereği* o bir evrensel sınıf, sınıflar arasında sınıf olmayandır.

Burada canalcı olan Evrensel ve Tikel arasındaki tamamen zamansal-diyalektik gerilimdir. Marx Almanya'da burjuvazinin uzlaşmacı küçük işlerle uğraşması yüzünden kısmi burjuva kurtuluşu için geç kalındığını ve bu yüzden de Almanya'da her özel kurtuluş koşulunun *evrensel* kurtuluş olduğunu söylediğinde bunu okumanın bir yolu ondaki evrensel "normal" paradigma ve bu paradigmanın istisnası iddiasını görmektir: "Normal" durumda, kısmi (sahte) burjuva kurtuluşu proletarya devrimi sayesinde evrensel kurtuluş izleyecektir, Almanya'da ise bu "normal" sıra altüst olmuştur. Oysa bunu okumanın çok daha radikal başka bir yolu vardır: Tam da bu Almanya istisnası, onun burjuvazisinin kıs-

* Žižek'in sık sık kullandığı İngilizce "as such" terimi "doğası gereği" olarak çevrildi, ayrıntı için bkz. yazarın 48. notu.

mi kurtuluşu başaramaması, olası bir evrensel kurtuluş alanı açar. Böylece evrensellik boyutu (yalnızca) özelleri birbirine zincirleyen “normal” sıra bozulduğunda ortaya çıkar. Bu nedenle “normal” devrim yoktur, her devrimci patlama bir istisnada gömülüdür, “çok geç” ve “çok erken” kısa devresinde. Fransız Devrimi ortaya çıktı çünkü Fransa, “normal” İngiliz kapitalist gelişme yolunu izlemede başarılı olamamıştı; “normal” İngiliz yolu, sosyo-ekonomik gücü elinde tutan kapitalistlerle politik gücü elinde tutan aristokrasi arasında emeğin “doğal olmayan” bölünmesi ile sonuçlandı.

Aynı nokta yorumlama ve biçimcilik arasındaki karşıtlık bağlamında da ileri sürülebilir¹⁴: Dış aracı (Parti, Tanrı, Analist) “bizi bizden iyi anlayan”, eylemlerimizin ve söylediklerimizin ne anlama geldiğinin en doğru yorumunu sağlayan *değildir*, daha ziyade eylemimizin *biçimi* yerine geçer. Örneğin Marx’ın *Kapital*’in birinci bölümünde meta biçimini ortaya koyması bir “anlatım”, bir *Vorstellung* değil bir *Darstellung*, malların evreninin iç yapısının ortaya konmasıdır - anlatım ise tersine, “ilkel birikim”in öyküsüdür, kapitalizmin kendi kökenine dair önerdiği mittir. (Aynı şekilde, Rorty’nin yorumunun tersine Hegel’in Fenomenolojisi büyük bir anlatım değil özneliliğin *biçimini* önerir, Hegel’in Önsöz’de kendisinin vurguladığı gibi “biçimsel/das Formelle/ özelliğe” odaklanır.¹⁵ Bugün her şeyi kapsayıcı büyük anlatımların olmamasına böyle yaklaşılmalı - Frederic Jameson’un Batılı Yeni Sol ve Doğu Avrupalı muhalifler arasındaki diyalogun çıkmaza girmesinin, aralarında ortak dil yokluğunun çözümü zor tarifini anımsayalım:

Özetlersek Doğu, güç ve baskı bağlamında konuşmak isterken Batı, kültür ve metalaştırma bağlamında konuşmak ister. Gerçekten ortak payda olmadığından bu ilk söylemsel kurallar mücadelesinde kaçınılmaz olarak her iki tarafın birbiriyle ilgisi olmayan, kendi sevdiği dilde yanıtları gevelediği bir komedi çıkar ortaya.¹⁶

Jameson aynı zamanda Marksizmin diğer bütün kısmi anlatım/yorumları saptamak ve ilişkilendirmek için

bize hâlâ evrensel üst-dil sağladığında ısrar eder; bu basit bir tutarsızlık mıdır? Burada iki Jameson'dan bahsedilebilir mi? Biri postmodern anlatımların indirgenemez çokluğunun teorisyeni, diğeri Marksist evrensel yorumların geleneksel partizanı? Bu kaderden Jameson'u kurtarmanın tek yolu Marksizmin her şeyi kapsayan yorumlayıcı ufuk olmadığı; anlatım ve/veya yorumların çokluğunu açıklamamızı (üretmeyi) sağlayan matris olduğunda ısrar etmektir. Aynı zamanda burada bir hareketin *kurucu* figürü ve ardından bu hareketi *biçimlendiren* figürü arasındaki ana diyalektik ayrım ortaya konmalı: Sonuçta Marx'ı etkin olarak "biçimlendiren", Partiyi tarihi müdahalesinin politik biçimi olarak tanımlayan Lenin'di, aynı şekilde İsa'yı St.Paul "biçimlendirdi", Freud'u da Lacan.¹⁷

Bu biçimlendirme kesinlikle bir antagonizmanın Gerçek'ine odaklanmayla ilişkilidir: "Sınıf mücadelesi" anlamın son uç noktası, sosyal fenomenin tamamının son gösterileni değildir; farklı ideolojik kavrayış ufuklarının biçimsel doğurgan matrisidir. Yani bu tamamen diyalektik Biçim nosyonu, liberal çokuluslu Biçim nosyonu ile, "anlatımların" çokluğunun nötr çatısı ile karıştırılmamalıdır. Diyalektik Biçim nosyonu, tam da bu liberal Biçim nosyonunun *olanaksızlığına* işaret eder: Biçimin "biçimciliğe" ilişkin olumsal özel içerik, nötr Biçim fikri ile bir ilgisi yoktur. Daha ziyade, sorun olan alanın tamamını "renklendiren" antagonizmaya, Gerçek'in travmatik çekirdeğine tekabül eder. Tam da bu anlamda sınıf mücadelesi Sosyal'in Biçimi'dir: Her sosyal fenomen yukardan bununla belirlenir ve bu demektir ki ona karşı tarafsız kalınamaz.

Maymunlar ve İnsanlar

Bugün yeniden keşfedilecek olan Lenin'in mirası, gerçeğin politikasıdır. Gerçeklik iddialarının gizli güç mekanizmalarının bir ifadesi olarak reddedildiği “postmodern” bir çağda yaşıyoruz: Yeniden ortaya çıkan sahte Nietzschecilerin vurgulayacağı gibi gerçek, güç isteğini kabul ettirmek için en etkin yalandır. Bir açıklamaya ilişkin olarak sorulan “Bu gerçek mi?” cümlesi “Bu açıklama hangi güç koşullarında söylenmiş olabilir?” sorusuyla yer değiştirmiştir. Evrensel gerçek yerine bize sunulan perspektif çokluğu veya günün moda deyişiyle “anlatımlardır” - yalnızca edebiyat değil politika, din, bilim de farklı anlatımlar, kendimize kendimiz hakkında anlattığımız öykülerdir ve etiğin nihai emeli bu sayısız anlatımın barış içinde yan yana varolmasını, etnikten cinsel azınlıklara kadar herkesin öyküsünü anlatma hakkının ve fırsatının olduğu nötr bir alanı garantilemektir. Bugünün global kapitalizminin en önemli iki felsefecisi, alanlarındaki konumlarında açık sözlü olan iki büyük Sol Liberal “ilerici” Richard Rorty ve Peter Singer'dir. Rorty temel koordinatları tanımlar: İnsanoğlunun temel karakteri eziyete katlanabilme yeteneğinin yanı sıra acı ve aşağılanmayı yaşayabilmesidir - sonuçta insanlar simgesel havyanlar olduğundan temel hak yaşanan eziyeti ve aşağılanmayı anlatabilme hakkıdır.¹⁸ Ardından, Singer Darwinci temeli sağlar.¹⁹

Genellikle “kollektivist sosyalist yüzlü sosyal Darwinci” olarak adlandırılan Singer yeterince masum başlar, insanların etik hayatlar sürdürdüğünde daha mutlu olacaklarını öne sürmeye çalışır: Başkalarına yardım etmek ve ızdırabı azaltmaya çalışarak geçirilen bir yaşam gerçekten en ahlaki ve doyurucu olandır. Faydacılığın

babası Jeremiah Bentham'ı radikalleştirir ve güncelleştirir: Nihai etik kriter insanın onuru (mantıklı olması, vicdanı) değildir, insanların hayvanlarla ortak yanı, acıya katlanma ve acı duyma yeteneğidir. Singer, hayvan-insan arasındaki ayrımı katı radikallik içinde yok eder: Sağlıklı bir hayvan yerine yaşlı, ızdırap içindeki bir kadını öldürmek daha iyidir... Orangutanın gözünün içine bak, ne görüyorsun? Çok uzak olmayan bir kuzen, insanların bütün yasal hakları ve ayrıcalıklarına layık bir yaratık. Dolayısıyla eşitlikler her yönüyle genişletilmeli: Yaşama hakkı, bireysel özgürlüklerin korunması, işkencenin yasaklanması - en azından insansı maymunlar (şempanzeler, orangutanlar, goriller) için.

Singer'e göre "türçülük" (insan türünü ayrıcalıklı yapan) ırkçılıktan farklı değildir: İnsanlar ve (diğer) hayvanlar arasında fark olduğu görüşü, diyelim erkeklerle kadınlar ya da siyahlarla beyazlar arasında etik bir fark olduğuna ilişkin bayat görüşten daha az etikdışı ve mantıksız değildir. Zekâ, etik olarak statüyü belirlemede bir temel olamaz: Yalnızca daha zeki oldukları için insanların hayatı hayvanların hayatından daha değerli değildir (eğer zekâ bir yargı ölçüsü olsaydı diye Singer işaret eder, zekâ geriliği olanlar üzerinde tıbbi araştırmaları ahlaki açıdan serbestçe yapabilirdik), sonuçta her şey eşit, bir hayvan da insan kadar yaşam hakkına sahiptir. Böylece her şey eşitse hayvanlar üzerindeki tıbbi deneyler ahlaki değildir: Bu gibi deneyleri savunanlar, yirmi hayvanın kurban edilmesi ile milyonlarca insan hayatının kurtulacağını iddia ederler ancak, milyonlarca hayvanın hayatını kurtarmak için yirmi insan kurban etmek nasıl olurdu? Singer'i eleştirenler, bu ilkenin dehşet verici uzantısının, yirmi kişinin çıkarının bir kişininkine ağır bastığına ve bunun da her türlü insan hakları ihlallerine yeşil ışık yaktığına işaret ederler.

Sonuçta Singer, dünyamızın bize yıktığı ikilemleri çözümlemek için artık geleneksel etiğe güvenemeyeceğimizi ileri sürer; insan hayatının kutsallığı değil niteliğini korumayı amaçlayan yeni bir etik önerir. İnsanlarla

hayvanlar, ölümle kalım arasındaki keskin sınırlar kalktıkça bu yeni etik, hayvanlar üzerindeki araştırmaların ahlakiliğine gölge düşürürken, bebek öldürmeye anlayışla bakan bir değerlendirme sunar. Eskiden olsa kaçınılmaz olarak ölümle sonuçlanacak ciddi bir bozuklukla doğan bir bebek için şimdi doktor ve ebeveynler maliyetine bakmaksızın en yeni teknolojileri kullanmanın ahlaki zorunluluğu altında mıdır? Hayır. Hamile bir kadın bütün beyinsel işlevlerini yitirdiğinde doktorlar onun bedenini bebek doğana kadar, yeni prosedürlerle yaşatmalı mıdır? Hayır. Bir doktorun ölümcül bir hastanın kendini öldürmesi için yardım etmesi etiksel olarak doğru mudur? Evet.

Burada ayırt edilmesi gereken ilk şey hayatta kalmacı tavrın gizli ütöpik boyutudur. Bir ideolojik formasyonun ideolojik artı-hazzını anlamının en kolay yolu onu bir rüya olarak okuyup ondaki yer değiştirme fonksiyonunu analiz etmektir. Freud bir hastasının rüya sahnesini anlatır: Bir önceki günün gerçek olayı rüyada yinelenmektedir; hasta, akrabalarından birinin cenazesindedir, ve eski aşkını hâlâ aynı kuvvetle duyumsayacağı, görmeyi ummadığı bir kadınla karşılaşır. Mazoşistik olmaktan öte bu rüya basitçe hastanın eski aşkına rastlamasındaki sevinci dile getirir. Bu rüyada işleyen yer değiştirme mekanizması, bilinmeyen bir virüsün çok hızlı bir biçimde nüfusun büyük çoğunluğunu öldürdüğü, Kaliforniya’da yakın gelecekte geçen bir bilimkurgu filmine gönderme yapan Frederic Jameson’un anlattığıyla eşdeğer değil midir? Film kahramanları bütün malların emirlerine amade olduğu bomboş alışveriş merkezlerinde dolaştıklarında, işte bu, yabancılaştırmacı piyasa mekanizması olmadan maddi şeylere sahip olmanın getirdiği libidinal kazanım, virüsün neden olduğu felaket anlatımına odaklanmayla yer değiştirmesi sayesinde gözlerden saklanan filmin gerçek özü değil midir? Daha da basit bir düzeyde, bilimkurgu teorisinde sık sık rastlanan şey global felaket romanlarının ve filmlerinin gerçek anafikri; yeniden ortaya çıkan, hayatta kalanlar arasındaki toplumsal dayanışma ve birlik ruhu değil mi-

dir? Global felaket, adeta toplumumuzda dayanışmalı işbirliğine ulaşmanın bedelidir...

Oğlum küçükken en değerli kişisel eşyası, toplumsal gerçekliğimizde tamamen gereksiz ama hayatta kalma, kendini yabanıl doğada tek başına bulma fantazisine kusursuzca uyan, sapında pusula, suyu dezenfekte edici toz haznesi, balık oltası ve benzer şeyler olan büyük bir “sağ kalma çakısıydı”; işte bu fantazi belki de Joshua Piven ve David Borgenicht’in sürpriz bir şekilde çok satan *The Worst-Case Scenario Survival Handbook*’un (En Kötü Koşullarda Hayatta Kalma El Kitabı) başarısının bir ipucudur.²⁰ İki harika örnek yeterli olabilir: Timsah dişlerini bacağına geçirmişse ne yapılır? (Yanıt: Buruna vurulur, çünkü timsah otomatik olarak ağzını açar.) Size saldırmayı hazırlanan bir aslanla karşılaşınca ne yaparsınız? (Yanıt: Ceketinizi açarak kendinizi daha büyük gösterirsiniz.) Kitabın gülünçlüğü onun, sözceleme içeriği ile sözce konumu arasındaki uyumsuzluktan ibarettir: Tarif ettiği durum ciddi, çözümünü yerinde, ancak tek sorun, yazar neden bize bunları anlatma gereği duyuyor? Kime gerek bütün bunlar?

Temel ironi, bireyci, rekabetçi toplumumuzda en gereksiz tavsiyenin aşırı fiziksel durumlarda hayatta kalmayla ilgili olmasıdır - asıl gereken ise bunun tam tersi, ötekilerin dostluğunu kazanma (kendi çıkarına kullanma) yolunu gösteren Dale Carnegie tarzı kitaplar: *The Worst-Case Scenario*’da işlenen durumlar simgesel boyuttan yoksun, bizi salt hayatta kalma makinelerine indirger. Kısaca, *The Worst-Case Scenario*, Sebastian Junger’in 1991’de Kanada’nın doğu kıyılarında “yüzyılın fırtınasına” yakalanan bir balıkçı teknesindekilerin hayatta kalma mücadelesini anlatan kitabı (ve filmi) *The Perfect Storm*’la (Kusursuz Fırtına) aynı nedenlerle en çok satanlar listesine dahil oldu: Her ikisi de içinde sosyo-simgesel boyutun askıya alındığı doğal bir tehditle saf yüzleşme fantazisini sergiliyor. Bir anlamda, *The Perfect Storm*, *The Worst-Case Scenario*’nun gizli ütopyacı arka planını sağlar: Ancak bu denli aşırı durumlar-

da, dayanışma ile birarada duran, öznelarası otantik bir toplum doğabilir. Sonuçta, *The Perfect Storm*'un küçük bir işçi sınıfı kolektifinin dayanışması üzerine bir kitap olduğunu unutmayalım! *The Worst-Case Scenario*'nun eğlenceli çekiciliği “gerçek hayat” tehlikelerinden yoksunlukla örneklenen, doğadan tümüyle soyutlanmamıza bir görgü tanıklığı olarak okunabilir.

Soyut hümanist eğitimin, standart pragmatik-faydacı eleştirisini hepimiz biliyoruz: Felsefeyi, Latince alıntıları, klasik edebiyatı kim ne yapsın - gerçek hayatta ne yapacağını, nasıl üreteceğini öğrenmeli kişi.... Peki öyleyse, *The Worst-Case Scenario*'da işte böylesi gerçek hayat dersleri alırız; sonucu tıpkı işe yaramaz klasik hümanist eğitime tuhaf biçimde benzer. Şu herkesin bildiği sahneleri, genç öğrencilere zorunlu olarak ezberletilenleri, mekanik olarak bazı formüllerin sıkıntıdan ölene kadar yinelandığı durumları (Latince fiil çekimleri gibi) hatırlayın - bunun, *The Worst-Case Scenario* tarzındaki karşılığı ise, küçük ilkokul çocuklarının bu kitapta anlatılan kötü durumların çözümlerini zorla ezberlemek için öğretmenin peşi sıra söyleneni yinelediği sahne olurdu: “Timsah bacağınızı ısırınca burnuna yumruk atın! Aslanla karşılaşınca paltonuzu açın!”²¹

Yine Singer'e dönersek, onu korkunç bir abartı olarak kenara itemeyiz - psikanaliz için Adorno'nun söylediği (gerçeğin abartıda yatması)²² Singer için de geçerlidir: Onun öylesine travmatik ve dayanılmaz olması skandalvari “abartmalarının” postmodern denen etiğin gerçekliğini doğrudan görünür kılmasındandır. Sonuçta postmodern “kimlik politikası”nın nihai ufku gerçekten de Darwinci değil mi? Bu politika insan soyunun belirli kesiminin haklarını onların artan çokluğunun örtüsü altında (AIDS'li homoseksüeller, çocuklu bekâr siyah kadınlar...) savunmaz mı? “Muhafazakâr” ve “ilerici” politikalar arasındaki muhalefet Darwinizm bağlamında kavranabilir: Sonuçta, muhafazakârlar güçlülerin haklarını savunurken (başarıları hayatta kalma mücadelesini kazandıklarının kanıtıdır) ilericiler tehlike

içindeki insan türlerinin, yani hayatta kalma mücadelesini kaybedenlerin koruyuculuğunu yapar.²³

Hegel *Tinin Fenomenolojisi*'nde Mantık başlığı altındaki bölümlerden birinde “das geistige Tierreich”den (Ruhsal hayvanlar âlemi) bahseder: Tinsel içerikten yoksun sosyal bir dünyada, bireyler “zeki hayvanlar” olarak birbirleriyle ilişkilendirilir. Mantık yürütürler fakat sadece kendi bireysel çıkarlarını empoze etmek, başkalarını kendi zevklerine hizmet eder hale getirmek için.²⁴ En yüce hakların insan hakları olduğu bir dünya tam da böyle bir “ruhsal hayvanlar krallığının” evreni değil midir? Fakat böylesi bir kurtuluşun bedeli vardır - böyle bir evrende, insan hakları nihai olarak *hayvan* hakları olarak işler. Öyleyse bu Singer'in nihai gerçeğidir: İnsan hakları evrenimiz, hayvan hakları evrenidir.

Buradaki bariz karşı argüman: Ne fark eder? İnsanları hak ettiği yere, hayvanlar âleminin bir türüne neden indirgeyemiyoruz? Böyle bir indirgemedede ne kaybolur? Jaques-Alain Miller, Jaques Lacan'ın gözde öğrencisi farelerle yapılan ilginç bir laboratuvar deneyini yorumladı²⁵: Labirent düzeneğinde arzulanan nesneye (iyi bir yemek veya cinsel eş) fare önce kolayca erişebilirken ikinci durumda düzenek değiştirilir ve fare arzuladığı nesneyi görmesine, yerini bilmesine rağmen ona ulaşamaz; teselli olarak, yerine daha düşük değerde bir dizi benzer nesneye kolayca ulaşabilir - farenin bu düzeneğe tepkisi nedir? Bir süre “gerçek” nesneye ulaşmaya çalışır; sonra kesinlikle ulaşamaz olduğundan emin olduğunda vazgeçer ve düşük değerli nesnelere razı olur, kısaca “mantıklı” bir faydacı kişi gibi davranır.

Fakat asıl deney bundan sonra: Bilim adamları fareyi ameliyat eder, beynini kurcalar, lazer ışınları kullanırlar, Miller'in kibarca dediği gibi bilmemek daha iyi. Ameliyat edilen fare “gerçek” nesnenin ulaşılabilir olmadığı labirente alınınca ne olur? O “gerçek” nesnenin yitirilmesini kabullenemez ve yerine daha düşük niteliktekini koymaya bir türlü razı olmaz, ısrarla geri dö-

nüp “gerçek” nesneyi almaya uğraşır. Yani, bir anlamda insanlaşmıştır; asla ulaşılamazlığı ve tam da bu ulaşılmazlık nedeniyle arzularımıza ilelebet bizi esir eden bu elde edilemez nesneye karşı trajik “insani” ilişkiyi yüklenmiştir. Diğer yandan, bu “muhafazakâr” saplantı hiçbir zaman tam olarak bu aşırılığı hayat sürecine entegre edemediği için insanoğlunu durmaksızın yenilenmeye iter. Böylece Freud’un neden *Todestrieb* terimini kullandığını görebiliriz: Psikanalizin öğrettiği, insanların yalnızca canlı olmakla kalmayıp şeylerin sıradan gidişatını aşan, hayattan zevk alma dürtüsüne de sahip oldukları, ve “ölüm”ün de basit ve sıradan biyolojik yaşamın ötesindeki bir boyuta tekabül ettiği.

İşte bu, Singer’in “geistige Tierreich”ında yitirilendir: Olumlu niteliklerinden bağımsız olarak kayıtsız şartsız bağlandığımız Şey. Singer’in evreninde, deli danalar için yer vardır ama Hint Kutsal ineğine yer yoktur. Diğer bir deyişle, burada yitirilen basitçe gerçeğin boyutudur - her nasılsa belirli anlatımların çokluğu üzerinde yüzen bir bakış açısına göre gerçeklik nosyonu olarak “nesnel gerçek” değil, Tekil Evrensel olarak gerçektir yitirilen. Postmodern çokkültürcü “anlatma hakkına” ilişkin Leninist anlatım, gerçek hakkının utanmazca ileri sürülmesi olmalıdır. 1914 yıkımında bütün Avrupalı Sosyal Demokrat partiler (onurlu bir ayrıklıktaki Rus Bolşevikleri ve Sırp Sosyal Demokratlarının dışında) savaş ateşine kapılıp ve askeri çözüme oy verdiklerinde Lenin’in hâkim olan havadan tamamen ayrı düşerek “vatansever çizgiyi” tamamen reddetmesi, bütün durumun tek gerçeğini işaret eder.

Daha yakından bir analizle “anlatma hakkı” eğilimli kültürel rölativizmin nasıl kendi açık karşıtını içerdiğini, anlatım haline gelmeye direnen travmaların Gerçek’ine saplantıyı göstermeliyiz. Bu tamamen diyalektik gerilim bugünün akademik “holokost endüstrisini” besler. Benim holokost endüstrisi polisi ile yüzyüze gelmem 1997’de Paris’te Pompidou Merkezinde bir yuvarlak masada oldu: Neo-muhafazakârların günümüzde inancın yok olduğuna ilişkin hayıflanmalarına karşı,

normal bir insanın temel gereksiniminin kendisinin inanması değil, kendi yerinde ve kendi adına inanacak diğer bir özne olduğunu iddia ettiğim konuşmam nedeniyle (başka şeylerle birlikte) şiddetle üzerime saldırıldı - önde gelen bir katılımcının tepkisi bu iddiamla holokost revizyonizmini, ileri sürdüğüm her şey söylemsel yapıda olduğundan holokostun da söylemselliğe dahil edilebileceğini, öyleyse orada gerçekten ne olduğunu aramanın anlamsızlığı iddiasını onayladığımı ileri sürdü... Beni eleştiren, ikiyüzlü bir paranoya sergilemenin dışında iki kez yanıliyordu: Önce holokost revizyonistleri (bildiğime göre) *asla* postmodern söylemsel yapısalcılık terimleriyle değil, çok ampirik gerçeklere dayanan analizler bağlamında tartışılar: Onların iddiaları Hitler'in holokost emrini verdiği yazılı bir belge olmadığı "gerçeğine", "Auschwitz'de o kadar çok cesedi yakacak sayıda fırın bulunmadığı" hesaplarının garip matematiğine kadar uzanır. Üstelik, "her şeyin söylemsel bir yapı olduğu, doğrudan somut olgular olmadığı" şeklindeki postmodern mantık *asla* holokostu yalanlamak için kullanılmadığı gibi işaret etmeye değer paradoks içinde tam da postmodern söylemsel yapısalcılar (Lyotard gibi) holokostu, konuşulamaz olan en üst dereceden metafizik Kötü'ye yükseltme çabasındadırlar - holokost onlar için dokunulmaz-kutsal Gerçek gibi, dil oyunlarının negatifi olarak işlev görür.²⁶

Holokost ile diğer toplama kampları ve kitlesel politik suçlar arasında herhangi bir kıyaslama yapılmasını holokostun kabul edilemez rölativizasyonu olarak görenlerin sorunu, esas noktayı kaçırmaları ve kendi kuşkularını sergilemeleridir: Evet holokost *tekti*; ancak bu tekliği saptamak onu benzer başka fenomenler ile karşılaştırmak ve böylece de bu karşılaştırmının sınırlılığını göstermektir. Eğer bu karşılaştırma riskine girilmez ve yasaklanırsa Wittgensteinci paradoksa düşülür, yani konuşamadığımız üstüne konuşmamız yasaklanır. Karşılaştırma yasağına sarılırsak, içimizi kemiren kuşku ortaya çıkar: Benzer suçlarla holokostu karşılaştırabilseydik tekliği kalmayacaktı...

Schubert Dinleyicisi Olarak Lenin

Lenin'e başvurmak bizi bu kötü durumdan nasıl kurtaracak? Bazı özgürlükçü Solcular, işçi sınıfını dışardan aydınlatan profesyonel entellektüel elit olarak partiye güvenen *Ne Yapmalı*'nın Jakoben-elitist "kötü" Lenin'inin karşısında devleti ortadan kaldırma olasılığının hayalini kuran, kamu işlerinin yönetimini doğrudan geniş kitlelerin eline veren *Devlet ve Devrim*'in "iyi" Lenin'ini koyarak -en azından kısmen- Lenin'i kurtarmak istiyorlar. Ancak kıyaslama sınırlıdır: *Devlet ve Devrim*'in ana önermesi Devlet'in tam olarak "demokratikleştirilemezliği", Devlet "doğası gereği" bir sınıfın başka sınıf üzerindeki diktatörlüğünden ibarettir. Bu önermeden çıkarılacak mantıksal sonuç, halen Devlet alanında yaşadığımıza göre ve bu alandaki her türlü demokrasi sahte olduğundan şiddetin var gücüyle kullanılmasının meşruluğudur. Öyleyse Devlet bir baskı aracı olduğuna göre onun aygıtlarını iyileştirmeye, yasal düzeni, seçimleri, kişisel özgürlükleri kollayan yasaları vs. korumak için çabalamaya değmez - bütün bunlar anlamsız hale gelir. Bu sitemdeki canalcı nokta Ekim 1917'deki devrimci iktidarı hazırlayan özgün birlikteliğin sonradan dönüştüğü "Stalinizmden" ayırt edilmemesinde yatar: Devrimi olanaklı kılan birliktelik (köylülerin memnuniyetsizliği, iyi örgütlenmiş devrimci elit, vs.) ardından "Stalinist" dönüşüme yol açtı - işte asıl Leninist trajedi burada yatıyor. Rosa Luxemburg'un meşhur "barbarlık ya da sosyalizm" ikilemi iki karşıt terimin spekülative özdeşliğini koyarak nihai sınırsız yargıyla son buldu: "Gerçekte varolan" sosyalizm barbarlık idi.²⁷

Georgi Dimitroff'un geçenlerde Almanca olarak bası-

lan günlüklerinde,²⁸ Stalin'in iktidara gelebilme sebe-
bini kendisinin nasıl kesinlikle bildiğine ilişkin özgün
bir bakışa sahip oluruz; bu, Stalin'in çok iyi bildiğimiz
"halk (kadrolar) bizim en büyük zenginliğimizdir" slo-
ganından beklenmedik bir sapmadır. 1937 Kasımı'nda
bir yemekte, Dimitrof, enternasyonal işçilerin Stalin gi-
bi dahi liderleri olduğu için çok "şanslı" olduklarını
söyleyerek onu övdüğünde Stalin şöyle yanıtlar:

...ben ona katılmıyorum. Üstelik Marksist olmayan
bir biçimde konuşuyor. /.../ Belirleyici olan orta kad-
rolardır. (7.11.37)

Bir önceki paragrafta daha da açıktır sözleri:

Troçki ve diğerlerine karşı nasıl kazandık? Troçki'nin
Lenin'den sonra ülkenin en popüler kişisi olduğunu
herkes bilir. Ama bizim orta kadro desteğimiz vardı ve
kitlelere durumu nasıl gördüğümüzü onlar anlattılar
... Troçki ise bu kadroları hiç önemsemedi.

Stalin burada iktidara gelişindeki gizi açıklıyor: Kendisi
pek de tanınmayan bir genel sekreterken yükselişlerini
ona borçlu olan on binlerce kadronun atamasını yaptı...
İşte bu nedenle Lenin'in 1922'nin başında ölmesini is-
temiyordu; güçsüz bırakan inmeden sonra Lenin'in zehir
alarak hayatına son verme talebini geri çevirdi: Eğer Le-
nin 1922'nin başında ölmüş olsaydı yerine kimin geç-
ceği sorunu Stalin'in lehine çözülmeyecekti. Genel sek-
reter olarak atamalarıyla Parti aygıtına henüz yeterince
nüfuz etmemişti - Lenin gerçekten öldüğünde kendi ata-
dığı binlerce orta düzey kadronun desteğiyle Bolşevik
"aristokrasisinin" eski büyük isimlerine karşı durabilmek
için onun bir iki yıla daha ihtiyacı vardı.

1917 ve sonraki yıllarda Lenin ve Bolşeviklerin, Sta-
linist nomenklatura ile aralarındaki uçurumu, gündelik
yaşamdan bazı önemsiz ayrıntılar ortaya koyar: 24 Ekim
1917 akşamı Lenin evinden çıktı, devrimin iktidarı ele
geçirilişini koordine etmek için Smolni Enstitüsü'ne git-
mek üzere tramvaya bindi ve vatmana merkezde o gün
çarşıma olup olmadığını sordu. Ekim Devrimi'nden

sonraki yıllarda da Lenin genellikle sadık şöförü ve koruması Gil'in kullandığı arabada dolaştı; bir iki kez üzerlerine ateş edilmiş, polis durdurmuş ve tutuklamıştı (polisler Lenin'i tanımamıştı), bir keresinde banliyölerdeki bir okulu ziyaretten dönerken polis kılığına girmiş haydutlar tarafından soyuldular, araba da silahları da alındı ve en yakın karakola kadar yürümek zorunda kaldılar. 30 Ağustos 1918'de ziyaret ettiği fabrikanın önünde birkaç kadının yakınmalarını dinlerken vurulduğunda Gil tarafından kanlar içinde Kremlin'e götürüldü, doktor yoktu, karısı Nadejda Krupskaya birinin en yakın dükkâna koşup limon alması gerektiğini söyledi... Kremlin *kantina'sında* 1918'de standart yemek, darı lapası ve dupduru bir sebze çorbasıydı. Alın size *Nomenklatura'nın* ayrıcalıkları!

Lenin'e çamur atanlar Beethoven'ın *Appassionata'sı*nı dinlerken şu meşhur paranoyakça tepkisini onun soğuk, kendine hâkimliğinin ve gaddarlığının kanıtı olarak hatırlatmayı severler (önce ağlamaya başlar, sonra bir devrimcinin böyle duygulanmaya hakkı olmadığını söyler, zayıflık olduğunu, düşmanla savaşma isteği yerine ona sarılma isteği doğurduğunu vurgular): Oysa bu Lenin'e karşı bir argüman mıdır? Yoksa, politik mücadeleyi sürdürebilmek için denetim altında tutulması gereken, müziğe karşı aşırı duyarlılığın bir göstergesi midir? Bugünün sinik politikacılarından hangisi bu duyarlılığın bir lokmasını bile gösterebilirdi? Lenin, böylesi bir duyarlılığı hiç zorlanmadan politik kararlardaki aşırı zalimlikle bağdaştıran üst rütbeli Nazilerin (ağır bir çalışma gününün ardından yoldaşlarıyla akşamları Beethoven'ın yaylı kuartetlerini çalmaya zaman bulabilen holokostun mimarı Heydrich'i anımsamak yeter) tam da tersidir. Yüksek kültür ve politik barbarlığın sonsuz bileşkesinde yatan bu yüce barbarlığa karşılık Lenin'in iktidar mücadelesindeki küçümsenemez antagonizmaya aşırı duyarlı olması onun insancılığının yeterli kanıtı değil midir?

Üstelik de bu yüksek kültürlü barbarlık için, Leninist bir teori geliştirme arzusu doğuyor insanda. Hans Hot-

ter'in, 1942'de kaydettiği Schubert'in *Winterreise*'si adeta kasıtlı bir anakronik okuma gerektiriyor: Soğuk 42/43 kışında Stalingrad siperlerinde Alman subay ve askerlerinin bu plağı dinlediklerini düşünmek kolay. *Winterreise* başlığı tarihi anla çakışmıyor mu? Stalingrad seferinin tamamı koca bir *Winterreise* değil miydi? Her Alman asker ilk mısrayı kendi adına mırıldanabilirdi:

Geldim buraya yabancı,
yabancı gibi ayrılıyorum?

Bu dizeler yaşadıklarını özetlemiyor mu?

Dünya şimdi öyle karanlık ki,
Yol karla örtülü.
Seçemem zamanını
Yolculuğumun.
Kendi yolumu bulmalıyım
Bu karanlıkta.

İşte burada da bitmeyen anlamsız yürüyüş:

İki ayağımın da altı yanıyor
Karda buzda yürüsem de;
Mola vermek istemiyorum
Kuleler görünmez olana dek.

Baharda eve dönme hayali:

Rengarenk çiçekleri düşünüyorum,
Mayısta açtıklarını
Şen kuş seslerini.

Postayı gergin bekleyiş:

Anayolda postacının zili,
Neden bu kadar hopladın yüreğim?

Sabah top saldırısının şaşkınlığı:

Bulut parçacıkları çırpınıyor
Etrafta bezgin.
Ve ürkütücü alevler kızıl
Fıskırıyor aralarından.

Son kerte yorgun askerler ölümün dinginliğinden bile yoksun:

Yorgunluktan düşeceğim, yaram ölümcül.
Acımasız han, beni geri mi çeviriyorsun?
Öyleyse gidelim, hadi ileri, sadık bastonum!

Böylesi umutsuz bir durumda kahramanca direnerek ilerlemekten başka ne yapılabilir; yüreğin yakınmaları-
na kulak tıkanır, Tanrılarının terk ettiği dünyada kaderin
ağır yükü sırtlanır.

Kar yüzüme eserse,
Silkinirim gene.
Bağrımda konuşursa yüreğim
Şarkı çığırırım neşeyle.
Bana dediklerini duymam,
Kalmadı dinleyecek kulağım.
Ağıtları dinlemem,
Yakınmak aptallara özgüdür.
Dünyayı geziyorum mutlu.
Yüzümde rüzgârlar!
Dünya yüzünde Tanrı yoksa,
Biziz Tanrı o zaman!

Aleni itiraz bütün bunların yüzeysel bir benzerlik olduğudur: Atmosfer ve duygulara ilişkin olarak birbirlerini yankılasalar da her iki durumda bağlam tamamen farklıdır: Schubert'te anlatıcı Kışın dolaşmaktadır çünkü sevgilisi onu terk etmiştir, Alman askerleri ise Stalingrad yolundadır çünkü Hitler'in askeri planları vardır. Oysa en basit ideolojik operasyon tam da bu kaydırma-
mada yatar: Bir Alman askeri bu içinde bulunduğu duruma ancak somut sosyal koşullara gönderme yapmaktan kaçınarak (Rusya'da ne halt ediyorlardı? Bu ülkede ne çok yıkıma sebep olmuşlardı? Ya Yahudilerin öldürülmesi?) ve bunların yerine sanki büyük tarihi felaket, reddedilmiş âşığın travmasında maddeleşmiş gibi kendi kötü kaderi içinde Romantik yakınma zevkine kapılarak dayanabilirdi. Bu tam da duygusal soyutlamanın, Hegel'in düşüncesine göre duyguların soyut olduğunun, yalnızca *düşünce* ile ulaşılabilen somut sosyopolitik ağ-
dan kaçıp kurtulmanın en iyi kanıtı değil mi?

Burada Leninist bir adım daha atılabilir: *Winterreise*'yi okurken Schubert'i yalnızca daha sonraki beklenmedik bir tarihsel felakete bağlamadık, bu şarkıların yalnızca Stalingrad'da perişan olmuş Alman askerlerine nasıl ses verdiğini düşünmedik. Ya bu felaketle kurulan bağ Schubert'e ait Romantik konumun kendisindeki yanlışlığı okumamıza yaradıysa? Ya romantik trajik kahramanın konumu narsistçe kendi çektiklerine ve umutsuzluğa odaklanıp, onları sapkın zevk kaynağına yükseltmesi zaten kendi içinde sahte, daha geniş tarihi gerçekliğin asıl büyük travmasını örten bir perdeyse? Hakiki Hegelci tavır olan *otantik orijinal ve otantik orijinalin kendisi içindeki olumsal koşulların renklendirdiği sonraki yorum arasındaki ayrışmayı yansıtmının* başarılması gerekir: İlk bakışta ikincil çarpıtma, dış olumsal koşullarla çarpıtılmış bir okuma olarak görünen şey bize yalnızca otantik orijinalin bastırdığını, dışarda bıraktığını değil onun *bastırma fonksiyonuna da sahip olduğunu* söyler. İşte burada *Grundrisse* elyazmasının Önsöz'ünde Marx'ın işaret ettiği Homer'in şiirini onun özgün tarihsel konteksti içinde açıklamanın ne kadar kolay olduğuna ilişkin meşhur pasaja Leninist yanıt yatmaktadır - onun evrensel cazibesini açıklamak, örneğin bu şiirlerin tarihsel kontekstlerinin yok olmalarının üstünden çok uzun süre geçmesine rağmen niçin hâlâ sanatsal haz verdiklerini açıklamak çok daha zordur.²⁹ Bu evrensel cazibe onun tam da ideolojik fonksiyonu içinde köklenmiştir ve o, somut ideolojik-politik kutuplaşma içinden evrensel (duygusal) içerik içine sığınmamız sayesinde bize soyutlama olanağını sağlar. Böylece, Homer'in evrensel cazibesi bir çeşit trans-ideolojik insanlık mirasından öte ideolojinin evrenselleştirilmesi jestinde yatar.

“Kişiyi Özel: Eğer Öldürülürsem...”

Peki, Lenin’in büyüklüğü nerede yatıyor? 1914 Sonbaharında Sosyal Demokrat Partiler “Yurtsever çizgiyi” benimsediğinde Lenin’in şaşkınlığını hatırlayalım: Alman Sosyal Demokrasisinin günlük gazetesi *Vorwärts*’ın Reichstag’da Alman Sosyal Demokratların nasıl askeri krediler için oy kullandığına ilişkin sayısının Rus gizli polislerinin Rus işçilerini kandırmak için başvurduğu bir sahtekârlık olduğunu bile düşünmüştü. Avrupa kıtasını ikiye bölen askeri çekişme döneminde bu çatışmada taraf olma fikrini reddetmek ve kendi ülkesinin “yurtseverlik ateşine” karşı durmak ne kadar zordu! Bir iki haftalığına da olsa ne çok büyük adam (Freud da dahil) ulusalcılığın ayartmasına kapıldı! 1914 şoku -Badiou’nun terimleriyle- bir *desastre*, içinde bütün dünyanın kaybolduğu bir faciaydı: Yalnızca süregelen huzur içindeki burjuva inancı değil ona eşlik eden sosyalist hareketi de yutan bir facia. Lenin’in kendisi de (*Ne Yapmalı*’nın Lenin’i) ayağının altındaki zemini kaybetti - çaresiz tepkisinde memnuniyet, “demedim mi ben!” bulunmaz onun. *Bu an, Verzweiflung* ânı, *bu* felaket, Leninist olay için, II. Enternasyonalin evrimsel tarihselciliğini kırmak için bir alan açtı - ve bu açılım için yalnızca Lenin vardı, *bu* felaketin Hakikati’ni anlatacak olan sadece oydu.³⁰ Bu umutsuzluk ânından Hegel’i yorumlayarak devrim için özgün bir şansı fark edebilmiş olan Lenin doğdu. Onun *Devlet ve Devrim*’i bu mahvedici deneyimle tamamen çakışır - Lenin’in oldukça öznel taahhüdü 1917 Temmuz’unda Kamanev’e yazdığı ünlü mektupta açıkça görülür:

Kişiyi Özel: Eğer öldürülürsem, ‘Marksizm ve Devlet’ (Stockholm’de takıldı) not defterimi basmanı istiyorum. Mavi bir kabı var. Marx ve Engels bir de

Pannekok'e karşı Kautski'den bütün alıntılarının hepsi. Bir dizi yorumlar, notlar ve formülasyonlar var. Bir haftalık bir çalışma ile basılabilir hale gelebilir diye düşünüyorum. Onu önemli olarak görüyorum çünkü yalnızca Plehanov değil Kautski de yanılmıştı. Koşul: Bütün bunlar Kişiyne Özel.³¹

Buradaki varoluşsal ilişkilenme çok aşırıdır, ve Leninist “ütopyanın” çekirdeği 1914 felaketinin küllerinden, onun II. Enternasyonal ortodoksluğu ile hesaplaşmasından doğar: Lenin için burjuva devleti yani *doğası içindeki* devleti ezmenin bu radikal zorunluluğu, sürekli bir ordusu, polisi veya bürokrasisi olmayan, toplumsal meselelerin idaresinde herkesin yer aldığı yeni bir komünal toplumsal biçim yaratılması uzak geleceğe ait bir teorik proje değildi - 1917 Ekimi'nde Lenin “yirmi milyon olmazsa, on milyon kişinin katılacağı bir devlet mekanizmasını hemen harekete geçirebiliriz”³² diye iddia ediyordu. Bu andaki zorunluluk hakiki bir ütopyaydı. *Devlet ve Devrim*'in patlayıcı potansiyelini ne kadar abartsak azdır - bu kitapta “Batı'nın politik geleneğinin sözlük ve grameri camdan dışarı atıldı.”³³ Bunu takip eden şey, Althusser'in Makyavel üstüne olan başlığını ödünç alırsak *La solitude de Lenin* (Lenin'in yalnızlığı) olarak adlandırılabilir: Genel olarak tamamen yalnız kaldığı, kendi partisinin akıntısına karşı durmaya çalıştığı dönem. “Nisan Tezleri”nde 1917'de *Augenblick*'i, özgün bir devrim fırsatını fark ettiğinde, önerisi parti arkadaşlarının büyük çoğunluğunca önce dengesiz ya da değersiz olarak karşılandı. Bolşevik Parti içinde önde gelen liderlerin hiçbirisi devrim çağrısını desteklemedi ve *Pravda* inanılmaz bir adımla Partiyi ve bütün editör kadrosunu Lenin'in “Nisan Tezleri”nden ayrı tuttu. Halkı saran ruh halini kullanmak ve oportünistçe pohpohlamaktan çok öte olan Lenin'in düşünceleri oldukça sıra dışıydı. Bogdanov “Nisan Tezleri”ni “bir delinin hezeyanları” olarak tanımlıyor³⁴ ve Nadejda Krupskaya da “Korkarım ki Lenin çıldırdı” sonucuna varıyordu.³⁵

“Lenin” eski dogmatik keskinliğin nostaljik adı değil, tam tersine yeniden *keşfetmek istediğimiz Lenin*, Kierke-

gaard'ın terimleriyle söylersek oluşum halindeki Lenin, eski koordinatların işe yaramadığı yeni katastrofik birliktelikler içine atılmış ve böylece Marksizmi yeniden keşfetmek zorunda kalmış olan Lenin'dir - onun bazı sorunlar üstüne "Bu konuda Marx ve Engels tek söz etmedi" şeklindeki buruk sözlerini hatırlayalım. Amaç Lenin'e dönmek değil, Lenin'i Kierkegaardcı anlamda *tekrarlamak*; bugün de aynı dürtüye sahip olmaktır. Lenin'e dönme hedefi ne "güzelim eski devrimci günleri" yeniden yaşatmak, ne de eski programın "yeni koşullara" oportünistçe pragmatik ayarlamasını yapmaktır, bu hedef emperyalizm ve sömürgecilik altında, ilerlemecilik çağının 1914 felaketi içinde politik-ideolojik çöküşünün ardından devrimci projeyi yeniden keşfetmenin Leninci jestini bugünün dünya koşullarında tekrarlamaktır. Eric Hobsbawn yirminci yüzyıl konseptini kapitalizmin uzun barışçıl genişleme döneminin sonu olan 1914 ve Gerçekte Varolan Sosyalizmin çöküşünün peşi sıra doğan kapitalizmin yeni biçimi arasındaki dönem olarak tanımlar. Lenin'in 1914 için yaptığını biz de 1990 için yapmalıyız. "Lenin", varolan bayat (post)ideolojik koordinatları, içinde yaşadığımız güçten düşürücü *Denkverbot*'u askıya almanın kaçınılmaz özgürlüğü demektir yani "Lenin", yeniden düşünmemize bir fırsat demektir.

Lenin'e karşı yapılan suçlamalardan biri, insanlığın evrensel durumuna duyarsız, bütün sosyal olayları sınıf mücadelesi gözlüğü, "biz ve onlar" karşıtlığı içinde algıladığıdır. Ancak, Birinci Dünya Savaşı yurtseverlik ateşine karşı Lenin'in çağrısı, hümanizmle uzaktan yakından ilgisi olmayan, Alain Badiou'nun "insanlığın" evrensel işlevi dediği şeyin uygulanmasına örnek değil midir?³⁶ Bu "insanlık" ne düşünsel bir soyutlama ne de herkesi sarmalayan kardeşliğin acıklı bir hayal olarak sunulması değil, fakat karşılıklı siperlerdeki askerlerin birbirlerine kardeşlik göstermeye başlaması gibi, kendini benzeri olmayan coşkulu deneyimlerde gösteren evrensel bir işlevdir. Jaroslav Haček'in efsanevi mizahi romanı *Aslan Asker Şvayk*'da emirleri harfi harfine algılayarak hâkim olan düzeni altüst eden sıradan bir Çek as-

keri Şvayk'ın macerası anlatılır. Galiçya'da Ruslarla Avusturyalıların karşı karşıya geldiği cephede kendini en ön siperde bulan Şvayk Avusturya askerleri ateş etmeye başlayınca çaresizce siperlerin arasındaki bölgede telaşla elini kolunu sallayarak bağırır "Ateş etmeyin! Öbür yanda insanlar var!" 1917 yazında, popüler destek ve güç kazanmak peşinde olduğu düşüncesiyle acımasız bir strateji olarak reddedilen ve hatta kendi ülkesinin askeri yenilgisi anlamına gelen yorgun köylülere ve diğer çalışan kitlelere savaşmayı bırakın diye seslenişinde Lenin'in de amacı buydu (1917 Baharında, mühürlü bir trenle İsviçre'den çıkıp İsveç, Finlandiya ve Rusya'ya giderken Lenin'e Alman devleti geçme izni verdiğinde *de facto* Alman ajanı olduğu şeklindeki standart argümanı hatırlayın).

Düşmanla yüz yüze gelmeyi otantik savaş deneyimi olarak yücelten geniş bir edebiyat geleneği vardır (Birinci Dünya Savaşı siperlerindeki çatışmalara ilişkin anılarında böylesi yüzleşmeleri öven Ernst Juenger'in yazdıklarına bakın): Askerler sık sık düşmanla yüz yüze çarpışma esnasında onu öldürmenin fantazilerini kurarlardı, düşmanı süngülemekten önce onun gözlerinin içine bakmak fantazisini. Böylesi bir yüz yüze gelmenin gizemi anlamsız hale geldiğinde benzersiz bir insanlık deneyimi yaşanır. Aynı yüce dayanışma ânı 31 Aralık 1942 yılbaşı gecesi Stalingrad Çarpışmasında yaşanmıştı, Rus aktör ve müzisyenler kuşatılmış şehirdeki askerleri eğlendirmeye geldiklerinde, kemancı Mikhail Goldstein siperlerde askerlere tek kişilik bir konser verdiği zaman:

Çaldığı melodiler hoparlörlerden Alman siperlerine ulaşınca atışlar birden kesildi. Ürpertici sessizlikte müzik Goldstein'in yayından dökülüp aktı.

Bitirdiğinde, dingin sessizlik Rus askerlerinin üzerinde asılı kaldı. Başka bir hoparlörden, Alman bölgesinden bir ses bozdu büyüü. Bozuk bir Rusça ile yalvardı ses: 'Biraz daha Bach çal. Ateş etmeyeceğiz.'

Goldstein yayını eline alıp Bach'tan hareketli bir gavot çalmaya başladı.³⁷

Bu insanlık deneyimi gibi, içinde yer aldığımız çatışma-

ların anlamsızlığı çok daha basit biçimler alabilir, basit bir karşılıklı bakış her şeyi anlatmaya yetebilir. Eski Güney Afrika'da ırkçılık karşıtı gösterilerden birinde bir beyaz polis grubu siyah göstericileri dağıtır ve kovalarken elinde lastik cop taşıyan polislerden birisi de siyah bir kadının peşindeydi. Beklenmedik bir anda kadının ayakkabısının teki ayağından çıkar; otomatik olarak "kibar" olmak zorunda kalan polis ayakkabıyı alıp kadına verir, o an göz göze gelir ve her ikisi de durumlarının anlamsızlığının farkına varırlar - böylesine bir kibarlık jestinin ardından, ayakkabısını verip giymesini bekledikten sonra koşup kadını coplamak polis için *olanaksız* olduğundan haliyle kibarca selam verip arkasını döner ve uzaklaşır... Bu öykünün ahlaki yanı polisin aniden içindeki iyiliği keşfetmiş olması *değil*, yani doğal iyiliğin, ırkçı ideolojik eğitimi yenmesi *değildir*; tersine büyük olasılıkla polis -psikolojik konumu gereği- standart bir ırkçıydı. Buradaki zafer, onun aldığı "yüzeysel" kibarlık eğitiminindi yalnızca.

Polis ayakkabıyı vermek için elini uzattığında yalnızca fiziksel bir temas değildi bu. Beyaz polis ve siyah kadın kelimenin tam anlamıyla doğrudan iletişimi olmayan farklı iki sosyo-simgesel dünyada yaşıyorlardı: İkisi için de iki dünyayı ayıran bariyer kısa bir an için askıya alınmış ve sanki kişinin sıradan gerçekliğine hayaletler evreninden başka bir el uzanmıştı. Bu durum eski bir Joan Crawford filminden bir sahneyle (*Possessed* 1930) benzerlik gösterir. Filmde yoksul küçük taşra kasabasından bir kızı oynayan Crawford bu sahnede eve dönerken rayların yanında durup bir trenin ağır ağır kasabadan geçmesini seyreder, vagon pencerelerinden içerdeki zengin yaşamı görmektedir (aşçı eşsiz bir ziyafet hazırlamaktadır, bir çift dans etmektedir...). Adeta, arzuladığı yaşam sahnelerini seyreden bir izleyici gibi sinema salonunda bulmuştur kendini, sahneler yakınında ama yine de her an dağılıp kaybolmakla tehdit eden hayaletler gibi gökseldir. Ve ardından aniden gerçek bir mucize olur -tren kısa bir anlığına durduğunda, yaşlıca bir beyefendi tam da kızın önünde trenin fantazmatik

gerçekliğinden, dışarı kızın gündelik gerçekliğine doğru uzanan elinde içki kadehiyle seyretme platformunda durmaktadır ve kızla dostça konuşmaya başlar,- bunlar hayalin kendisinin gündelik gerçekliğimize sızmaya başladığı büyülü anlardır... Gündelik gerçekliğin bir parçası, -sıradan işçi kızın önünden geçen tren sahnesi- zavallı kızın hayallerinin gerçek olduğu sihirli bir boyut alır. Bu sahne akıldan çıkarılmadan 7 Kasım 1942 akşamında yaşanan ürkütücü bir olay yorumlanmalı: Özel treni Thuringia'dan geçerken Hitler yardımcılarıyla yemekli vagona günün konularını tartışmaktadır; ittifak güçlerinin hava saldırıları rayları bozmuş olduğundan tren sık sık yavaşlamaktadır: "Harika porselenlerde yemek sunulurken, bir kez daha peronun birinde durur. Hemen yanında bir hastane treni de beklemektedir ve ranzalarından yaralı askerler Hitler'in diğerleriyle konuşmaya daldığı parlak ışıklı yemek salonuna bakmaktadır. Hitler aniden başını kaldırdığında dehşetle kendisine bakan yüzleri görür. Öfkeyle perdelerin kapatılmasını emreder, yaralı askerleri kendi karanlık dünyalarına iter."³⁸

Bu sahne iki kere mucizevidir: Her iki taraf da pencereden gördükleri fantazmatik bir hayaletvariliği yaşarlar: Hitler için askeri macerasının kâbus gibi sonucu, askerler için ise liderin kendisini birdenbire karşılarında bulmak. Pencereden bir el uzansaydı, diyelim ki Hitler yaralı bir askere uzansaydı asıl mucize olurdu. Ama elbette tam da böyle bir karşılaşma, Hitler'in gerçekliğine bir müdahale, onun kâbusuydu, dolayısıyla elini uzatacağına panik içinde perdeleri örttürdü.

Simgesel bariyerlerin askıya alındığı büyülü ânın daha elle tutulabilir bir başarıya dönüştürülmesi için daha fazla şeye ihtiyaç vardır - örneğin müstehcen şakaların paylaşılması gibi. Eski Yugoslavya'da belli bir özellikle damgalanmış her etnik gruba ilişkin şakalar ortalıkta dolaşırdı - Karadağlılar güya tembel; Bosnalılar aptal; Makedonyalılar hırslı; Slovenler cimriydiler.... Kayda değer biçimde bu şakalar 1980'lerde etnik gerilimin

yükselmesiyle azaldılar: Düşmanlığın patladığı 1990'da ise onların hiçbirisi işitilmedi. Basitçe ırkçı olmalarından çok öte, bu şakalar özellikle de farklı uluslardan kişilerin kıyaslandığı -"Bir Sloven, bir Sırp ve bir Arnavut alışverişe gider, ve..." tarzında olanlar- Tito Yugoslavyası'nda resmi "kardeşlik ve birliğin" fiili varlığına ilişkin temel biçimlerden biriydi. Bu durumda paylaşılan müstehcen şakalar "içerde" olmayanı dışlamaktan öte onların içeri konması, asgari simgesel uyuşmanın kurulması olarak fonksiyon gösterdi. Kızılderililer barış için barış çubukları tüttürürken biz, Balkanların daha ilkel taraflarından olanlar müstehcenlikleri değiş tokuş ettik. Fiili dayanışmayı kurmak için yüksek kültürün paylaşılan deneyimleri yeterli değildir - Öteki ile müstehcen hazların utandırıcı mizacını paylaşmak zorundayız.

Askeri görevim sırasında, Arnavut bir askerle ahbap oldum. Arnavutların yakın aile üyelerine (anne, kız kardeş) yapılan aşağılamalara karşı aşırı hassas oldukları yaygınca bilinen bir olgudur; fakat adeta aramızda yapay kibarlık ve saygı oyunları kalmadığında ve birbirimizi belirli aşağılamalarla selamladığımızda Arnavut arkadaşım tarafından kabul edilmiştim. İlk adım onun tarafından atılmıştı: Bir sabah sıradan bir "Merhaba" yerine "Ananı düzeyim!"le selamladı beni; bunun uygun bir şekilde cevap vermem için bir davet olduğunu biliyordum ve karşılığında yapıştırdım: "Hiç durma, memnuniyetle - ben senin kızkardeşini hallettikten sonra!" Bu değiş tokuş bir süre sonra açık olarak müstehcen ve ironik karakterini kaybedip biçimsel hale dönüştü: Sadece birkaç hafta sonra ikimiz de artık bütün cümleyle uğraşmayı bırakmıştık; sabahleyin birbirimizi gördüğümüzde o başıyla işaret edip "Anne!" diyor, ben de basitçe "Kız kardeş!"le cevap veriyordum.

Bu, örnek bir stratejinin tehlikelerini ortaya koyar: Müstehcen dayanışma oldukça sık olarak bir üçüncü şahsın harcanmasıyla ortaya çıkar ve bu örnek de kadınların harcanmasına dayalı erkek-bağı dayanışmasıyla ilişkilidir. (Bunun tersi versiyonunu hayal edebilir

miyiz? Genç bir kadın, arkadaşını “Kocanı düzeyim!”le selamlıyor, arkadaşı da “Hiç durma, memnuniyetle - ben senin babanı hallettikten sonra!”) Belki de bu Jacqueline ve Hilary du Pré arasındaki ilişkinin bize çok skandalvari gelmesinin sebebidir: Kız kardeşinin izniyle Jacqueline’nin eniştesiyle ilişkiye girmesi dayanılmaz hale gelir çünkü klasik Levi-Strausscu mantığın, kadınların erkekler arasında değiş tokuş nesnesi olmasının tam da tersi gerçekleşir - bu örnekte kadınlar arasındaki değiş tokuş nesnesi *erkek* olmuştur.

Başka bir problem daha vardır burada, güç ve otorite problemi: Arnavut askerle benim müstehcen törenlerim sadece benimle onun arasında öngörölmüş bir eşitlik olduğu için işlemişti - her ikimiz de sıradan askerdik. Eğer ben bir subay olsaydım Arnavut için ilk adımı atmak çok riskli -pratik olarak düşünölemez olurdu. Eğer Arnavut bir subay olsaydı durum daha da müstehcen olabilirdi: Onun tavrı temel güç ilişkilerini maskeleyen sahte müstehcen dayanışmaya bir davet, gücün postmodern kullanımının paradigmatik örneği olabilirdi. Geleneksel otorite kişiliği (patron, baba) kendisine otoritenin resmi kurallarını takip eden doğru bir saygıyla davranılmasında ısrar eder; müstehcen ve alaylı söylemlerin onun arkasından söylenmesi gerekir. Bugünün patron ya da babası ise tam tersine bizim onu bir arkadaş olarak almamız gerektiğinde ısrar eder; o bize sırnaşık bir aşinalıkla hitap eder, seksüel imalarla bombardımana tutar, bizi bir içkiyi ya da kaba bir şakayı paylaşmaya davet eder - bütün bunlar erkek bağı oluşturma amaçlıyken otorite ilişkisi (onun emri altında olmamız) sadece dokunulmamış olarak kalmaz üstelik saygı duyulması ve üzerinde konuşulmaması gereken bir giz olarak ele alınır. Emir altındaki kişi için böylesi bir durum geleneksel otoriteden çok daha fazla klostrofobiktir: Bugün ironi ve alayın özel alanından dahi yoksun kaldık, çünkü efendi her iki alanda da vardır: Hem bir otorite hem de bir arkadaş olarak.

Bu bilmecenin çözölməsi göröndüğü kadar zor değıl-

dir: Her somut durumda, müstehcenlik değiş tokuşunun “otantik” mi yoksa emir altındaki ilişkiyi maskeleyen sahte yakınlık mı olduğunu daima “spontane olarak” anlarız. Gerçek problem daha radikal olandır: Temel simgesel bir çerçeve yokken Gerçek’le doğrudan bir temas mümkün müdür? Gerçek Öteki’yle temas içsel olarak aşırı kırılğan ve değerlidir; Öteki’ne otantik bir uzanış her an Öteki’nin özel alanına şiddetli tecavüze dönüşebilir... Bu zor durumdan çıkış görüldüğü kadarıyla sosyal ilişkilenme mantığıyla sağlanmaktadır ve en iyi şekilde Henry James’in başyapıtlarında ifadesini bulur: *İnceliğin* en yüksek olana karşı saltanatını sürdüğü bu evren içinde, duyguların açıkça sergilenmesinin nihai kabalık olarak kabul edildiği yerde her şey söylenir, en acılı kararlar alınır, en hassas mesajlar iletilir - fakat, bütün bunların hepsi biçimsel konuşmaların kılığında yapılırlar. Hatta partnerime şantajımı bile kibar bir gülümsemeyle yapar, ona çay ve pasta ikram ederim.... Böylece, vahşi doğrudan yaklaşım Öteki’nin özünü anlayamazken, kibar bir dans ona ulaşabilir mi? *Minima Moralia*’da Adorno, James’in çalışmalarında inceliğin en uç muğlaklığının açıkça görülebileceğini işaret eder: Öteki’nin hassaslığına saygılı ehemmiyet, onun özel alanına tecavüz etmemeye özen göstermek çok kolayca ötekinin acısına vahşi aldırışsızlık haline dönüşebilir.³⁹

Aynı caddede birbirleriyle rekabet eden dükkân sahipleri üzerine eski bir hikâye vardır. Birincisi “Benim bakkalım bu caddedekilerin en iyisi!” diyen bir tabela astığında diğeri şöyle bir tabelayla karşılık verir: “Benim bakkalım bu mahalledekilerin en iyisi!” - ve bu sürüp gider: “Benimki şehrin en iyisi.....ülkenin.....dünyanın... bütün evrenin....”. Oysa sonunda kazanan sadece orijinal tabelaya dönendir: “Benim bakkalım bu caddedekilerin en iyisi!”. Gitgide saldırgan deyimlerin (cinsel, ırksal...) daha “doğru” olanlarla değiştirilmesine benzemiyor mu bu, tıpkı bir sözcüğün yerine geçen sözcükler zinciri gibi: Zenci - arap - siyah - Afrikan-Amerikan ya da kötürüm - sakat - bedensel özürlü? Bu yer değiştirme potansiyel olarak tam da yok etmeye çalıştı-

ğı (ırkçı) etkiyi artırır ve güçlendirir, aşağılamaya bir de yaralama katar. “Kötürüm” kelimesi sabit bir saldırganlık damgası içerdği sürece, bu damga otomatik olarak sadece onun “doğru” metaforik yedeğine dönüşmeyecektir; üstelik bu yedek temel saldırganlığa ek bir ironi ve aşağılayıcı kibarlıkla çeşni katacak olan daha ileri olasılıklar açacaktır (siyaseten doğru kullanım tarafından üretilen “özürlü” kelimesinin her türlü ironik kullanımını hatırlayın). Böylece, gerçekten nefret etkisini ortadan kaldırmanın tek yolunun *zincir içindeki ilk halkaya dönebileceğimiz* koşulları yaratmak ve onu saldırgan olmayan biçimde kullanmak olduğunu iddia etmemiz gerekir. İlk halkaya dönme stratejisi, elbette risklidir: Fakat, onun hedeflediği grup onu tamamıyla kabul ettiği andan itibaren kesinlikle işleyebilir. Radikal feministler birbirlerini “orospu” diye çağırdıklarında, bu stratejiyi erkek saldırganlıkla ironik özdeşleşme olarak reddetmek yanlıştır; önemli nokta, onun mantığının saldırgan sözü etkisizleştirilmesi için otonom bir eylem olarak işlev görmesidir.⁴⁰

Lenin Komşusunu Sevd mi?

Atom Egoyan'ın filmi *Exotica* genel alanı öznel alandan ayıran sınırın kırılğan konumunu ele alır. Genel bir alanı dışardakilerle paylaştığımızda -diyelim ki bir dağıtıcı ya da tamirci apartmanımıza girdiğinde- kibarlıkla birbirimizi görmezlikten gelir, ötekinin özel alanına (onların neyi arzuladıkları, gizli hayallerinin neler olduğu) girmekten kaçınırsınız; fakat *Exotica* bu cepheyi sürekli çiğner, resmi görevleri sayesinde biraraya gelmiş iki kişi arasında aniden kurulan çok yakın ilişkiyi saptar. Lacancı büyük Öteki, diğer şeylerin yanı sıra bu Duvar'ın adlarından biridir, öteki'ne karşı doğru bir mesafeyi korumamızı sağlar, ötekinin yakınlığının bizi ezmesine karşı bir garantidir - bir resmi memurla konuştuğumuzda "kişisel olmayız". (Paradoks, bu Duvar'ın sadece negatif olmamasıdır: O aynı zamanda ardında nelerin gizli olduğunu, ötekinin gerçekten ne arzuladığına ilişkin fantaziler üretir.)⁴¹ İleri kapitalist gündelik yaşamımız ötekinin yaşamının benzersiz bir reddiyle ilişkilendir:

Bir kapı eşiğinde çömelmiş evsiz bir kimsenin önünden geçmek ve yürümeye devam etmek için, çocuklar açken bir akşam yemeğinden hoşlanmak için, acıların ardı arkası kesilmezken geceleyin uyuyabilmek için; atomize olmuş gündelik işleyiş bizden ötekilerle bağlantılarımızı ve onlara sevgimizi sistematik olarak engellememizi ister (hâkim kültürün kelimelerinde, ekonomimiz birbirlerinin bireyselliklerine saygı gösteren bireyleri kapsar). Kanayan-kalpli liberal kişi kari-katürünün ardında politikanın gerçeği yatar: Nasıl hissettiğin nasıl davrandığındır.⁴²

Burada birey psikolojisiyle değil, "objektif" sosyal ilişkilerin bağı tarafından belirlenen ve yazılan soyutlama tarzı olarak kapitalist öznellik ile ilişkilendirilmekteyiz:

Spesifik emeğin önemsizliği, bireylerin kolayca bir işçilikten ötekine transfer olabildiği bir toplum tarzına uyar, ve bu toplumda spesifik işçilik bir şans ve dolayısıyla önemsizdir. Sadece emek, kategori değil fakat gerçeklik içinde var olan emek genel olarak zenginlik yaratmanın bir aracı oldu, ve bu gerçeklik içinde var olan emeğin herhangi spesifik biçime özgü bireylerle organik bağı ortadan kalktı. Böylesi ilişkilene, burjuva toplumunun en modern varolma biçiminde, Birleşik Devletler’de en gelişmiş konumundadır. İlk kez orada, modern ekonomiden kopma noktası, adıyla konursa “emek” kategorisinin soyutlanması, sadece “emek olarak emek”, saf ve basit emek pratikte gerçekleşmiştir.⁴³

Tıpkı Marx’ın, piyasa ekonomisinde soyutlamanın nasıl bireysel deneyim içine yazıldığını tarif ettiği gibi (bir işçi özel mesleğini kişiliğinin organik parçası olarak değil, doğrudan onun soyut çalışma kapasitesinin olumsal bir gerçekleşmesi olarak yaşar; “yabancılaşmış” sevgili onun cinsel partnerini seksüel ve/veya duygusal haz vs. ihtiyacını tatmin eden olumsal bir dolgu olarak yaşar, vs.), soyutlama aynı zamanda en dolaysız şekilde ötekilerine ilişkilene biçimimizin içine de yazılmıştır: Onları kelimenin tam anlamı içinde *görmezlikten gelir*, soyut sosyal fonksiyonları taşıyan kişilere indirgeriz. Buradaki nokta elbette “güç sistemlerinin spesifik duygu biçimlerini gerektiren ayarlamalar yapmasıdır”⁴⁴: İleri kapitalist öznenin temel “soğukluğu” özel zengin duygusal yaşamın fantomu tarafından gizlenmiş/gölgede bırakılmıştır - bu fantom bizi öteki insanların acılarının Gerçek’inin yıkıcı deneyiminden koruyan fantazi ekranı olarak işlev görür. Zengin birinin uşağına “Sefil dilenciye dışarı at - İnsanların acı çekmesine tahammül edemeyecek kadar hassas birisiyim!” dediği eski bir şaka bugün her zamankinden daha çok gerçeklere uymaktadır. Böylesi bir soyutlama için ödenen fiyat özel alanın bizzat kendisinin “şeyleşmesi”, hesaplı tatminler alanına dönüşmesidir: Bir yuppinin partnerine şu meşhur “Birlikte biraz kaliteli zaman harcayalım!” isteminden daha bunaltıcı anti-erotiklik var mıdır? Bu mesafeliliğin diğer yüzünün öteki’nin özel alanına vahşi ve aşağılayıcı tecavüz olmasına şaşmamalıdır: İtiraf talk-şovlarından tuvalet çanağının

altından diğer insanların dışkılamaını gözetleyeceğimiz kamera-web sayfalarına değin.

İnsanların en özel hayallerine ve korkularına ilişkin sırlarını yakınlarından öte tamamen yabancı olanlarla paylaşımlarının çok daha kolay olduğu bilenen bir olgudur: Sibermekân chat-odaları ve psikanalitik tedavi fenomeni açıkça bu paradoksa dayanır. Tanıdıklarımızın çemberinin tamamen dışında bir yabancıya anlatıyor olmamız, ağına takıldığımız tutkularımızın *karmaşıklığını* daha fazla kışkırtmamanın güvencesidir - yabancı kişi çevremizdeki herhangi biri olmadığından o bir şekilde *büyük Öteki'nin kendisi*, gizlerimizin tarafsız alıcısıdır. Fakat bugünün "paylaşılan tekbenciliği" başka bir düzeyde işlemektedir: Yabancıları sadece bildiğimiz ve yakın olduğumuz insanlarla ilişkilerimizi kuran sevgi ve nefret sırlarımızı vermek için kullanmaz, adeta garantilenmiş mesafeli bir arka planda bu ilişkilere gireriz. Simdiye değin bir istisna statüsüne sahip olan şeyler (ertesi sabah herkesin bir daha karşılaşmamak üzere kendi yoluna gideceği bilgisi içinde, tamamen yabancı olan biriyle tutkulu bir seks gecesi gibi) günden güne kendilerini yeni bir norm olarak empoze etmektedir. (Son günlerdeki filmler içinde Patrice Chéreau'nun *Intimacy*'si bu konuyu inandırıcı şekilde işler: Bir yabancıyla vahşi bir seks gecesinin sabahında kendimizi erkek ya da kadınla yüz yüze, utandırıcı yakınlığı paylaşıyor bulduğumuzda yakın özel bir ilişki kurmak mümkün müdür?)

Genel ve özel arasındaki bu sınırın yok olması kişisel yaşamın kesin detaylarının genel kimliğin bir parçası olması anlamına gelmekte. Özel alanda fısıldadığımız müstehcen gizler kitap veya web sitelerinde herkese ulaşabilmektedir - hafifçe nostalgik muhafazakâr biçimde konursa skandal artık skandal kalmaması olgusunda yatar. Bu, ilkönce model ve film yıldızlarıyla başladı: Claudia Schiffer'in iki penisle peşpeşe tutkulu fellatiosunun (sahte) video klibi her yerde yayınlandı: İnternette Mimi MacPherson (daha tanınmış Avustralyalı model Elle MacPherson'un küçük kız kardeşi) hakkındaki bilgi-

lere bakarsak ilginç ekolojik aktivitelerini (balina gözlem şirketi işletmek), bir iş kadını olarak onunla yapılan söyleşileri, “masum” fotoğraflarının yer aldığı siteleri ve de *artı olarak* onun mastürbasyon yaptığı ve ardından sevgilisiyle çiftleştiği çalınmış video filmlerini buluruz. Ya dünyaca ünlü sanat eleştirmeni olan Catherine Millet’in, en son kitabında⁴⁵ soğuk bir serinkanlılıkla, utanma ya da suçluluk duymadan -ve, sonucunda ihlal etme duygusuna da sahip olmadan- taşkın cinsel hayatının ayrıntılarını anlatmasına ne demeli? Hatta o düzenli olarak katıldığı büyük seks partilerinde bir seansta nasıl düzinelerce tanımadığı penisle oynadığını, bu penisleri nasıl içine aldığını dahi tarif etmektedir.

A priori sınırlar yoktur burada - yakın gelecekte bazı politikacıların (önce ihtiyatla) seksüel saçmalıklarının hard-core videolarının yayılmasına izin vererek, seçmenleri cinsel iktidar veya cazibelerine inandırmaya çalışacaklarını rahatlıkla hayal edebiliriz. Yaklaşık yüz yıl önce Virginia Woolf insan doğasının 1912’lerde değiştiğini yazdı; belki de bu düşünce, “Big Brother” gerçeklik dizileri gibi şeylerde farkına varılabilen genel ve özel arasındaki ayrımın yok olduğu bugünkü öznelliğe ilişkin radikal değişikliği tarif etmenin çok daha uygun bir yoludur.⁴⁶

İleri kapitalizm koşullarında duygusal yaşamımız değişmemecesine ayrılmıştır: Bir taraftan “kişiye özellik”, bizi geniş boyuttaki acılara kesinlikle körleştiren engeller olarak işleyen duygusal samimiliğin ve yoğun ilişkilennemelerin bireysel kaçışları varken diğer taraftan bu geniş acıları algıladığımız etnik soykırımların, tecavüzlerin, işkencelerin, doğal felaketlerin günlük TV raporları bombardımanına tutulup derinden etkilendiğimiz, hatta bazen bu sebepten insancıl etkinliklerde bulunduğumuz (metaforik ve gerçek) bir ekran vardır. Bu ilişkillenme yarı-”kişiselleşmiş” olduğunda bile (düzenli finansal yardımlarla desteklediğimiz Afrikalı bir çocuktan fotoğraf ve mektup almak gibi) sonucunda bu ödeme temel öznel fonksiyonunu kaybetmez. Bu fonksiyon

psikanaliz tarafından açıklanmıştır: Para vererek diğer kişilerin acı çekmelerini belirli bir mesafede tutar, onların gerçekliğinden emniyetli bir izolasyonu tehlikeye sokmadan onlarla duygusal ilişki içinde kalmayı sağlarız. Mağdur kimselerin bu ayrıştırılması mağdur etme söyleminin gerçeğidir: Ben (rahatsız edilen kimse), ve karşısında belirli mesafeden sempati duyduğum ötekiler (Üçüncü Dünya'dakiler ya da şehirlerimizdeki evsizler). Bu ideolojik-duygusal bavula karşı otantik Sevgi çabası ötekine yardım etmek, adeta zenginliğimizin ufak bir parçasını ona bir emniyet bariyerinin üstünden fırlatmakta yatmaz: O, bu bariyerin sökülmesi, menedilmiş acı çeken Öteki'ni direkt olarak yakalama çabasıdır.

Böyle otantik Sevgi çabası, orta sınıfın üst kesimlerinden beyaz, eğitilmiş, zengin vs. vs. kızın siyah nişanlısıyla ilgili *Guess Who's Coming to Dinner?* (Tahmin Et Kim Geliyor Yemeğe?) tarzında iyi-hissetme anti-ırkçılığına karşıt olarak alınması gerekir - nişanlının tek yanlı derisindedir: Kızın ailesinin bu bariyeri aşmış böyle bir “komşuyu” sevmesi kolaydır; fakat Spike Lee'nin *Do the Right Thing* filmindeki boomboxuyla son ses etrafta dolaşarak Beyazları rahatsız eden Afrikan-Amerikalıya ne demeli? İşte bu aşırı ve tacizkâr *jouissance*'a hoşgörüyü öğrenmemiz gerekir - o, “kültürel tacizin” ideal örneği değil midir?⁴⁷ “Cinsel taciz” konusuna takıntılı olmak da öteki'nin hazzına karşı hoşgörüsüzlüğün -ya da popüler Orwelci terimi kullanırsak yasa uygulayıcıların “sıfır toleransı”nın- bir biçimi değil midir? Bu haz, tanımla dolayısıyla aşırıdır - onu “doğru ölçülerde” tanımlama girişimleri her defasında başarısız kalır, çünkü cinsel baştan çıkarmalar ve teklifler zaten zorlayıcı, rahatsız edicidir. “Tacize” karşı mücadelenin nihai konusu insanların *komşuları tarafından rahatsız edilmemeye*, onların tacizkâr *jouissance*'larından korunmaya hakları olduğu konusu değil midir?

Hamburg'ta hepsi aynı hat üzerinde olan üç ayrı uzun-yol tren istasyonu neden vardır? Ana istasyon *Hamburg-Hauptbahnhof*, *Hamburg Dammtor*, ve *Hamburg-Altona*.

Görünüşte mantıksız olan, ana istasyondan kısa bir yürüyüş mesafesindeki öteki istasyon *Dammator*'un bulunması kolayca açıklanabilir: Yönetici sınıflar kendi üyelerinin alt sınıf kalabalığınca rahatsız edilmeden trene binmeleri için başka bir istasyon istemişti. Muamma olan ise üçüncü istasyon, *Altona*'dır. Bu terimin nereden geldiği pek açık değildir: Bazı kaynaklara göre Danimarkalı yerleşim onu Hamburg'un kendisine "*all to nah*" ("hepsi çok yakın") olarak algılamıştı ama daha olası bir açıklama ise "*all ten au*", yani "nehir kıyısında" anlamına gelmektedir. Fakat on altıncı yüzyılın başlarından itibaren Hamburg vatandaşları şehir merkezinin kuzeybatısındaki bu küçük ve orijinal Danimarkalı yerleşimden sürekli şikâyet etmekteydiler. "Hepsi çok yakın" teorisi için burada eski İtalyan atasözünü tekrar etmemiz gerekir: *Se non è vero, è ben' trovato* - doğru olmasa bile [olgusal düzeyde], doğru gibi ses verir! Freud'a göre bir semptomun nasıl düzenlendiğidir bu: Semptom histerik bir suçlama olarak, olgusal düzeyde açıkça hiç de doğru değildir fakat yine de onda bilinçdışı bir arzu çınladığı için "doğru sesler verir". Aynı şekilde üçüncü istasyonun, *Altona*'nın simgesel işlevi de -"hepsi çok yakın" olan davetsiz misafirleri doğru bir mesafede tutmak- temel sosyal antagonizmayı (sınıf mücadelesi) sahte olan "biz" (bütün sınıfların aynı sosyal beden içinde birleştiği ulusumuz) ve onlar (zorla içeri giren yabancılar) antagonizmasıyla değiştirme/bulanıklaştırmaktır.

Bu iki karşıtlık arasındaki bağ Ernesto Laclau'nun kuramlaştırdığı hegemonya mücadelesinin asgari koordinatlarını sağlar. Hegemonya kavramının temel özelliği sosyal-içi farklılıklar (sosyal alan içindeki unsurlar) ve Toplumun kendisini Toplum olmayandan (kaos, kökten çöküş, bütün sosyal bağların çözülmesi) ayıran sınır arasındaki olumsal bağdır - Sosyal ve onun dışıyüzü, Sosyal olmayan arasındaki sınır kendini sadece sosyal alanın unsurları arasındaki farklılıklar kılığında (kendini bir farklılık üzerine haritalayarak) açıkça koyabilir. Sosyal bedendeki mücadele (*Hauptbahnhof* ve *Dammator*, ezilen ve yönetici sınıf arasında) daima bir yapısal ge-

reklilik tarafından, “kendi doğası içindeki” sosyal beden (“hepimiz, işçiler ve yöneticiler”) ve dışarıda olanlar (“onlar”, *Altona*’da “hepsi çok yakın” olan yabancılar) arasındaki mücadelede yansıtılmıştır.⁴⁸ Yani: Sınıf savaşı nihai olarak “kendi doğası içindeki” toplum için mücadeledir, bu mücadele içinde iki sınıf kendini “doğal olarak” toplumun temsilcisi gibi empoze edecek ve dolayısıyla diğerini Toplum olmayan için fonksiyon gösterene (topluma bir tehdit, onun yıkımı) indirgeyecektir.

Basit bir şekilde konursa: Medeniyet sadece hiyerarşik sosyal düzende gelişebileceğinden kitlelerin kurtuluş mücadelesi medeniyete bir tehdit mi oluşturur? Ya da yönetici sınıf, toplumu yok etmekle tehdit eden bir parazittir ve dolayısıyla sosyalizme tek alternatif barbarlık mıdır? Bu, hiçbir şekilde “onlara” ilişkilene biçimimizin ikincil olduğunu ve basitçe “bizim” toplumumuzu içerden bölen çelişkiye geri odaklanmamız gerektiğini önermez: “Onlara”, üçüncü unsura ilişkilene biçimimiz, doğal antagonizm bağlamında gerçekten nerede durduğumuzun anahtar göstergesidir. Bugünün neo-Faşist popülizminin temel işleyişi tam da işçi sınıfı çağırmasını ve ırkçı çağırmayı (“dürüst işçilerimizin gerçek düşmanları kozmopolit çokuluslu şirketlerdir”) birleştirmeyi mi? İşte bu sebepten -uç bir örnek içinde- bugünkü İsrail’de, Yahudiler için “Komşunu Sev” emri ya “Filistinlileri Sev” anlamına gelir ya da hiçbir anlamı yoktur.⁴⁹

Kierkegaard *Works of Love*’ın muhteşem IIC Bölümünde (“Komşunu Seveceksin”) sevecek olduğu ideal komşunun ölü komşu olduğu iddiasını geliştirir - en iyi komşu ölü komşudur. Onun yürüttüğü mantık şaşırıcı şekilde basit ve tutarlıdır: Sevgi nesneleri tercih ve üstün özellikleriyle ayırt edilen şair ve âşıkların sevgisinin tersine “komşunu sevmek eşitlik demektir”: “Bütün fark gözetmeleri terk etmelisin ki komşunu sevebilesin.”⁵⁰ Oysa bütün farklılıklar sadece ölümden yok olur: “Ölüm bütün farklılıkları siler, fakat tercih daima farklılığa ilişkilidir.”⁵¹ Böylesi bir mantığın daha uç noktası iki mükemmellik arasında, aşk nesnesinin mükem-

melliği ve aşkın kendisinin mükemmelliği arasındaki zor ayrımdır. Âşığın, şair ya da arkadaşın sevgisi nesneye ait olan bir mükemmelliği taşır, ve bu sebepten sevgi olarak mükemmel değildir; bu sevginin tersine;

kişinin komşusu, bir sevgilinin, arkadaşın, kültürlü bir kişinin, hayran olunan ve nadir bulunan birinin, olağanüstü olanın yüksek seviyede sahip olduğu hiçbir üstünlüğe haiz değildir - tam da bu sebepten bir komşuya sevgi bütün mükemmelliklere sahiptir... Erotik sevgi nesne tarafından; arkadaşlık ilişkisi nesne tarafından belirlenir ama sadece komşuyu sevmek sevgi tarafından belirlenir. Kişinin komşusu herhangi biri, koşulsuz olarak herhangi biri olabileceğinden nesnenin üzerinden bütün farklılıklar elbette kalkmıştır. Böylece gerçek sevginin bu sayede farkına varılabilir, onun nesnesi kesin olan hiçbir farklı niteliğe sahip değildir, yani bu sevgi sadece sevgi tarafından tanımlanabilir. Bu en yüksek mükemmellik değil mi?

Kant'ın terimleriyle konursa: Burada Kierkegaard patolojik olmayan sevginin, (olumsal) nesnesinden bağımsız olabilen bir sevginin, (yine Kant'ın ahlaki görev tanımıyla yorumlanırsa) onun belirleyici nesnesi tarafından değil fakat salt sevginin *biçimi* tarafından motive olan bir sevginin dış hatlarını çizmeye çalışır - sevginin aşkına severim, yoksa sevgi nesnesinin ayrı özelliklerinin aşkına değil. Bu düşüncenin içeriği eğer açıkça marazi değilse, acayıptır: Mükemmel sevgi *sevilen nesneye tamamen kayıtsızdır*.

Böylece, Kierkegaard'ın Don Juan kişiliğine saplantısına şaşmamak gerekir: Ondaki komşuya duyulan Hristiyan sevgi düşüncesi ve Don Juan'ın birbiri ardına baştan çıkarma davranışları nesneye ilişkin olarak kayıtsızlığı paylaşmaz mı? Don Juan için de baştan çıkarılacak nesnenin üstün özelliğinin önemi yoktur: Leporello'nun özelliklere göre sınıflandırdığı (yaş, milliyet, fiziksel özellikler) uzun fethetme listesinin esas noktası bu özelliklerin öneminin olmadığıdır - tek önemli şey bu listeye yeni adlar eklemenin salt sayısal olgusudur. Bu anlamda Don Juan tam da bir *Hristiyan* baştan çıkarıcı değil midir, onun fethettikleri, "saf", Kantçı anlamıyla patolojik olmayan, belirli ve olumsal özelliklerinden ötü-

rü değil sadece baştan çıkarına aşkına baştan çıkarılan nesneler değil midir? Şairin tercih ettiği sevgi nesnesi de ölü bir kişidir (paradigmatik olarak, sevilen kadın): Matemini şiirlerine yansıtmak için kadının ölmüş olmasına ihtiyacı vardır onun (ya da saray aşkı [courtly love] şiirindeki bir kadın canavarca Şey'in statüsüne yükseltilmiştir). Şairin ölü bir sevgi nesnesine saplantısının tersine, Hristiyan hâlâ yaşayan komşusunu bir ölü olarak alır, onun ayırık üstün özelliklerini siler. Ölü komşu, onun tahammül edilemez jouissance aşırılığından mahrum edilmiş olması demektir. Böylece Kierkegaard'ın nerde hile yaptığı açıktır: Bize otantik zor sevgi eylemi olarak anlatmaya çalıştığı aslında otantik sevgi çabasından bir kaçıştır. Ölü komşuyu sevme yutulması kolay bir lokmadır: Kendi mükemmelliğinin, nesneye kayıtsızlığının tadını çıkarır - ya ötekine "katlanmak"tan öte onu *tam da kusurundan dolayı* sevmeye ne demeli?

Ölü komşu için duyulan bu sevgi gerçekten sadece Kierkegaard'ın teolojik yapısal özelliği mi? Geçenlerde San Fransisko'ya yaptığım bir ziyaret sırasında bir arkadaşın evinde blues CD'si dinlerken talihsiz bir yorumda bulundum: "Sesinin renginden çıkarıldığı kadarıyla şarkıcı kesinlikle siyah. Fakat ilginç ki ismi bir Almanı çağrıştırıyor - Nina." Tabii ki derhal Siyaseten Doğru olmamak noktasında uyarıldım: Birinin etnik kimliğini onun fiziksel bir özelliği veya adıyla bağdaştırmamak gerekiyordu, çünkü bütün bunlar sadece ırkçı klişe ve haksızlıkları desteklemekteydi. Ardından, etnik birinin değerlerinin nasıl bağdaştırılacağına ilişkin soruma da açık ve kesin bir cevap aldım: Asla belirli bir özellikte olmamalıdır bu, çünkü böylesi her benzeştirme potansiyel olarak bireyi onun bu belirli kimliği içine sınırlayacak şekilde baskıcıdır.... Kierkegaard'ın düşündüklerinin mükemmel bir zamane örneği değil mi bu? Kişi komşularını (bu örnekte Afrikan-Amerikalıları) eğer onlar belirli karakteristiklerinden gizlice mahrum ediliyorsa sevmesi gerekir; kısaca onlar bir ölü olarak ele alındığı sürece. Ya onları seslerinin özgün şiddetli-melankolik vasıfları için, adlarının hayran edici libidinal

kombinasyonu için (yirmi yıl önce Fransız ırkçılık karşıtı hareketin lideri *Harlem Désir* olarak adlandırıldı!) sevmeye, yani onların *jouissance* tarzlarının kendine özgümlükleri için sevmeye ne demeli? Bu “kusur”, birini sevmeme sebep olan engel, kişiyi özgün yapan “patolojik” tik için Lacan’ın verdiği ad *objet petit a*’dır. Otantik sevgide, birini sadece hayatta olduğu için değil fakat onun yaşamındaki sorunsal aşırının bulunmasından dolayı severim. Sıradan bilgelik dahi bir şekilde bunun farkındadır: Söylendiği gibi, mükemmel güzellikte soğuk bir şey bulunur; hayran oluruz ona ama buna rağmen mükemmel olmayan güzellikle, tam da onun kusuru sebebiyle aşka gireriz. Amerikalılar için Claudia Schiffer’in mükemmelliğinde oldukça soğukluk vardır: Bir şekilde Cindy Crawford’a, onun oldukça küçük bir kusuru nedeniyle âşık olmak çok daha kolaydır (dudağının kenarındaki meşhur küçük ben - onun *objet petit a*’sı).⁵² Burada, Schiffer ve Crawford çiftine Federal Almanya Cumhuriyeti ve eski Demokratik Alman Cumhuriyeti çiftini ekleme riskine girebilirim: Hâlâ Demokratik Cumhuriyetle tam da *kusurundan* dolayı aşk ilişkisi içinde olan insanlar vardır -onlar ağır sanayi kirliliğinin yarattığı acı sülfür lezzetli havanın anısını severler- fakat Federal Almanya Cumhuriyeti’ni seven pek de kimse bulunmaz.⁵³

Kierkegaard’ın bu başarısızlığı aynı zamanda Kierkegaardcı Estetik, Etik ve Din üçlüsünü cinsel ilişkiler boyutuna uyguladığımızda ortaya çıkan problemleri de açıklar: Eğer erotik olanın estetik tarzı baştan çıkarma ve etik tarzı evlilikse onun dini tarzı hangisidir? Terimin tam da Kierkegaardcı anlamıyla erotiğin dini tarzından bahsetmek anlamlı olabilir mi? Bu noktada Lacan’ın işaret ettiği şey saray aşkı tarzıdır: Saray aşkında Leydi evrensel simgesel yükümlülüklerin etik düzeyini askıya alır ve bizi bir şekilde Etik olanın dini askıya alınmasına benzer şekilde tamamen keyfi çilelerle bombardımana tutar; bu çileler, İbrahime oğlu İsak’ı kurban etmesi için Tanrı’nın verdiği emirle eşit değerdedir. Yüzeysel görünüşünün tersine, burada kurban etme doruğa ulaşır: Sı-

radan zevkin üstündeki hazzın aşırısına vücut veren Şey *sıfatıyla* Öteki'yle sonunda sadece bu noktada yüzleşiriz.

Tıpkı Kierkegaard'ın ölü komşuya sevgi düşüncesi gibi, bu trajik saray aşkı görüşü de sadece yanlış değil eninde sonunda Hıristiyanlık dışıdır. Hitchcock'un *Vertigo*'sunda Scottie'ye aşkından ve bu aşka yoksun kaldığından baskı altında hisseden üst-sınıf kahredici ve ruhani Madeleine gibi davranmaya ve ona benzemeye çabalayan aşağı-sınıf Judy sonunda Madeleine *olup* çıkar: Scottie'nin karşılaştığı "gerçek" Madeleine zaten sahte olduğu için dolayısıyla onların ikisi de aynı insandır. Judy ve Judy-Madeleine'nin kimliği her şeyden öte açıkça Madeleine'nin Judy'yle ilişkili mutlak ötekiliğini ortaya koyar - Madeleine hiçbir şeydir, o sadece Judy-Madeleine'i zarflayan ruhani "atmosfer"in kılığında vardır.

Kesin eşdeğer bir jest içinde Hıristiyanlık, görünüşün ardında hiçbir şey olmadığını iddia eder - sıradan bir insan olan İsa'yı, Tanrı'ya çeviren şey algılanamaz X'ten başka bir şey değildir. İnsan ve Tanrı'nın *mutlak* benzeşmesinde Kutsal, İsa aracılığıyla, bu sefil yaratık aracılığıyla parlayan başka bir boyutun saf *Schein*'idir [Görünüş]. Burada ikonakırıcılık gerçekten onun en son noktasına varmıştır: Gerçekten "bir resmin ötesinde" olan şey İsa'yı Tanrı yapan bir X'dir. Bu kesin anlam içinde Hıristiyanlık Yahudi yüceltimi radikal bir yüceltim-bozmaya ters çevirir: Tanrı'nın insana indirgenmesi basit anlamda yüceltim-bozma değil fakat gündelik düzeyin ötesinde yücenin çöküşü anlamını taşır. İsa (Boris Groy'un koyduğu gibi) "hazır bir Tanrı"ydı; o tamamen insandır, tıpkı *Vertigo*'da Judy'nin Madeleine'den ayırt edilemeyeceği gibi o da doğal olarak öteki insanlardan ayırt edilemez - sadece algılanamaz "birşey", asla somut bir özelliğe dayandırılmaz olan saf bir görünümdür ve bu onu kutsal yapan şeydir.

İşte bu nedenle Scottie'nin Madeleine'e saplantılı aşkı sahtedir: Eğer onun aşkı gerçek olsaydı (sıradan, kaba) Judy'nin ve (yüce) Madeleine'nin kimliğini tama-

men kabul etmesi gerekirdi.⁵⁴ Bu uyumsuz karşıtların, yücenin ve gülüncün kimliği içinde aşkın komedisini buluruz - ya da, Fernando Pessoa'nın söylediği gibi:

Bütün aşk mektupları
komik.
Aşka ilişkin olamazlardı, eğer olmasalardı
komik.

Her şeye rağmen gerçek aşka ait olan bir fark gözetmeme; aşkın nesnesine değil fakat sevilen nesnenin pozitif üstünlüklerine karşı fark gözetmeme vardır. Sevginin bu fark gözetmemezliği, Lacancı “boş gösteren”le çok yakından ilişkilidir: Elbette, bu gösteren asla gerçekten “boş” değildir - örneğin bir kral daima onu karakterize eden kendine özgü bir dizi özelliklerle özdeşlenir; fakat biz, onun uyrukları bu özelliklerin önemsiz ve değiştirilebilir olduğunun her zaman farkındayızdır. Onu kral yapan bu özellikler değildir. “Boş” gösteren ve “dolu” gösteren arasındaki fark gösteren tarafından tayin edilmiş nesnenin pozitif özelliklerinin varlığı veya yokluğunda değil, bu özelliklerin farklı *simgesel statüsünde* yatar: “Boş” gösterende bu özellikler pozitif önemken (öznenin üstünlükleri) ikinci durumda ise negatif bir önem olarak vardır, yani onların “dolu varlığı”, gösteren (simgesel görev) “Kral”ın “boşluğu” için bir yedek, -ona vekâlet edendir.- Böylece “doluluk” ve “boşluk” direkt olarak karşıt değildirler: Boş gösterenin “Boşluğu”nun tam da kendisi spesifik “negatif” doluluk tarafından sağlanır. Aynısı aşk için de geçerlidir: “Seni seviyorum, çünkü ...[güzel bir burnun, çekici bacakların var]” demek, a priori hilelidir. Dini inançta olduğu gibi, aşkta da seni pozitif özelliklerini çekici bulduğum için sevmem, tersine seni sevdiğim için senin pozitif özelliklerini çekici bulurum, ve dolayısıyla sana aşk gözüyle bakarım. Sonuç olarak, sevgilide hayran olduğum bütün pozitif özelliklerin “doluluğu”, gerçekten sevdiğim “boşluğa” vekâlet edendir - eğer onlar yok edilse bile seni hâlâ sevebilirim.

Bütün bunlar seksle nasıl ilişkilendirir? Gerçek mucize,

seks bir aşk eylemine “dönüştürüldüğünde” ortaya çıkar. Aşk ve seksüel hazzın bu imkânsız/gerçek çakışmasını görmezlikten gelmenin dört yolu vardır:

1. sevilene duyulan seksüel arzu aşkın otantik olmadığını gösterir mantığıyla aseksüel “saf” aşka kucak açılması;⁵⁵
2. aşkı sırf imgesel tuzığa indirgeyen, “tek gerçek şeyin” yoğun seks olduğu şeklindeki karşıt savunusu;
3. bu iki özelliğin ayrıştırılması, onların iki ayrı insana atfedilmesi: Kişi, narin karısını (ya da idealleştirilmiş ulaşılamaz Leydi’yi) severken “kaba” sevgilisiyle de seks yapar;
4. yoğun seks güya kişinin partnerini “gerçekten sevdiğini” gösterirmiş gibi bu ikilinin sahte birlikteliği ki adeta sevgimizin gerçek sevgi olduğunu ispatlamak için her cinsel eylem mutlaka o meşhur “yüzyılın sikişi” olmalıdır.

Bu dört konum da yanlıştır, aşk ve seksin imkânsız/gerçek çakışmasına sahip olmaktan bir kaçıştır; gerçek aşk kendi içinde yeterlidir, o seksi konu dışı bırakır - fakat tam da “temel olarak seks önemli değil” olduğu için ondan hiçbir süperego baskısı olmadan tamamen zevk alabiliriz.... Ve, paradoksal olarak bu bizi Lenin’e geri getirir: 1916’da (o anda eski-) sevgilisi Inessa Armand Lenin’e, kısa süren bir tutkunun bile erkek ve kadın arasındaki sevgisiz öpüşmelerden daha şiirsel ve temiz olduğunu yazdığında, şöyle cevaplar:

Sıradan eşler arasında sevgisiz öpmeler iğrenç. Katılıyorum. Bunun kıyaslanması gerek ... ama neyle? ... Görüldüğü kadarıyla: Sevgi içinde öpmelerle. Fakat sen onu ‘kısa süreli (neden kısa süreli) tutkuyla (niçin sevgi değil?)’ kıyaslıyorsun - ve mantıki olarak ortaya çıkan şey adeta sevgisiz (kısa süreli) öpmelerin sevgisiz evlilik öpmeleriyle kıyaslanması oluyor.... Bu tuhaf.⁵⁶

Lenin’in cevabı geçmişteki ilişkisinin acılı anısı sayesinde ortaya çıkan onun küçük-burjuva seksüel bastırması olarak genellikle reddedilir; fakat daha fazlası var: Evlilik içi “sevgisiz öpmeler” ve evlilik dışı “kısa süreli

ilişki"ye ilişkin anlayış aynı paranın iki ayrı yüzüdür - her ikisi de simgesel ilan biçimiyle koşulsuz tutkulu bir bağın Gerçek'inin birleşmesinden süzülür. Lenin burada bilgelikle haklıdır fakat klasik aşırı namuslu geçinen "normal" evliliği yasak serbestliğe tercih eden anlamda değil. Konunun esas içyüzü tüm görünüşüne karşı aşk ve seksin sadece farklılıkları değil fakat nihai olarak *bağdaşamaz* olmalarıdır - tıpkı *agape** ve *eros* gibi onlar tamamen farklı düzeylerde işlerler: Aşk merhametli, kendini-göstermeyen, kendinden utanırken; seks yoğun, kendini ortaya koyan, hükmedici, doğal olarak *şiddetseldir* (ya da tersi: hükmedici aşka karşı cömert cinsel zevklere dalmak).⁵⁷ Fakat gerçek mucize bu iki serinin bir anlığına *çakışmasında* (çok nadir olarak, "genellikle" değil) ortaya çıkar. Kesin Lacancı anlamda gerçek/imkânsız olan bir başarıdır bu, ve doğası gereği bir *nadide-lik* olarak işaretlenmiştir.

Bugün, adeta geleneksel cinselliği karakterize eden üç düzeyin (üreme, seksüel haz, aşk) bağı gitgide çözül-mekte: Üreme cinsel birleşmeyi artık gereksiz hale getiren biyogenetik prosedüre bırakılmış; seks boş zaman eğlencesine dönüşmüşken; aşk ise "duygusal tatmin" düzeyine indirgenmiştir.⁵⁸ Böylesi bir durumda bu üç boyuttan ikisinin hâlâ çakışabileceği nadir mucizevi anların hatırlanması değerlidir. Burada nerdeyse Brecht'in "Banka kurmak yanında banka soymak nedir ki?" cümlesini yeniden yorumlamaya kapılıyorum: Kendini açık olarak evlilik biçiminde ortaya koyan bir ilişkinin yanında evlilik dışı ilişki nedir ki?

* Agape: Hıristiyanlar tarafından insanlığa karşı hissedilen özverili, bencillik taşımayan sevgi.

Sibermekân Lenin'i

Lenin'in "Sol Komünizm: Bir Çocukluk Hastalığı" eleştirisi, son on yıllarda sık sık terörist dürtülere boyun eğen Sol'un konumundan dolayı bugün daha da gerçeklere yakındır. Politik "aşırılık" veya "aşırı radikalizm" her zaman ideolojik-politik yer değiştirme olarak yorumlanmalıdır: Karşıtının, bir sınırlılığın, "sona erdirmeyi" etkin olarak reddetmenin göstergesi olarak. Jakobbenlerin radikal "teröre" başvurması, ekonomik düzenin (özel mülkiyet, vs.) temellerini değiştirme başarısızlığını görmenin çılgınca dışavurulması değil de neydi? Siyaseten Doğruluğun sözde "aşırılıkları" da aynı şey değil mi? Onlar da, ırkçılık ve cinsiyetçiliğin etkin (ekonomik, vs.) nedenlerini sarsmaktan kaçınmayı sergilemiyorlar mı? Belki de bütün "postmodern" Solcuların paylaştığı standart konuların sorunsalını ortaya dökmek için zamanı gelmiştir. Bu görüşlere göre politik "totaliterlik" bir şekilde mal üretiminin ve teknolojinin öznelararası iletişim ve/veya simgesel pratik üzerinde hâkimiyetinin sonucu olarak ortaya çıkmıştır; sanki politik terörün kökü araçsal aklın, doğanın teknolojik sömürüsü "ilkesinin" topluma da genişletilmesi, dolayısıyla insanların Yeni İnsan'a dönüştürülecek hammadde olarak görülmesi olgusunda yatmaktadır. Ya eğer, tam tersi doğruysa? Ya eğer politik "terör", tam da üretim (maddi) alanının özerkliğinin reddini, ve onun politik mantığın kölesi olduğunu haber veriyorsa? Jakobbenlerden Maoist Kültür Devrimi'ne kadar politik terörün hepsi asıl üretimin dışta bırakılmasını peşinen varsayarak onu politik savaş alanına indirgemez mi?

Badiou'nun Fransız Devrimi'ndeki Terörü heyecanlı savunusunu hatırlayın. Lavoisier'nin giyotine gidiş ge-

rekçesini alıntılar: “*La republique n’a pas de besoin de savants. /Cumhuriyetin bilimcilere ihtiyacı yoktur./*” Badiou’nun tezine göre bu cümlelerin doğruluğu özüne indiğimizde, cümlelerin tümleci yok edildiğinde ortaya çıkar: “*La republique n’a pas de besoins /Cumhuriyetin ihtiyaçları yoktur./*” Cumhuriyet eşitlik ve özgürlüğün saf politik mantığını cisimlendirir ve bireylerin gereksinimlerini gidermeye yönelik “şeylerin sunulmasına” hiç aldırmadan yolunda ilerlemesi gerekir.⁵⁹ Esas devrimci süreçte, özgürlük kendi patlamasına yakalanmış bir kendinde-son haline gelir - bu ekonomi dünyasının öneminin, (maddi) üretimin askıya alınışı Badiou’yu Hannah Arendt’e yakınlaştırır. Badiou ile tam benzerlik içinde Arendt özgürlüğü gerçek politikaya ait olmayan hizmet ve eşya sağlanması, gündelik olanın idamesi ve yönetim alanına karşı olarak alır: Özgürlük için tek yer komünal politik alandır. Tam bu anlamda Badiou’nun (ve Sylvain Lazarus’nun ⁶⁰) Lenin’in yeniden değerlendirilmesi çağrısı görüldüğünden daha belirsizdir: Bu çağrının ifade ettiği, Marx’ın önemli düşüncesinin, politik mücadelenin ancak ekonomi alanına başvurularak çözümü mümkün bir gösterim olduğu düşüncesinin terk edilmesinden başka bir şey değildir (“eğer Marksizm politik teori için bir analitik değer taşıyorsa, bu değer liberal söylem içinde üstü kapalı olarak ‘apolitik’ -yani doğallaştırılmış- ilan edilen, sosyal ilişkilerin kapsadığı özgürlük sorunu üzerinde ısrar etmesi değil miydi?”⁶¹). Badiou ve Lazarus’un yeğlediği Lenin, modern merkezileşmiş endüstriye hayran, ekonomiyi ve devlet aygıtlarını yeniden örgütlemenin (a-politikleştirilmiş) yollarını arayan *Devlet ve Devrim*’in Lenin’i değil, *Ne Yapmalı?*’nın Lenin’i, Marx’ın yakıştırma “ekonomizminden” ayrılıp Politik olanın özerkliğini ilan eden (sosyalist devrimci bilincin işçi sınıfına dışardan getirilmesi gerektiğini söyleyen) Lenin olmasına şaşmamak gerekir.

Balibar’dan, Ranciere ve Badiou’ya Laclau ve Mouffe’a kadar bütün yeni Fransız (veya Fransa çıkışlı) Politik teorilerin hedefi -geleneksel felsefe terimleriyle söy-

lersek- ekonomi alanının (meta üretiminin) “ontolojik” saygınlıktan yoksun “ontik” bir alana indirgenmesidir. Bu bakışta Marksçı “ekonomi politiğin eleştirisine” hiç yer yoktur: Marx’ın *Kapital*’inde metaların dünyasının yapısı sadece sınırlı bir ampirik dünya *değil* bir tür sosyo-transandantal *a priori*, politik ve toplumsal totaliteyi doğuran matristir. Ekonomi ve politiğin ilişkisi sonuçta şu bildik “iki çehre/bir vazo” görsel paradoksu gibidir: Ya iki tane yüz görülür ya da bir vazo, ama asla ikisi birlikte *değil* - burada bir seçim yapılması gereklidir.⁶² Aynı şekilde ya politikaya odaklanarak ve ekonomi alanı ampirik “eşyaların bakımına” indirgenir ya da ekonomiye odaklanılır ve politika görünümeler tiyatrosuna, Engels’in “halkın yönetiminin” “şeylerin yönetiminin” içinde kaybolması olarak bahsettiği gelişmiş komünist (ya da teknokratik) toplum geldiğinde ortadan kalkacak olan geçici fenomene indirgenir.⁶³

Tarih, toplum, ekonomi, Devlet hatta Parti’ye göre radikal biçimde özerk olan bu saf “politika” nosyonunun kökü Badiou’da Varlık ve Olay karşıtlığında yatar - bu noktada Badiou “idealist” kalır. Materyalist duruşa göre bir Olay, Varlık’ın spesifik kümelenmesi içinde “hiçbir şeyden” doğar - bir Olay’ın alanı iki varoluş arasındaki minimal “boş” aralık, bu boşlukta parlayan “öteki” boyuttur.⁶⁴ Badiou ve Lazarus Politik ve Sosyal arasındaki kesin sınır konusunda ısrar ettiğinde (devlet alanı, tarihselcilik...) çok fazla şeyi kabul ediyorlar - adıyla konursa *toplumun varolduğunu*. Laclau’nun dile getirdiği dersi anlamıyorlar: “Toplum yoktur”, Politika aralığı onun temeline kazındığından (Marx’ın sosyal bünyeyi tümüyle kapsayan politika için verdiği ad “sınıf mücadelesidir”) toplum pozitif bir alan *değildir*.

Öyleyse politik stratejist Lenin, üretimin bilimsel yeniden örgütlenmesinin hayalini kuran “teknokrat” Lenin’den hiçbir şekilde ayrılamaz. Lenin’in büyüklüğü, bu iki düzeyi birlikte düşünebileceği doğru dürüst kavramsal aygıttan yoksun da olsa onun aciliyetinin farkında olmasıydı - olanaksız ama gerekli bir görev.⁶⁵ Bura-

da karşımızdaki Lacancı “il n’y a pas de rapport...” * açıklamasının bir başka versiyonudur: Eğer Lacan için cinsel ilişki yoksa, Marksizm için de ekonomi ve politika arasında ilişki ve iki düzeyi aynı nötr noktadan kavramamızı sağlayan “üst-dil” yoktur, buna rağmen -ya da tercihan *çünkü*- bu iki düzey çözülmez bir şekilde iç içe geçmiştir. “Politik” sınıf mücadelesi ekonominin tam da göbeğinde yer alırken (Kapital III’te yazının aniden kesildiği sınıf mücadelesi üstüne olan son paragrafı anımsayalım) aynı zamanda ekonomi alanı bize politik mücadelelerin şifresini kırmanın anahtarını sağlar. Bu olanaksız ilişkinin yapısının Möbius şeridi gibi olmasına şaşmamak gerek: Önce, politik gösterimden onun ekonomik alt yapısına ilerlemeliyiz; ardından ikinci adımda ekonominin tam da kalbinde politik mücadelenin indirgenemez boyutuyla yüzleşmeliyiz.

Radikal çevrelerdeki (kaldığı kadarıyla) ekonomiye ilişkin bölünmüş tavır bağlamında Lenin’in saf politikaya olduğu kadar ekonomizme karşı aldığı tavır bugün canıdır: Bir yandan mücadele ve müdahale alanı olarak ekonomiyi terk etmiş olan yukarda sözü edilen saf “politikacılar”, diğer yanda günümüz global ekonomisinin işleyişine hayranlık içinde olan gerçekten politik müdahale olasılığını dışlayan ekonomistler vardır. Bu noktada, bugün her zamankinden çok Lenin’e dönmeliyiz: Evet, ekonomi kilit alandır kavga orada belli olacaktır, global kapitalizmin büyümesi kırılmak zorundadır - *fakat* müdahale gerçekten *politik* olmalıdır, ekonomik değil. Böylece verilecek savaş ikilidir: Evet, önce kapitalizme karşıdır. Ancak, ne denli “radikal” olsa da kapitalizmin *Politik* biçimini (liberal parlamenter demokrasiyi) sorgulamayan antikapitalizm yeterli değildir. Belki de *bugünün tuzağı* -kimi Solcuların iddiasına göre- kapitalizm tarafından ortaya atılmış olsa da özerklik kazanmış ve kapitalizmi eleştirmeye hizmet edebilen liberal-demokratik mirasın etkin sorgulanması olmaksızın kapitalizmin alaşağı edilebileceği inancıdır. Bu tu-

* “il n’y a pas de rapport a sexuelle” : Cinsel ilişki yoktur.

zak açık olarak onun karşıtıyla, Sermaye'nin aşk-nefret şeklindeki büyüleyici/büyülenmiş şiirsel sahte Deleuzcü tasviriyle iç içe geçmiştir. Bu tasvirde sermaye, sınırsızlaştıran ve her şeyi yutan, alt edilmesi imkânsız, dinamik, sonsuza değin hortlayan, her krizde daha da güçlenen, yeniden doğan Diyonissos-Zümrüdüanka gibi rizomvari canavar/vampir olarak konulmuştur. Marx'a yapılan bu şiirsel (anti)kapitalist referansta Marx gerçekten ölmüştür: Politik gücünden mahrum bırakılarak sahiplenilmiştir.

Marx, kapitalizmin acımasız dinamiklerinde insan etkileşimlerinin bütün kararlı geleneksel biçimlerinin altını oyan devrimci "toprağa bağlı olmama" gücüne hayran olmuştu; toprağa bağımlı olmamanın gerektiği gibi olmamasından dolayı yepyeni "yeniden toprağa bağlılık" yarattığı için kapitalizme sitem ediyordu - kapitalizmin en büyük engeli gene kapitalizm, örneğin onun idare edemeyeceği bir dinamiği ortaya salmasıdır. Modası geçmiş olmaktan çok öte günümüz globalleşmesinin artan çıkmazları görüldüğü kadarıyla bu iddiaya güncellik kazandırmaktadır. Kapitalizmin kendine içsel çelişkili doğası onun dünya çapındaki zaferini yalancı çıkarmaktadır. Ancak sorun şu: Kapitalizmin toprağa bağımlı olmama dinamiklerini serbest bırakacak, kapitalizmi onun içsel engellerinden kurtaracak bir formasyon olarak Komünizmi (veya post-kapitalist toplumun başka bir biçimini) hayal etmek olası mıdır? Yeni, daha üstün bir sosyal düzenin (komünizm) mümkün olabileceği, hatta bu düzenin sadece hayatta kalmayıp daha da yüksek seviyeye ulaşacağı ve onun kapitalizmin kendi içsel engel/çelişkisinden dolayı tekrar tekrar sosyal olarak yıkıcı ekonomik krizlerle engellediği, kendini-çoğaltan üretkenlik döngüsünün potansiyelini etkin şekilde tamamen serbest bırakacağı Marx'ın temel görüşüydü. Marx'ın gözden kaçırdığı -standart Derridacı terimlerle söylersek- bütün üretici güçlerin harekete geçirilmesinin "imkânsızlığının koşulu" olarak bu içsel engel/antagonizmanın aynı zamanda onun "imkânının koşulu" olduğudur: Eğer bu engeli, kapitalizmin bu içsel

çelişkisini ortadan kaldırırsak üretkenliğe, elbet onu ayak bağından kurtaracak, tamamen serbest kalmış bir itenek sağlanmadığı gibi kapitalizm tarafından engellenen potansiyelin bizzat kendisi de kaybolur... Ve burada artı değer ile artı-haz arasındaki belirsiz çakışma noktasına odaklanan, olası bir Lacancı Marx eleştirisi yatabilir.⁶⁶

Sürekli kendi kendine işleyen bu radikal yenilenme topyekûn üretici hareketliliğiyle yükseliş dönemindeki Stalinizm için hâlâ geçerli olsa da “durgun” geç Reel Sosyalizm ise kendini kapitalist rekabet stresinden uzak, barış içinde yaşanan bir toplum olarak (en azından satır aralarında) meşrulaştırır. İşte bu, altmışların sonlarından itibaren, Kruşçev’in (ABD’yi ziyareti sırasında “torunlarınız Komünist olacak” kehanetinde bulunan sonuncu ateşli taraftar) devrilmesinden sonra, Reel Sosyalizmin kapitalizmle mücadelesinde geri kalmakta olduğu açığa çıktığında son savunma hattıydı. Durgun geç Reel Sosyalizm bir şekilde “insani yüzlü sosyalizm” *olmuştu* bile: Sessizce büyük tarihi görevleri terk etme sevecen bir sıkıntı içinde sürüp giden gündelik yaşamın güvenliğini sağladı. Ölü Sosyalizme duyulan bugünün nostaljisi çoğunlukla kendinden memnun zoraki bir yaşama duyulan tutucu nostaljidir ve Peter Handke’den Joseph Beuys’a kadar nostaljik antikapitalist sanatçılar bile Sosyalizmin bu yönünü överler: Stresli hareketliliğin ve çılgın metalaşmanın yokluğunu. Elbette bu beklenmedik kayma bize orijinal Marksist projenin kendisinin yetersizliği üstüne bir şeyler söyler: Dizginlerinden kurtulmuş üretim hareketliliği amacının sınırlılığına işaret eder.

Kapitalizm tarihi dönemlerden herhangi biri değildir - bir şekilde, bir zamanlar moda-yken bugün unutulmuş olan Francis Fukuyama *haklıydı*: Global kapitalizm “tarihin sonudur”. Geçmişte sınırlanabilir bir sapkınlık, bir aşırılık, bir kopuş olarak algılanmış, adeta kontrol altında tutulmuş belirli bir fazlalık, kapitalizmde paranın parayı doğurduğu spekülâtif harekette, koşullarını dur-

maksızın yenilemekle hayatta kalan bir sistemde sosyal yaşamın asli ilkesine yükseltilmiştir. Diğer bir deyişle bu şey sadece onun kendi fazlalığı olarak, kendi “normal” sınırlarını sürekli aşmasıyla hayatta kalabilmektedir. Tüketim örneğini ele alalım: Modernlikten önce makul tüketim ve onun aşırısının (oburluk, vs.) direkt olarak zıtlığı söz konusuyken, kapitalizmde (“gereksiz şeylerin” tüketimi) *kural* haline gelir, örneğin kapitalizmde temel satın alma biçimi “gerçekten ihtiyacımız olmayan” şeyleri satın alma eylemimiz olur. Belki de sadece bugün, dijitalleşmiş post-endüstriyel biçimdeki global kapitalizmde, Hegelci terimlerle koyarsak, gerçekten-varolan kapitalizm onun kuramına erişmektedir: Belki de tekrar Marx’ın eski anti-evrimci (kelimesi kelimesine Hegel’den alınmış!) insanın anatomisi maymunun anatomisinin anahtarıdır sloganının takip edilmesi gerekir; yani sosyal bir formasyonun içsel kuramsal yapısını ortaya koymak için mutlaka gelişmiş biçimden yola çıkılmalıdır. Marx temel kapitalist antagonizmayı kullanım ve değişim değerlerinin karşıtlığında buldu: Kapitalizmde bu karşıtlığın potansiyelleri tamamen gerçekleşmiştir, değişim değerlerinin alanı bağımsızlaşarak, üretici kapasitelere ve sadece atılabilir geçici cisimler sıfatıyla gerçek insanlara ihtiyacı olan kendi kendine işleyen spekülative sermayenin bir hayaletine dönüşmüştür. İşte bu uçurumdan Marx ekonomik kriz nosyonunu üretmiştir: Kriz, gerçekliğin kendini-üreten paranın para doğurduğu aldatıcı serabı yakaladığında ortaya çıkmaktadır - bu spekülative çılgınlık ebediyen sürüp gidemez, giderek güçlenen krizlerle patlamak zorundadır. Bu sebepten krizin esas kökü kullanım ve değişim değerleri arasındaki uçurumdur: Değişim değeri mantığı gerçek insanların gerçek gereksinimlerinden bağımsız olarak kendi yolunu, kendi çılgın dansını takip eder. Bu analiz, sanal evren ve gerçek arasındaki gerilimin somut olarak dayanılmaz boyutlara ulaştığı bugün, daha da güncel hale gelebilir gibi görünebilir: Bir yanda kendi iç mantığını izleyen gelecek üstüne, şirket birleşmeleri üstüne, vs. delice tekbenci spekülasyonlar varken; öte yandan ekolojik felaketler, yoksulluk,

Üçüncü Dünyada çöken toplumsal yaşam, Deli Dana Hastalığı kılığındaki gerçeklik ona yetişmektedir. İşte bu nedenle siberkapitalistler bugün pragmatik kapitalistler olarak görünebilir, Bill Gates'in "sürtüşmesiz kapitalizm" adını verdiği şeye çerçeve sağlayan sibermekân hayalini kurmasının sebebi budur. Burada var olan şey gerçeklikle sanallık arasındaki uçurumun iki versiyonu arasında ideolojik kısa devredir: Gerçek üretim ve Kapital'in sanal, varolmayan alanı arasındaki uçurum ve deneysel gerçeklik ve sibermekânın sanal gerçekliği arasındaki uçurum. Gerçekten görünüyor olan, ekrandaki büyüleyici kişiliğim ile ekran dışındaki berbat et yığını olan "ben" arasındaki uçurum, sermayenin spekülâtif sirkülasyonunun Gerçek'i ve yoksullaştırılmış kitlelerin kasvetli gerçekliği arasındaki uçurumun deneyimine çevrilmiştir. Ancak bu, -eninde sonunda sanal oyunu yakalayacak olan bu "gerçekliğe" başvurma-gerçekten kapitalizm eleştirisi için tek yol mu? Ya kapitalizmin sorunu bu tekbenci çılgın dans değil de tam tersine, "gerçeklikle" olan uçurumunu görmezlikten gelmekte ısrar ederek kendini gerçek insanların gerçek gereksinimlerine hizmet eder gibi gösteriyorsa? Marx'ın özgünlüğü aynı anda iki karta da oynamasıydı: Kapitalist krizlerin çıkış noktası kullanım ve değişim değerleri arasındaki aralıktır, ve kapitalizm üretkenliğin özgür yayılmasını engeller.

Bütün bunların anlamı bugün ekonomik analizin acil görevinin bir kez daha Marx'ın "ekonomi politiğin eleştirisini" "post-endüstriyel" toplumların çeşitli ideolojilerine kapılmadan *yinelemek olduğudur*. Ana değişiklik özel mülkiyetin statüsüyle ilişkilidir: Artık güç ve kontrolün nihai unsuru yatırımlar zincirindeki son halka, üretim araçlarına "gerçekten sahip" kişi ya da firma değildir. Örnek kapitalist bugün tamamen farklı çalışır: Ödünç aldığı parayı işleten, hiçbir şeye "gerçekten sahip" olmayan, hatta borçlu olan, ama gene de kontrolü elinde tutan bir şekilde. Bir korporasyonun sahibi bizim gibi sıradan insanların paralarını kendi çıkarına kullanan, bankalardan ödünç para alan başka bir korporas-

yondur. Bill Gates’le “retim araçlarının özel mülkiyeti” en azından kelimenin standart anlamında anlamsızlaşır. Kapitalizmin bu sanallaşmasındaki paradoks sonuçta temel parçacık fiziğinde lektron için geçerli olanla aynıdır. Gerekliğimizdeki her element kütlesi, onun dinlenme anındaki kütlesi artı onun hareketinin ivmesiyle sağlanan fazlalıktır; ancak bir elektronun dinlenirken kütlesi sıfırdır, onun kütlesi hareketin ivmesi ile ortaya çıkan fazlalıktır yalnızca. Adeta burada sihirli bir biçimde kendisinin bir fazlalığına dönerek yarıltıcı bir madde sıfatını kazanan bir hiçlikle uğraşır gibiyiz.. Yalnızca gelecekte dn alarak doğrudan doğruya artık/fazlalıkla çalışan, “net değeri” sıfır günümüz sanal kapitalisti de benzer bir biçimde alışmıyor mu? 67

Bütün bunlarda Lenin’in yeri nedir? Egemen inanışa göre Ekim Devrimi’nden sonraki yıllarda Lenin’in kitlelerin yaratıcı gücüne inancının azalması onu bilim ve bilimcilerin rolünü önemsemeye, uzmanın otoritesine güvenmeye sevk etmiştire: “Politikanın arka plana çekileceği o çok mutlu günlerin başlangıcında /.../ ve mühendisler ve agronomistlerin sözü geçecek” diye ilan ediyordu.⁶⁸ Teknokratik postpolitika? Lenin’in sosyalizme giden yolun tekelci kapitalizm bölgesinden geçtiği düşüncesi bugün belki naif görünebilir:

Kapitalizm bankalar, karteller, posta hizmetleri, tüketiciler dernekleri ve memur sendikaları biçiminde bir muhasebe aygıtı yaratmıştır. Büyük bankalar olmadan sosyalizm olamazdı. /.../ buradaki görevimiz bu kusursuz aygıtı, kapitalist biçimde bozan şeyi kesip atmak, onu daha da büyütmek, demokratikleştirmek ve daha da kapsamlı hale getirmektir. /.../ Bu, lke çapında defter tutmak, malların üretimini ve dağıtımının ülke çapında muhasebesi olacaktır, ve bu, denebilir ki sosyalist toplum iskeletinin doğasındaki bir şey olacaktır.⁶⁹

Lenin’in sözünü ettiği, genel aklın şeffaf bir biçimde bütün toplumsal yaşamı düzenleyeceği, “insanların yönetiminin” yerine “şeylerin yönetiminin” geçeceği postpolitik dünya konusundaki Marx’ın düşüncesinin en radikal ifadesi değil midir? Elbette bu alıntıya karşı “araç-

sal aklın eleştirisi” ve “yönetim dünyası/verwaltete Welt/” ezgisi çalınabilir rahatlıkla: “Totaliterlik” potansiyelleri bu topyekûn toplumsal denetim biçiminde yazılıdır. Alaycı şekilde Stalinist dönemde toplumsal yönetim aygıtının nasıl “daha da büyüdüğünü” söylemek de kolaydır. Üstelik, bu postpolitik görüş, sınıf mücadelesinin (“her şey politiktir”) ebedi olduğu Maoist nosyonun tam da tersi değil midir?

Her şey gerçekten bu derece belirsizlikten uzak mı? Açıkça miadını doldurmuş merkez bankası örneği yerine günümüzde genel zekâyâ mükemmel aday World Wide Web’i koyarsak ne olur? Dorothy Sayers, Aristoteles’in *Poetika*’sının dedektif romanlarının öncü teorisi olduğunu ileri sürmüştü; zavallı Aristoteles o zamanlar dedektif romanları bilinmediğinden elindeki tek örnek trajedileri kullanmıştı... Aynı şekilde, Lenin www teorisini etkili bir biçimde geliştiriyordu ama www bilinmediğinden talihsiz merkez bankalarına değinmek zorundaydı. Dolayısıyla “World Wide Web olmadan sosyalizm olamaz. /.../ buradaki görevimiz bu kusursuz aygıtı, kapitalist biçimde bozan şeyi kesip atmak, onu daha da büyütmek, demokratikleştirmek ve daha da kapsamlı hale getirmektir” denebilir mi? Bu koşullarda, kişi meşum ve yarı unutulmuş Marksçı üretici güçlerin ve üretim ilişkilerinin diyalektiğini diriltmeye kaptırıyor kendini: İronik olarak, Gerçekten Varolan Sosyalizmi gömen bu diyalektiğin kendisi olduğunu, Sosyalizmin endüstriyel ekonomiden postendüstriyel ekonomiye geçişi sürdüremediğini söylemek oldukça sıradandır. Fakat, kapitalizm gerçekten de dijital dünyaya üretim ilişkilerinin “doğal” çerçevesini sağlıyor mu? World Wide Web’de kapitalizmin kendisi için de patlayıcı bir potansiyel yok mu? Microsoft tekelinden alınacak ders tam da Leninci değil mi: Devlet aygıtı aracılığıyla (Microsoft Korporasyonunun mahkeme kararıyla bölünmesini anımsayalım) onun tekelliğiyle savaşacağına, onu sosyalle ederek serbestçe ulaşılabilir hale getirmek daha “mantıklı” olmaz mıydı?⁷⁰

Öyleyse, günümüzde Lenin'in bizimle ilgisi yoktur çünkü endüstriyel seri üretim ufkunda takılıp kalmıştır (Fordizme övgüsünü anımsayalım) şeklindeki basit suçlamaya ne demeli? Burada yapılacak ilk iş şu temel soruyu sormaktır: Fabrika nedir? Leslie Kaplan'ın deneme-şiiri *L'exces-usine*,⁷¹ "Cehennemvari" fabrika yaşamını tasviriyle, işçilerin "yabancılaşması" üzerine standart Marksist anlatımda atlanan boyutu elle tutulur hale getirir. Kaplan, önceki iş sürecinin açık çevresiyle fabrikanın kendi içine kapalı evrenini birbirlerine karşıt alanlar olarak koyar: Fabrika alanı, kurgu ve gerçeğin nihai olarak çakıştığı zamansız bir alandır, örneğin bu alanın gerçekliği, çevresiyle ilişkisi kopmuş fantazmatik bir alan olarak işlev görür. Bu alandaki eksik, insan olarak bireylere yaşam-dünya konteksti sağlayan "arka plandaki seslerin" tamamıdır: Fabrikada, Kaplan'ın deyişiyle, arka plan çevrenin zengin işlemleri yerine, yalnızca beyazlık vardır - kısaca, fabrikadayken, adeta gerçek yaşamın dokusunun doyurucu zenginliğinden yoksun suni bir evrene gireriz. Bu alanda, (tarihsel-anlatısal) belleğin kendisi tehdit altındadır: İşçiler geçmiş köklerinden kopmuştur, ve bu onların ütopyacı potansiyellerini de etkilemiştir. Sonsuz kez aynı mekanik hareketleri tekrarlayan robotlara indirgenen işçiler hayal etme yeteneklerini yitirir ve bunun yerine koyabilecekleri gerçeklik planlarını da yapamaz hale gelirler. Onların yaşadıkları belirgin bir geçmişe (diyelim ki, eski daha "organik" çiftçi yaşamlarına) duyulan nostalji değildir artık, Kaplan'ın açıkça koyduğu gibi, tek olumlu içerik olan boş Ötekilik için "mutlak nostalji"dir, örneğin fabrikanın boş koridorları gibi yine fabrika yaşamının kendisidir.

Öyleyse bu koordinatlarda, fabrika üretiminden işçilerin evde bile yine soyutlanmış olarak bilgisayar ekranları ardında çalıştıkları "postendüstriyel" üretime geçiş ne anlama gelmektedir? Günümüz Marksizminin güçten düşürücü seçeneği bugün "maddi olmayan üretimin" (siber işçiler) öneminin giderek artmasıyla ilgili olarak ne yapılabileceğidir. Sadece "gerçek" maddi üretimde

çalışanların işçi sınıfı olduğunda ısrar edecek miyiz, yoksa bugün “sembolik işçilerin” (gerçek) proletarya olduğunu kabul ederek hayati önemde adımı atmayı başarak mıyız? Bu adıma karşı durmalıyız, çünkü maddi olan ve olmayan üretim *ayrımı*, işçi sınıfı içinde (genellikle coğrafi olarak ayrıştırılmış) siber işçiler ve maddi işçiler (ABD’de ve Hindistan’daki programcılar, Çin’de ve Endonezya’daki ağır işçiler) arasındaki *bölünmeyi* karartmaktadır. Belki, çalışmayan (işsiz) figürü bugün saf proletaryaya tekabül eder: Bir işçide olan kararlılık, çalışmayanda da aynen vardır fakat onu gerçekleştirmeleri ya da reddetmeleri önlendiğinden çalışamayan işçi potansiyelleri içinde askıda kalmışlardır. Belki de bugün bir anlamda “özbe-öz işsiz” durumdayız: İşler giderek kısa süreli sözleşmelere dayandığından işsizlik konumu bir kural, sıfır noktasıdır ve geçici iş ise bir istisna olmuştur.

Yeni (dijital) endüstriler diye adlandırılan endüstrilerin temel çelişkisi, içinde yalnızca kâr mantığının korunabildiği (özel) mülkiyet biçimini sürdürmenin nasıl olacağıdır (Napster problemi, müziğin serbest dolaşımına bakınız). Biyogenetikteki yasal karışıklıklar da aynı şeye işaret etmiyor mu? Yeni uluslararası ticari anlaşmaların ana unsuru “entellektüel mülkiyetin korunmasıdır”: Şirketler arası birleşmede büyük Birinci Dünya şirketi bir Üçüncü Dünya şirketini ele geçirdiğinde ilk yaptıkları şey araştırma bölümünü kapatmaktır. Mülkiyet nosyonunu olağanüstü diyalektik paradokslara taşıyan bir fenomen ortaya çıkıyor burada: Hindistan’da yerel topluluklar yüzlerce yıldır kullandıkları tıbbi uygulama ve malzemelerin aniden Amerikan malı olduğunu öğreniyor ve artık Amerikalılardan satın almak zorunda kalıyorlar; biyogenetik şirketlerin genlerin patentini satın almasıyla hepimiz, bazı bedensel bölümlerimizin, genetik parçalarımızın sahibinin, bu hakları satın alan başkalarının olduğunu keşfediyoruz...

Yine de, bu üretim araçlarının özel mülkiyeti krizinin sonucu hiç de garantilenmiş değildir - *bu noktada* Stalinist toplumun en önemli paradoksunu hesaba katmak

gerekir: Sınıflı toplum olan kapitalizme karşı fakat ilke-
de eşitlikçi, doğrudan hiyerarşik tabakalara sahip olma-
yan, “olgun” Stalinizm tam da hiyerarşik gruplarıyla
(üst *nomenklatura*, teknik istihbarat, ordu...) tanımlan-
mış sınıfsız bir toplumdur. Bunun kastettiği; Stalinizm-
de zaten klasik Marksist sınıf mücadelesi nosyonu artık
hiyerarşi ve egemenliği tarif etmek için yeterli olmama-
sıdır: Sovyetler Birliği’nde yirmilerin sonlarından itiba-
ren, temel sosyal bölünme mülkiyetle değil, iktidar me-
kanizmalarına, ayrıcalıklı maddi ve kültürel yaşam ko-
şullarına (yiyecek, barınma, sağlık hizmetleri, seyahat
özgürlüğü, eğitim) doğrudan ulaşma ile tanımlanıyordu.
Belki de tarihin en önemli ironisi, tıpkı Lenin’in “mer-
kez bankası Sosyalizmi” öngörüsünün ancak geriye dö-
nük olarak, bugünün World Wide Web’inden yola çı-
karak yorumlanabilmesinde olduğu gibi, Sovyetler Bir-
liği de gelişmiş “post-mülkiyet” toplumunun, sosyal, vs.
maddi ayrıcalıkların yanında sosyal güç ve denetim
araçlarına (bilgi ve idari) doğrudan erişim ile tanımla-
nacak olan bir yöneten sınıfın bulunduğu “ileri kapita-
lizmin” ilk gerçek modelini sağlamıştır: Artık konu şir-
ketlere sahip olmak değil, direkt olarak onları yönet-
mek, özel jetler kullanma hakkına sahip olmak, en üst
sağlık hizmetine ulaşmak, vs. - mülkiyetle değil başka
(eğitim, yönetim, vs...) mekanizmalarla elde edilecek
ayrıcalıklardır.

Bugün genel bir huzursuzluğun belirtilerini şimdiden
sezebiliriz - sık sık “Seattle” adı altında sıralanan bir di-
zi olayı anımsayalım. Muzaffer global kapitalizmin on
yıllık balayı sona erdi, rötarlı “yedi yıllık kaşıntı”* geldi
çattı; büyük medyanın panik içindeki tepkilerine ba-
kın, -Time dergisinden CNN’e kadar- birdenbire “dü-
rüst” protestocular kalabalığını kendi çıkarına kullanan
Marksistlere karşı uyarılar yapmaya başladılar. Şimdi
sorun kesinlikle Leninisttir, medyanın bu ithamlarının

* Žižek burada 1955 yapımı *Seven Year Itch* filmine, yedi yıllık
evlilik bağlılığının ardından cinsel dürtülerini (kaşınmalarını)
tatmin etme arzusu duyan Marilyn Monroe’nun filmine gönderme
yapmakta.

nasıl gerçekleştirilmesi gerektiğidir: Bu rahatsızlığa evrensel politik talep biçimi verecek örgütsel bir yapı nasıl icat edilebilir. Yoksa bu momentum yitip gidecek ve geriye belki yeni bir Greenpeace örgütlenmesi gibi belli bir etkinlikte ama kesinlikle sınırlı hedefleri, pazarlama stratejileri, vs. ile marjinal bir karışıklık kalacaktır. Diğer bir deyişle günümüzün temel “Leninist” dersi; politikanın, partinin örgütleyici biçiminin yokluğunda politikasız bir politika olduğudur, ve sadece (oldukça yerinde adlandırılmış) “Yeni Toplumsal Hareketler” isteyenlere yanıt, Jakobenlerin uzlaşmacı Jirondenlere verdiği yanıtla aynıdır: “Devrimsiz devrim istiyorsunuz!” Bugünün ablukası sosyopolitik uğraşıya sadece iki yolun açık olmasıdır: Ya sistemin oyununu oynayacak, “kurumlar içinden uzun yürüyüşe” katılacak ya da feminizmden ekolojiye, antiırkçılığa kadar yeni toplumsal hareketler içinde aktif olunacaktır. Bir kez daha söylersek, bu hareketlerin sınırlılığı Evrensel Teklik anlamında politik olmamalarıdır: Evrensellik boyutu olmayan “tek konulu hareketlerdir”, örneğin onlar toplumsal *totalite*’ye ilişkilenmezler.

Burada Lenin’in liberallere sitemi önemlidir: Kendilerini işçi sınıfıyla özdeşleme yerine, muhafazakârların karşısında konumlarını güçlendirmek için sadece işçi sınıfının memnuniyetsizliğini *sömürürler*.⁷² Bu aynı zamanda bugünkü Sol liberaller için de geçerli değil mi? Irkçılık, ekoloji, işçilerin çilesi, vs. hatırlatmaya çalışıyorlar, *sistemi tehlikeye sokmadan* muhafazakârlara karşı galip gelmeye çalışıyorlar. Seattle’da Bill Clinton’ın sokaklardaki göstericilerden nasıl beceriyle söz ettiğini hatırlayalım. Korunaklı sarayın içinde toplanmış liderlere göstericilerin mesajlarına kulak vermelerini söylemişti (mesaj, elbette Clinton’ca yorumlanmış, gösterilerin yıkıcı keskinliği barışçıl protestocu çoğunluğa kaos ve şiddeti getiren tehlikeli aşırı uçlara yüklenerek yok edilmişti). Chiapas’taki Zapatistalara kadar bütün Yeni Toplumsal Hareketler hep aynı: Sistemiçi politikanın her zaman “taleplerini dinlemeye” hazır olması esas politik keskinliklerinden yoksun bırakıyor onları.

Sistem, tanımı gereği birleşmeci, açık, hoşgörölü, her şeyi “dinlemeye” hazır - hatta kişi taleplerinde ısrar ettiğinde anlaşma yoluyla bu taleplerin evrensel politik keskinliğı kaybettiriliyor. Aramamız gereken asıl Üçüncü Yol kurumsallaşmış parlamenter politikası ve yeni toplumsal hareketler arasındaki işte bu üçüncü yoldur.

Radikal Sol önerilerin ütopyacı olduğı sitemine verilecek en ciddi yanıt, bugün, radikal değışiklikler olmadan da günümüz liberal demokrat kapitalist konsensüsün sonsuza kadar gidebileceğı inancıdır asıl ütopya. Eski 68 özdeyişine geri dönüyoruz: “*Soyons realistes, demandons l'impossible!*” [Gerçekçi olun, imkânsızı isteyin!]; “gerçekçi” olabilmek için “mümkün” (veya sık sık söylediğimiz gibi “yapılabilir”) görünenlerin sınırlamasını kırmamız gerekir.

Leninist Ütopya

Öyleyse politik eylemin kriteri nedir? İster, geleceğin geriye dönük olarak bugünkü korkunç eylemlerimizin hesabını soracağı şeklindeki Merleau-Ponty'nin diyalektik tarzıyla tanımlansın (Merleau-Ponty, *Hümanizm ve Terör*'de Stalinist terörü haklı çıkaran en zeki tezlerden birini sunar: Eğer bu terörün sonucu gerçek özgürlük olacaksa o geriye dönük olarak haklılık kazanacaktır);⁷³ ister bazı soyut-evrensel etik normlara ilişkilendirilsin yine de bu politik eylem bir başarı sayılamaz. Tek kriter kesinlikle içsel olandır: Hayata geçirilmiş Ütopya. Gerçek bir devrimci atılımda, ütöpik gelecek ne basitçe tam olarak gerçekleşmiş, şimdi var olandır, ne de basitçe günümüz şiddetini haklı çıkaran uzak vaatleri çağrıştırandır - daha ziyade o adeta gelecek ve bugün arasındaki kısa devrede zamanın bir an için özgün olarak askıya alınmasıdır. Ütopyacılık gelecek (henüz tamamen burada olmasa da) adeta şimdiden çok yakın, yakalamamız için orada hazır duruyor gibi davranmamıza kısa bir süreliğine -bir Lütuf gibi- imkân doğmasıdır. Devrim, gelecek kuşakların mutluluk ve özgürlükleri için katlandığımız bugünün zorlukları değildir; bu gelecek mutluluk ve özgürlük halihazırda bugünün sıkıntılarına yansımaktadır - durumumuz ne kadar zor olursa olsun devrim içinde özgürlük için savaşıırken halihazırda özgür, mutluluk için savaşıırken halihazırda mutluyuzdur. Devrim Merleau-Pontyci bir kumar, şimdiki zamanda yapılan eylemlerin uzun vadedeki sonuçlarının onu ya meşrulaştıracağı ya da meşruluğunu ortadan kaldıracağı futur antérieur'da [gelecekte bitmiş zaman] askıya alınmış bir eylem değildir; o adeta onun kendi ontolojik kanıtı, kendi doğrusunun doğrudan göstergesidir.

Kasım 1920, Ekim Devrimi'nin üçüncü yıldönümü için Petrograd'ta sahnelenmiş "Kışlık Saraya Saldırı" gösterisini hatırlayalım. Onbinlerce işçi, asker ve sanatçı, kaşa (yavan buğday lapası), çay ve dondurulmuş elmayla beslenerek günler boyunca üç yıl önce "gerçekten olmuş" olayın tam da vuku bulduğu yerde sahnelenmesine hazırlanmıştı; çalışma Maleviç'ten Meyerhold'a kadar avant-gard sanatçılar, müzisyen ve yönetmenlerin yanı sıra ordu görevlilerince örgütlenmişti.

Bu her ne kadar "gerçeklik" değil ama temsil olsa da asker ve denizciler kendilerini oynuyorlardı - onların çoğu sadece 1917'deki olayda bulunmamış aynı zamanda kuşatma altında ve şiddetli yiyecek kıtlığı içinde kıvranan Petrograd şehri civarında yapılan İç Savaşın gerçek çatışmalarına da katılmışlardı. O günlerde biri gösteriyi şöyle yorumluyor: "Geleceğin tarihçileri en kanlı ve vahşi devrimlerden biri boyunca bütün Rusya'nın nasıl oynadığını yazacaktır"⁷⁴; ve formalist teorisyen Viktor Şiklovski "yaşamın canlı dokusunun bir tiyatroya dönüştürüldüğü temel bir süreç" diye not düşer.⁷⁵ Stalinist rejimlerin tanınmasının en güçlü göstergelerinden biri olan kendi kendini öven adı kötüye çıkmış 1 Mayıs törenlerini hepimiz hatırlarız - Leninizmin bundan farklı boyutta bir fonksiyonu olduğuna ilişkin kanıt gerekiyorsa Kışlık Saraya Saldırı gibi gösterilerin, Ekim Devrimi'nin ufak bir Bolşevik grup tarafından gerçekleştirilen basit bir hükümet darbesi *olmadığına*, inanılmaz bir kurtuluşcu potansiyeli serbest bırakan bir olay olduğuna ilişkin en yüksek kanıt değil midir?

Devrimci yıkıcı şiddetin çılgın şölenini ortaya koyan tipik Eisensteinci sinema sahnesi aynı minvaldedir (Eisenstein'in kendisinin "yıkıcılığın gerçek Bakus şöleni" olarak adlandırdığı): Ekim'de muzaffer devrimciler Kışlık Sarayın şarap mahzenlerine girdiklerinde pahalı şarap dolu binlerce şişeyi kırma zevkine coşkulu bir şölen havasında kapılmışlardı; *Behzin Meadow*'da köy ileri gelenleri babası tarafından vahşice öldürülen genç Pavlik'in vücudunu bulur, zorla kiliseye girerek kilisenin

kutsallığını çiğner, eski eserleri çalar, bir ikona için kavga eder, kutsal şeylere saygısızlık içinde cübbeleri giyer, heykellere kahkahalarla gülerler... Amaca-yönelik süren eylemin bu askıya alınmasında etkin olarak bir çeşit Batailleci “dizginlenmemiş harcama” ile karşılaşırız - devrimi bu aşırıdan kurtarmanın göstermelik arzusu sadece devrimsiz devrime sahip olma arzusudur. İşte bu arka planda hassas konu olan devrimci şiddete yaklaşılması gerekir ki o kör bir *passage à l'acte* değil kurtuluşun otantik eylemidir.⁷⁶

Tam da aynı sahneyi Çin Büyük Kültür Devrimi'nde görmedik mi, binlerce Kızıl Muhafız çöşkünü içinde eski tarihi eserleri yok edip, eski vazoları kırıp, eski resimleri aşağılayıp duvarları çizmemişler miydi?⁷⁷ Bütün korkunçluğuna rağmen (ya da daha ziyade korkunçluktan ötürü) Büyük Kültür Devrimi tabii ki böylesi bir ütopyanın canlandırılmış unsurlarını taşımaktaydı. Kültür Devrimi'nin sonlarına doğru, zirve noktasına ulaşmadan, bizzat Mao'nun kendisi tarafından durdurulmasından önce (kendi gücünü tamamen tekrardan yerleştirmek ve üst düzey nomenklatura rekabetinden kurtulmak amacına ulaşmıştı) “Şangay Komünü” vardı: Resmi sloganı ciddiye alan bir milyon işçi Devlet'in ve hatta Parti'nin kendisinin de yıkılmasını ve toplumun doğrudan komünal örgütlenmesini talep etmişlerdi. Çok ilginçtir ki işte tam bu noktada Mao düzenin yeniden inşası emrini vermiştir. (Sık sık parmak basılan) Mao ve Lacan arasındaki paralellik burada tamamen yerindedir: 1979'da École Freudienne de Paris'in dağıtılması Lacan'ın “Büyük Kültür Devrimi”, merkezdeki “mandarinler”den kurtulmak amacıyla genç takipçilerini (tesadüf o ki çoğu 1968'den kalma eski Maoistlerdi!) harekete geçirmesiydi. Her iki örneğin paradoksu da kendi gücünü tamamen koymayı denerken liderin kontrol edilmeyen başkaldırıyı kışkırtmasıdır - aşırı diktatörlük ve geniş yığınların olağanüstü özgürleşmelerinin paradoksal çakışmasıydı bu.

Politik terörle ilişkili tam bu noktada Leninizmi Sta-

linizmden ayıran fark belirlenebilir.⁷⁸ Lenin'in zamanında terör açıkça itiraf edilirken (hatta bazen Troçki kendinden emin bir şekilde Bolşevik rejimin demokratik olmayan yapısı ve uyguladığı terörle iftihar etmiştir); Stalin döneminde terörün simgesel statüsü tamamen değişmiştir: Terör açık resmi söylemin halka bildirilmeyen acayip gölgesel-karanlık eki haline dönüştürülmüştür. 1935'te kabul edilen yeni anayasadan sonra terörün zirveye ulaşması (1936/37) kayda değerdir - anayasa güya olağanüstü hal durumunun sonlanması ve her şeyin normale dönmesi içindi: Her kesimden insanın vatandaşlık hakkı (Kulakların, eski kapitalistlerin) geri verilmiş, oy verme hakkı şimdi genelleştirilmişti, vs. vs... Bu anayasanın temel düşüncesi Sosyalist düzenin stabilizasyonunun ve düşman sınıfların çökertilmesinin ardından Sovyetler Birliği'nin artık bir sınıf toplumu olmamasıydı: Devletin öznesi artık işçi sınıfı (işçi ve köylüler) değil, halktı. Fakat bu, Stalinist anayasa sosyal gerçekliği saklayan basit bir ikiyüzlülüktü anlamına *gelmez* - terör olasılığı onun özüne yazılmıştır: Sınıf savaşının artık bittiği ilan edildiğinden ve Sovyetler Birliği Halkın sınıfsız bir ülkesi olarak alındığından rejime karşı olanlar (olduğu iddia edilenler) artık sosyal yapıyı parçalayan bir mücadele içindeki salt sınıf düşmanları değil fakat insanlığın kendisinden dışlanması gereken böcekler, beş para etmez aşağılık Halk düşmanlarıydı.

Rejimin kendi aşırılığının bu bastırılması 20'lerin sonları ve 30'ların başlarındaki Sovyetler Birliği'nde oluşmamış olan liberal psikolojik bireyin keşfedilmesine eşdeğer bir şeydir. 20'lerin başlarındaki Rus avantgarde sanatı (fütürizm, konstrüktivizm) sadece hararetle endüstrileşmeyi desteklememiş hatta yeni bir endüstriyel insanın yaratılmasına çalışmıştır - duygusal tutkuları ve geleneksel kökleri olan eski adam değil, koordine edilen devasa endüstriyel Makine'deki bir vida ya da somun rolünü memnuniyetle kabul eden yeni adam vardır. Bu haliyle, "aşırı-ortodoksluğu" yani resmi ideolojinin özüyle aşırı-özdeşleşmesi içinde oldukça yıki-

cıydı: Eisenstein, Meyerhold, konstrüktivist resimler ve benzerlerinde gördüğümüz insan betimlemeleri ruhsuz mekanik hareketlerdeki güzelliği vurgular. Batı'da liberal bireyciliğin kâbusu, "Taylorizasyon"a, Fordist band çalışma biçimine ideolojik bir karşıt nokta olarak algılanan şeye Rusya'da ütöpik kurtuluş beklentisi olarak kucak açıldı: Meyerhold'un şiddetle ileri sürdüğü "davranışçı" aktörlük yaklaşımını hatırlayalım - artık aktörün oynadığı kişilikle empatik özdeşlenmeler yok, soğuk bedensel disipline, aktörün mekanik hareketler dizisini icra kabiliyetine yönelik amansız bir beden eğitimi vardır...⁷⁹ İşte *bu*, resmi Stalinist *ideoloji* içinde tahammül edilemez olan şeydi ve dolayısıyla Stalinist "sosyalist gerçekçilik" aslında "Sosyalizmi insani bir yüzle" tekrardan koyma *çabasıydı*, yani endüstrileşme sürecinin geleneksel psikolojik bireyin kısıtlılığı içine yeniden yazılımıydı: Sosyalist Gerçekçi metinlerde, resim ve filmlerde bireyler artık global Makine'nin bir parçası olarak değil, sıcak tutkulu insanlar olarak gösterilirler.

68 Mayıs'ının "aşırılığına" ve daha genel olarak da 60'ların "cinsel kurtuluş"una karşı, *Independent* gazetesi geçenlerdeki magazin ekinde 68 radikallerinin çocuk seks hakkında ne düşündüklerine ilişkin eski anıları su yüzüne çıkardı. Çeyrek yüzyıl önce Daniel Cohn-Bendit bir kreşteki deneyimini yazar:

Bütün çocuklarla sürekli flört edişim kısa bir süre sonra erotik bir özelliğe büründü. Beş yaşında bile küçük kız çocuklarının nasıl pas verileceğini öğrenmiş olduklarını gerçekten hissedebiliyordum. /.../ Birçok kez çocuklar pantolan fermuarımı açıp beni okşadılar. /.../ Israr ettikleri zaman ben de onları okşadım.

Hatta Shulamith Firestone daha da ileri giderek "ensest tabusunun olmadığı /.../ çocuklarla ilişkisinin onların kapasiteleri ölçüsünde jenital seks de içerebilen, şimdi inandığımızdan çok daha fazlasının olduğu" bir dünya umutlarını dışavurdu.⁸⁰ Bu açıklamalarla yüzleştğinde Cohn-Bendit aşağıdan alarak "bunlar gerçekte olmadı-

lar, sadece insanları provoke etmek istemiştim. Bugün, onlar kabul edilemez şeylerdir”⁸¹ der. Fakat şu soru hâlâ cevapsız: Nasıl oluyor da o zamanlar, okulöncesi çocukların seksüel oyunlarının çekiciliğini ileri sürerek insanları provoke etmek olasıyken bugün, benzer “provokasyon” derhal ahlaki iğrenme patlamasına yol açıyor? Her şeyden öte çocuk seksüel tacizi bugün Kötü’nün belli nosyonlarından biridir. Bu konuda doğrudan taraf tutmadan, kişinin bunu 60’lar ve 70’lerin başlarındaki ütöpic enerjilerden, diğeri bir insanla otantik her türlü karşılaşmanın bir mağdur etme deneyimi olarak reddedildiğı durgun zamanımızın Siyaseten Doğrusuna doğru törelerimizin değışmesinin işareti olarak yorumlaması gerekir.⁸² Bugün tasavvur dahi edemeyeceğimiz şey seksüel ya da sosyal *Devrim* düşüncesidir. Belki de tolerans taleplerinin çoğaldığı günümüz durgunluğunda böylesi “aşırının” özgürleştirici boyutunu anımsatma riskine girilmesi gereklidir.

Kuzey Korelilerin “Sevgili Liderler”i Kim Yong İl Hakkında gerçekten ne düşündüklerine ilişkin zor bir soruyla uğraştığında Christopher Hitchens belki de en başarılı ideoloji tanımlarından birini ortaya koymuştur: “Kitlesel hayaller, bir halkı akli başında tutan tek şeydir.”⁸³ Bu paradoks ideoloji içinde gerçekten fonksiyon gösteren fetişist ayrışmayı işaret eder: Bireyler inançlarını onların yerine inanacak büyük Öteki (kollektif içinde cisimleşmiş olan) üzerine aktarır ve dolayısıyla onlar akli başında bireyler olarak kalarak resmi söylemin “büyük Öteki”sine belirli bir mesafeyi korurlar. İnsanları çılgın hale getiren sadece ideolojik “hayallerle” doğrudan özdeşleşmeleri değıl, onların (reddedilmiş - yeri değışmiş) inançlarının da askıya alınmasıdır. Diğeri bir deyişle, eğer bireyler bu inançtan (“büyük Öteki” üzerine yansıtılan) yoksun bırakılırsa inancı doğrudan kendileri üstlenebilirler (Bu çağrı kinik bir kimsenin tam da “resmi” inancın dağılması noktasında hakiki bir inanana dönüşmesini açıklayabilir). Lacan gerçek materyalizm formülünü “Tanrı yoktur” değıl, “Tanrı bilinçdışı”dır olarak iddia ettiğinde hedeflediğı işte buydu

- Max Brod'a mektubunda Milena Jesenka'nın Kafka hakkında yazdıklarını hatırlamak yeterlidir:

Bilhassa para, borsa, yabancı para idaresi, daktilo gibi şeyler onun için tamamen mistik (biz, diğer insanlar için sıradan) şeylerdir.⁸⁴

Bu açıklama Marx'ın meta fetişizmi analizinin arka planında okunmalıdır: Fetişist illüzyon onu algılamamızda değil ama gerçek sosyal yaşantımızda yatar - bir burjuva kişi çok iyi bilir ki para sihirli değildir, para sadece sosyal ilişkiler dizisinde yer alan bir nesnedir, fakat gene de o, gerçek hayatta paranın büyülü bir nesne olduğuna adeta inanmıştır: Biz normal insanlar bu fantazmatik inançları reddederken Kafka onları doğrudan yaşamıştı - Kafka'daki "büyü" Marx'ın metaların "teolojik acayipliği" olarak bahsedebileceği şeydi.

İdeolojinin bu tanımı sosyal-ideolojik süreçlere psikanalizin uygulanmasına karşı olan sıkıcı sıradan eleştiriye bir cevabı işaret eder: Başlangıçta bireylerin tedavisi için kullanılan nosyonları geniş alanlara uygulamak, örneğin din "zorlayıcı kollektif nevrozdur" demek "akla uygun" mudur? Psikanalizin odağı tamamen değişiktir: Sosyal olarak elde edilen inançların ve sosyal pratiklerin alanı olan Sosyal, sadece bireysel yaşamdan farklı bir düzey değil, bireyin kendisinin ilişkilenmek zorunda kaldığı, onun minimal olarak "şeyleştirdiği", dışsallaştırdığı bir yapı olarak yaşamak zorunda olduğu şeydir. Dolayısıyla problem "birey düzeyinden sosyale nasıl atlanacağı" değildir; problem eğer öznenin onun "makullüğünde", "normal" fonksiyonu içersinde kalması gerekiyorsa merkezleşmiş sosyo-simgesel düzenin kurumsallaşmış pratikleri, inançlarının nasıl yapılanması gerektiğidir? Orada hangi hayaller depolanmalı ki bireyler makul kalabilsin? Ahlaki normların genel sistemini ikiyüzlüce reddeden bildik egoisti hatırlayalım: Kural olarak böyle bir kişinin eğer bu sistem "mevcutsa", genel tarafından kabul edilmişse işlevi vardır, örneğin özel bir kinik olmak için onun "gerçekten inanan" naif öteki(lerin) var olduğunu öngörmesi gereklidir. İş-

te bu, gerçek “kültür devriminin” nasıl ele alınması gerektiğidir: Doğrudan bireyleri hedeflemek, onları “yeni-den-eğitime teşvik etmek”, “gerici tavırlarını değiştirmek” değil, kurumsal simgesel yapı içinde, “büyük Öteki” içinde desteğinden mahrum etmektir.

6-7 Mart 2001 haftasonunda Afganistan’da Taliban güçleri bütün “idolleri”, özellikle de Bamiyan’da kayaya oyulmuş iki devasa Buda heykelini imha etmeyi planladıklarını açıkladıklarında, her zaman olduğu gibi “medenileşmiş” ulusların hep bir ağızdan bu barbarlığı kınadığına şahit olduk. Bildik bütün aktörler oradaydı: İnsanlığın mirasının önemli bir parçasının hakarete uğramasından kaygı duyan UNICEF ve heykelleri satın almayı öneren New York Metropolitan Müzesinden, bu yıkımı İslamın ruhuna uymayan bir şey olarak reddeden İslami devlet temsilcilerine kadar. Böyle bir protesto kesinlikle hiçbir şey ifade etmez - sadece ruhsuz liberal (çok)kültürcü konsensüse yardım eder. Bu yıkıma ikiyüzlüce söylenmek yerine kişi şu soruyu sormalıdır: İnanç bağlamında *konumumuz* nedir? Belki de bu noktada Afganistan’daki yıkımın gerçek travmatik boyutu yatmaktadır, burada *gerçekten inanan* insanlar söz konusudur. Taliban hükümetinin bütün heykelleri yıkmaya eğilimini açıklamasının ardından Batılı medyanın çoğu önce bunun bir blöf olduğunu, Batılı güçlerin Taliban rejimini tanımaları ve Afganistan’a para akıtma stratejisinin bir parçası olan şantaj şeklinde değerlendirdiler - şimdi onların söylediklerinin ciddi olduğunu biliyoruz. Ve aynı zamanda bu yıkımı örneğin iki yıl önce Sırp ve Hırvatların Bosna’daki camileri yıkmalarıyla kıyaslamak hiç de uygun değildir: Bu yıkım dini bir eylem değil etnik düşmana saldırıya biçimiydi. Üstelik, Avrupa tarihinde, Katolikler Protestan kiliseleri ve kitapları yaktıklarında, onlar diğer bir dini hizbi yok etmeye çalışıyorlardı. Tersine bugünün Afganistanı’nda ne gayri-Müslimler, ne de Buda heykellerini kutsal sayan insanlar vardır ve dolayısıyla Talibanın yıkıcılığının kökleri, herhangi bir gerçek ideolojik-politik mücadeleye dayanmayan saf imha eylemidir.

Büyük Çin Kültür Devrimi zamanında Kızıl Muhafız çeteleri iğrenç şekilde heykel ve diğer tarihi eserlerle birlikte yüzlerce manastırı yıktılar, onların çılgınca eylemleri gerici ideolojik geçmişten bağları koparmanın umutsuz çabasıydı. Son zamanlarda Çin stratejisinin vurgusu değişmiştir: Katıksız askeri baskıdan öte şimdi etnik ve ekonomik kolonileştirmeye, Lhasa'yı Batılı turistler için Disney-vari "Budist-land Parkların" kareoke barlarıyla birbirine geçtiği kapitalist Vahşi Batı'nın hızla Çin versiyonuna dönüştürmeye güvenmektedirler.⁸⁵ Budist keşişleri terörize eden zalim Çin asker ve polislerinin medya imajlarının ardında olan biten işte bu çok daha etkili olan Amerikan-tarzı sosyo ekonomik dönüşümdür: On ya da yirmi yıl içinde Tibetliler ABD'deki yerli Amerikalıların statülerine indirgeneceklerdir. Tibet Budizmi zalim Kızıl Ordu saldırılarına karşı ayakta kalmıştır - acaba o, bir inancın maddi görünümüne doğrudan saldırma yerine onun tam da temelini sarsan çok daha sanatsal ekonomik kolonileştirmeye karşı ayakta kalabilecek midir; hatta Budizm yaşasa bile özünden mahrum edilmiş, kendisinin bir imgesine dönüştürülmüş olmayacak mıdır? Öyle ki Taliban kültür bakanı "imha ettiklerimiz sadece taşdır!" dediğinde bir şekilde haklıydı: Gerçek bir Budist için tek bir bireyin aydınlanması/kurtuluşu bütün heykellerden daha önemlidir! Gerçek problem Batılı ekonomik-kültürel kolonileştirmenin Budizmin yaşam biçimini sarsmak için Kızıl Muhafızların ve Taliban milislerin hepsinin toplamından daha çok başarılı olabilmesidir: Kızıl Muhafızlar ya da Taliban milisler saldırdıklarında bu saldırı yine de bir inancın öteki bir inanca karşı doğrudan şiddet ve yıkımı, ona karşı koşulsuz mücadelesidir.

Taliban rejiminin sorunu başka bir yerde yatar. Afganistan Taliban devleti prototipik bir postmodern devlet, zamanın global bakışının (eğer varsa) bir örneğiydi. O, öncelikle 70'ler ve 80'lerde Afganistan'ı zorla modernleştirme Sovyet çabasının başarısızlığının sonucu olarak ortaya çıkmıştır: Taliban hareketi Afganistan'da Sovyet işgaline karşı savaşmaları için Pakistan

aracılığıyla CIA tarafından finanse edilmiş dini gruplardan doğmuştur. İkinci olarak, eğer medyaya inanılacak olursa Afganistan ekonomisinin tamamı afyona dayanmaktaydı: Dünya afyon üretiminin üçte ikisinden çoğu Afganistan'dan gelmekte ve Taliban hükümeti çiftçilerden %20 vergi almaktaydı. Üçüncü özellik ise Taliban hükümetinin sosyal ilişkileri doğru düzgün düzenlemediği sadece idare ettiğiydi. Yurttaşlarının refahı için neredeyse hiçbir şey yapmamış yabancı yardıma güvenmiş ve taleplerini görmezlikten gelmiştir. "Hizmetler vermek", halkının refahını garantilemek için çalışmak kesinlikle onun gündeminde yoktu - onların bütün çabası katı dini düzeni empoze etmektir: Ekonomi az çok kendi haline bırakılırken hükümet bütün erkeklerin sakal bırakması, TV ya da videonun bulundurulmaması, kadınların halk içinde tamamen kapanmasıyla uğraşmıştır...

Geleneksel İslamik rejim olmaktan öte Taliban yönetimi tamamen modernizasyon sürecini kullanmıştır: Ekonomi ve gündelik yaşam-dünya ayrımına (dizisel olarak modern) dayanarak global piyasa (afyon satışı) ideolojik otarşıyla birleştirilir. Böylece paradoksal olarak burada Batılı liberal devlet temeli çerçevesinde düzenlenen kayıtsız şartsız Ahlaki Çoğunluk düzeninin çarpıtılmış versiyonunu elde etmekteyiz: Bireyleri kendi özel yaşam biçimlerini seçmelerine izin verirken iyi-koşullar için maddi ve kurumsal konumun yaratılmasını garantilemek uğruna kendini kısıtlayan devlet yerine Taliban devletinin ilgilendiği yalnızca yaşam biçimidir; ekonomiyi ya yetersizlik içinde kendi kendine varolma düzeyini sürdürmesi ya da afyon ihraç etmesi için kendi haline bırakır. Kısaca Taliban devleti nihai olarak Asya-tipi-kapitalizmin Singapur modelinin daha radikal ve vahşi versiyonundan başka bir şey değildir.

Lenin'e Geri Dönmeye Karşı Lenin'i Tekrarlama

Sovyetler Birliği tarihine Freud'un ünlü Roma betimlemesi, tarihinin arkeolojik katmanlar kılığında biriktiği bir şehir olarak bakılabilir. Her yeni katın bir öncekini örttüğü tıpkı (bir başka örnek) Troya'nın yedi katı gibi, tarih bir arkeologcasına daha eski çağlara gerilerken derinlere indikçe yeni katmanlar keşfeder. Sovyetler Birliği'nin (resmi ideolojik) tarihi de aynı dışlanmaların, bireyleri birey olmayana dönüştürmenin, tarihin geriye doğru yazılmasının birikimi değil midir? Oldukça mantıksal olarak "de-Stalinizasyon", Parti'nin geçmişteki politik "hatalarını" itiraf etmesinin, "rehabilitasyon"un (itibarın iadesi) karşıt süreci olarak belirlenmiştir. Bolşeviklerin şeytanlaştırılmış eski liderlerinin kademeli "rehabilitate edilmesi" belki de Sovyetler Birliği'ndeki "de-Stalinizasyonun" ne kadar (ve hangi doğrultuda) ilerlediğine ilişkin en hassas gösterge olabilir. İtibarları ilk iade edilenler 1937'de kurşuna dizilen yüksek rütbeli askeri liderlerdi (Tuhaçevski ve diğerleri); en sonuncusu ise Buharin'di. O, Gorbaçov döneminde, Komünist rejimin çökmesinden kısa bir süre önce itibarını geri kazanmıştı. Bu sonuncusu tabii ki kapitalizme yönelişin açık bir göstergesiydi: Buharin, 1920'lerde işçi ve köylüler (kendi topraklarına sahip olanlar) arasında anlaşma taraftarıydı. Ünlü "Zengin ol!" sloganını ortaya atmış ve zorunlu kollektifleştirmeye karşı çıkmıştı. Fakat anlamlı olarak *asla* rehabilitate edilmemiş, hem komünistler ve hem de anti-komünist milliyetçiler tarafından dışlanmış biri vardı: Devrimin "yurtsuz Yahudisi", gerçek anti-Stalin, baş düşman, "sosyalizmi tek ülkede inşa etme" fikrine karşı "sürekli devrim"i koyan Troçki. Burada Freud'un Bilindışındaki primordiyal

(kurucu) ve ikincil bastırma ayrımıyla bir paralellik kurma riskine girilebilir. Bütün Düzen bu negatif dışlama jestine dayandığından Troçki'nin dışlanması Sovyet Devleti'nin "primordiyal bastırması" gibi bir şeye, "rehabilite edilme" yoluyla asla kabul edilemeyecek olan bir şeye tekabül eder. (Stalin'in 1928'den sonraki politikasının bir çeşit "sürekli devrim", kendi çocuklarını yiyip bitiren sürekli bir acil durum olduğunu iddia etmek modadır - fakat bu sav yanıltıcıdır: Stalinist terör, Sovyetler Birliği'ni diğer devletler gibi kesin sınır ve kurumlarıyla stabilize etme çabasının paradoksal sonucuydu, yani terör, bir panik jesti, istikrarın bozulma tehlikesine karşı devletin bir savunmasıydı). Böylece Troçki'nin ne 1990 öncesinde, ne de Komünizmi özleyenlerin bile onun sürekli devrimiyle ne yapacaklarını bilmedikleri 1990 sonrası kapitalist evrende bir yeri vardı - belki de "Troçki" göstereni, Leninist miras içinde kurtarılmaya değer en uygun isimdir.

Eski Leninizmin basitçe yeniden kullanıma sokulması tavrı; sınıf savaşı, çalışan kitlelerin devrimci dürtülerine yozlaşmış liderlerin ihaneti, vs. üzerine konuşmayı sürdüren, son kalan az sayıdaki ortodoks "Leninist"teki problem onların hangi öznel sözceleme konumundan konuştuklarının hiç de açık olmamasıdır: Ya kendilerini bugünkü önemini (saf tarihsel önemin dışında) sorgulamaktan kaçındıkları geçmiş hakkında (anti-Komünist "leninologların" Lenin'i nasıl çarpıttıklarını takdire değer bir allamelik içinde ortaya koyarlar) tutkulu tartışmalara sokar, ya da zamanın politikasına ne kadar yaklaşırlarsa bir o kadar hiç kimseyi tehdit etmeyecek, salt jargonlara dayalı pozları benimserler. 2001'in son aylarında, Sırbistan'da Miloseviç rejimi yıkıldığında Batılı radikal arkadaşlarım benzer soruyu sordular: "Ya maden işçilerine ne demeli? Onların grevleri elektirik yetmezliğine neden olarak Miloseviç'in düşmesine sebep olmadı mı? Bu, sonradan CIA tarafından satın alınan milliyetçi politikacılar tarafından yönlendirilmiş gerçek bir işçi hareketi değil miydi?" Aynı semptomsal nokta her yeni sosyal karışıklıkta (örneğin on yıl önceki Reel Sosyaliz-

min çözülmesi gibi) ortaya çıkar: Her durumda da kapitalizm yanlısı ve/veya milliyetçi güçler tarafından önce kullanılan sonra da ihanete uğrayan gerçek devrimci ya da en azından Sosyalist potansiyeli olduğu söylenen işçi sınıfı hareketleridirler. Bu şekliyle Devrim'in köşe başında olduğu rüyaları devam eder: Tek ihtiyaç işçilerin devrimci potansiyellerini organize edebilecek otantik bir liderliktir. Buna inanırsak, *Solidarność* [Dayanışma] daha sonra Kilise ve CIA'nın satın aldığı liderler tarafından ihanete uğramış demokratik-sosyalist bir işçi hareketiydi... Devrimci hareketi tekrar tekrar hain milliyetçi ve liberal politikacılar tarafından saptırılan bu gizemli İşçi sınıfı, hâlâ kalmış olan Troçkistlerin çoğunun fetişlerinden biridir; bu tek inkâr noktası, onların her şeyin konumunu genel olarak yorumlamalarını sağlar. Eski Marksist-Leninist çerçeveye bu fetişist saplantı, "yeni paradigmlar", işçi sınıfı gibi "zombi-kavramlar"ı arkamızda bırakmamız gerektiği üzerine moda konuşmaların tam karşı ucudur - bugün etkin olarak ortaya çıkan, Yeni'yi *Düşünme* çabalarından bizi kurtaracak iki tamamlayıcı yol vardır. Burada ilk yapılacak şey basitçe, böylesi "otantik" işçi sınıfının var olmadığını itiraf edip bu reddi iptal etmektir. (İnandıkları diğer bir fetiş de Sovyetler Birliği'nde her şeyin kötüye gitmesinin sebebi olan, Stalin'i devre dışı bırakmak için Lenin'in Troçki'yle güç birliğini başaramamasıdır.) Bu duruşa diğer dört tavrı daha eklersek bugünün Solu'nun içinde bulunduğu zavallı durumun bütünsel resmini elde ederiz: Kültürel Savaşların (Feminist, gey, anti-ırkçı, çok-kültürcülük mücadeleleri) kurtuluş politikalarının hâkim alanı olarak kabul edilmesi; Refah Devletinin başarılarını korumanın tamamen savunmacı konumu; naif siber-komünizm inancı (yeni medyanın doğrudan yeni otantik toplum koşulları yarattığı düşüncesi); ve son olarak Üçüncü Yol, silahları bırakmanın tam da kendisi. Lenin'e referansın, bu sahte seçeneklerin çemberini kırmak için bir göstere¹¹ olarak görev yapması gerekir.

John Berger geçenlerde internet borsa yatırım şirketi Selftrade'in Fransız reklam afişine ilişkin önemli bir

noktaya işaret etti. Saf altın üzerine elmaslarla işlenmiş orak ve çekiç resimaltı şöyledir: “Eğer menkul kıymetler borsasında herkes kazanırsa?” Bu afişin stratejisi çok açıktır: Bugün borsa, herkesin ona katılabileceği şeklindeki eşitlikçi Komünist kritere uymaktadır. Berger basit bir zihin deneyimine girer:

Farz edin ki bugün bir iletişim kampanyası saf altın üzerine elmas işlemelerle bir gamalı haç resmi kullanmıştır! Tabii ki bu işlemeyecektir. Niçin? Gamalı Haç yenilme değil, kazanma potansiyeli olanlara yöneliktir. O adaleti değil baskıyı hatırlatır.⁸⁶

Tersine, Orak ve Çekiç bir umudu “tarihin nihayetinde eşitlikçi adalet için mücadele edenlerin yanında olacağı” umudunu ortaya çıkarır.⁸⁷ İroni, bu umudun “ideolojilerin sonu” tarzında hâkim ideoloji tarafından resmi olarak ölü ilan edildiği anda, paradigmatik olarak “postendüstriyel” bir şirketin (internette menkul kıymetler alıp satmaktan daha “postendüstriyel” bir şey olabilir mi?) mesajını iletebilmek için bu uyuyan umudu harekete geçirmesidir.⁸⁸ “Lenin’i tekrarlamak” bizi sık sık yoklayan bu umuda yeni bir hayat kazandırmaktır.

Dolayısıyla Lenin’i *tekrarlamak* Lenin’e *dönmek* anlamına *gelmez* - Lenin’i *tekrarlamak* “Lenin öldü”yü, onun çözümünün yenilgisini, hatta korkunç biçimde yenildiğini algılamak ve aynı zamanda onda saklanmaya değer ütopyacı bir kıvılcım olduğunu da kabul etmektir.⁸⁹ Lenin’i *tekrarlamak* Lenin’in fiili olarak yaptığı ve onun açtığı olasılıklar arasında ayırım yapmaktır, onun fiili olarak yaptığı ve öteki boyut, “Lenin’de Lenin’in kendisinden fazla olan şey” arasındaki gerilimin ayırımını koymaktır. Lenin’i *tekrarlamak* Lenin’in *yaptıklarını* değil fakat *yapmayı başaramadığı ve kaçırdığı* fırsatları *tekrarlamak*tır. Bugün Lenin farklı bir zaman dilimine ait bir figür olarak görünür; onun merkezileştirilmiş Parti düşüncesi ve diğerleri “totaliter tehdit”ten öte artık herhangi bir ilginizin kalmadığı döneme ait olarak algılanır. Fakat bu olguyu Lenin’in modası geçti şeklinde yorumlamak yerine, belki de karşıt konjektür

riski alınabilir: Ya Lenin'in bu delinemezliği bizim kendi çağımızda bir yanlışlık olduğuna işaret ediyorsa? Ya Lenin'i alakasız, postmodern zamanımızla "senkronize olmayan" şeklinde algılamamızın çok daha rahatsız edici mesajı, bizim zamanımızın kendisinin "senkronize olmadığını", belirli tarihsel boyutun yok olduğunu söylüyorsa?⁹⁰ Böyle bir iddia bazıları için tehlikeli bir biçimde Hegel'in kötü şöhretli, güneşin etrafında dönen sadece sekiz gezegen olması gerektiğine ilişkin çıkarsamasının dokuzuncu gezegenin (Pluto) keşfedilmesiyle yanlışlığı kanıtlandığında "Hakikatler için ne kötü!" esprisine benziyorsa bu paradoksu tamamen varsaymaya hazır olmamız gerekir.

18.Yüzyıl Fransası'nda Aydınlanma ideolojisi nasıl gelişti? İlk önce eşitlik, gücün kökeni, insanın doğası vs. üzerine "radikal" düşünceleriyle filozofların velinimetleri olan cömert Kont ve Kontesleri, hatta Kral ve İmparatoriçeleri (Holbach'ın Büyük Frederick'i; Diderot'un Büyük Catherine'i) şoke etmeye çalıştıkları salonlar çağı vardı - bütün bunlar nihayetinde bir çeşit entellektüel oyunlardı. Bu dönemde bunların radikal sosyo-politik değişim için fiilen hayata geçirilmek üzere ele alınabileceği düşüncesi, hem etrafları aydınlamış asillerle çevrili hem de Rousseau gibi yapayalnız olan ideologların kendilerini bile şaşırtabilirdi - tepkileri, piç üvey erkek kardeşi ve uşağının, onun nihilist düşüncelerini hayata geçirip babasını öldürdüğünü öğrendiğinde İvan Karamazov'un duyduğu tikslenme gibi olabildi. Bu entellektüel bir oyundan etkin olarak "kitleleri kuşatan" bir düşünceye geçiş, bir karar ânıdır - burada entellektüel, kendi mesajını ters/doğru biçimde geri alır. Fransa'da Rousseau'nun ılımlı düşüncelerinden Jakobin Teröre geçeriz; Marksizm tarihinde bu geçiş sadece Lenin'le olur, oyunlar gerçekten bitmiştir. Ve bu geçişi tekrarlamak ve gülünç "postmodern" radikallikten oyunların biteceği bir alana önemli bir adım atmaya başarmak bize kalmıştır.

Sosyalizm hakkında, onun bütün insanlık tarihinin

en yüksek başarılarının bir sentezi olduğuna ilişkin fıkra vardır: O tarihöncesi toplumlardan ıllıllığı, Antik dünyadan köleliği, ortaçağdan zulmü, kapitalizmden sömürüyü ve sosyalizmden de adını aldı...⁹¹ Benzer bir şey bizim Lenin'i tekrarlama jestimizde de yok mu? Muhafazakâr kültürel eleştiriden bugünün demokrasisinin önemli kararların alındığı yer olmadığı düşüncesini; si-bermekân ideologlarından global dijital ağın komünal yaşam için yeni alan açtığı düşüncesini; vs., vs. ve Lenin'den de tam anlamıyla adını almıştır... Fakat, bu olgu "Lenin'e dönmek" için bir sava dönüşebilir: Gösteren "Lenin"de ne denli yıkıcı keskinliğin olduğu kolayca görülür - örneğin, bugünün demokrasinin tükenmiş olduğu, temel kararların demokraside alınmadığına ilişkin ortaya atılan "Leninist" bir saptama doğrudan "totalitercilik"le suçlanır; aynı saptama bir sosyolog, hatta Vaclew Havel tarafından yapılsa görüşlerinin derinliği için göklere çıkarılırlar... Bu direnç "Niçin Lenin?" sorusuna bir cevaptır: Başka yerdeki bu içeriği alıp biçimlendiren, bir dizi yaygın düşünceyi gerçekten sarsıcı bir teorik formasyona dönüştüren, gösteren "Lenin"dir.

Lenin'in büyüklüğü onun *başarıdan korkmamasıydı* - otantik eylemin gerçek başarısızlık olduğu, bu başarısızlığın birlikteliklerin antagonizmini aydınlatığı şeklindeki Rosa Luxembourg'tan Adorno'ya değin farkına varılabilen negatif özelliğın tersidir bu (Adorno'nun Beethoven'a ilişkin olarak bahsettiğı iki tarz sanatsal başarısızlık -sadece sanatçının öznel eksikliğinden ötürü otantik olmayan başarısızlık, ve en objektif sosyal birliktelikleri aydınlatan otantik başarısızlık- onun kendi politikasını da taşır⁹²). 1917'de, olgunlaşmış doğru ânı beklemek yerine Lenin önceden müdahaleyi örgütledi; 1920'de kendini işçi sınıfsız işçi partisinin lideri olarak buldu (çünkü çoğuş iç savaşta öldürölmüşü), bir devlet örgütlemeye girişti, yani partinin tabanının, işçi sınıfının örgütlenmesi-yaratılmasının paradoksunu tamamen kabul etti.

Bu büyüklük Lenin'in, özgün devrimci fırsatı önceden kavramasından (ilk olarak "Uzaktan Mektuplar"da

ele alındı), sonunda Bolşevik çoğunluğu iktidarı alma ânının geldiğine ikna ettiği “Merkez Komite Üyelerine Mektup”u içeren 1917 yazılarından başka hiçbir yerde daha elle tutulur değildir. Her şey buradadır, “usta devrimci stratejist Lenin”den “hayata geçirilmiş ütopyanın Lenin”ine (devlet aygıtlarının derhal yok edilmesine) kadar. Kierkegaard’a başvurursak, 1917 yazılarında algılamamız için bize sağlanan şey oluş halindeki-Lenin’dir: Henüz “Sovyet kurumunun Lenin’i” değil fakat *çözülmemiş* bir durum içine atılmış olan Lenin’dir. “Tarihin sonunun” ileri kapitalist kapanışı içinde biz de hâlâ böylesi otantik bir tarihsel açıklığın yıkıcı etkisini yaşayabilir miyiz?

V. İ. Lenin

1917 Yazlarından

- 1- Uzaktan Mektuplar
Birinci Mektup - İlk Devrimin İlk Aşaması
- 2- Şimdiki Devrimde Proletaryanın Görevleri
("Nisan Tezleri")
- 3- RSDİP (B) Merkez Komitesi, Petrograd ve
Moskova Komitelerine Mektup
- 4- RSDİP (B) Merkez Komitesine Mektup

Kaynaklara İlişkin Not

Slavoj Žižek'in Lenin'in 1917 yazılarından seçerek İngilizce yayıma hazırladığı *Revolution at the Gates*'den (Verso, Londra 2002) kendisinin önerdiği metinleri İnter Yayınları'nın *V.İ. Lenin 1917* kitabından aldık. Yazılar İngilizce baskıya bağlı kalarak yaptığımız gerekli değişiklikler ve Žižek'in ayrıntılı notlarıyla birlikte basılmıştır. (*V.İ. Lenin 1917* Çev: Süheyla Kaya, Saliha Kaya, İsmail Yarkın, İnter Yayınları, İstanbul 1999)

- 1- Uzaktan Mektuplar, V.I. Lenin, *Collected Works*, vol. 23. Moscow: Progress Publishers 1964, pp. 295-305 (Türkçesi, *V.İ. Lenin 1917*, s. 13.)
- 2- Şimdiki Devrimde Proletaryanın Görevleri, V.I. Lenin, *Collected Works*, vol. 24. pp. 21-29 (*V.İ. Lenin 1917*, s. 27.)
- 3- RSDİP (B) Merkez Komitesi, Petrograd ve Moskova Komitelerine Mektup, V.I. Lenin, *Collected Works*, vol. 26. pp. 19-21 (*V.İ. Lenin 1917*, s. 350.)
- 4- RSDİP (B) Merkez Komitesine Mektup, V.I. Lenin, *Collected Works*, vol. 26. pp. 22-27 (*V.İ. Lenin 1917*, s. 354.)

Köşeli parantezler içinde küçük harflerle belirtilen sayfaaltı notları Lenin'in kendisine, diğer işaretlerle belirtilenler ise Žižek'e aittir.

Uzaktan Mektuplar*

Birinci Mektup

Birinci Devrimin Birinci Aşaması†

Emperyalist dünya savaşının ürettiği ilk devrim patlak verdi. Bu devrim kesinlikle sonuncusu olmayacaktır.

İsviçre'de elde edebildiğim kısıtlı bilgilerle değerlendirildiği kadarıyla, bu devrimin, adıyla konursa 1 Mart 1917 Rus devriminin ilk aşaması tamamlanmıştır. Bu ilk aşama kesinlikle devrimimizin son aşaması olmayacaktır.

* Uzaktan Mektupların ilk dördü 7-12 (20-25) Mart tarihleri arasında, bitirilmemiş olan beşincisi ise Lenin 26 Mart'ta (8 Nisan) İsviçre'den ayrılmadan önceki gün yazıldı.

Rusya'da devrimci olaylarına ve burjuva Geçici Hükümetiyle Petrograd Sovyeti İdari Komitesinin anlaşmasına ilişkin haberler ulaştığı andan itibaren Lenin Pravda için bir yazı çalışmasına başladı - basını propaganda ve örgütlenmenin önemli bir aracı olarak dikkate aldı. 3 (16) Mart'ta "Basın şimdi en önemli şey" diye yazıyordu Alexandra Kollontay'a. Cenevre'de Rus göçmenlerine ve İsviçreli Sosyalistlere devrimde Parti'nin görevleri üzerine konferans vermesi için V.A. Karpinski'nin davetini "Pravda'ya her gün yazmak zorunda olduğum için konferans vermek ya da toplantılara katılma imkânım yok" diye cevaplamıştı.

"Uzaktan Mektuplar"ın birinci ve ikincisi Petrograd'a gönderilmesi için 9 (22) Mart'ta Oslo'da Alexandra Kollontay'a yollandı. 17 (30) Mart'ta Lenin, J.S. Haneki'ye ilk dört mektubun Pravda'ya ulaşp ulaşmadığını sorarak, ulaşmaması durumunda kopyalarını tekrar gönderebileceğini söyledi. Mektuplar Kollontay tarafından Petrograd'a getirildi ve 19 Mart'ta (1 Nisan) Pravda'ya teslim edildi.

İlk mektup Pravda'nın 14. ve 15. sayılarında 21 ve 22 Mart'ta (3 ve 4 Nisan) içlerinde L.B. Kamanev ve J.V. Stalin'in olduğu Mart ortalarında göreve başlayan yeni editör kurulunca kesin değişiklikler ve dikkate değer özetlemelerle yayımlandı. İkinci, üçüncü ve dördüncü mektuplar 1917'de yayınlanmadı.

† Birinci mektubun beşte biri Pravda editörleri tarafından kesilmişti. Makaslanan bölümler temel olarak Lenin'in Menşevik ve Sosyalist-Devrimci liderleri burjuvazinin dalkavukları ve uzlaşmacıları olarak karakterize etmesi, onların İngiliz ve Fransız hükümet temsilcilerinin Kadet ve Oktobristlere II. Nicholas'ın çekilmesini garantilemeleri için yardım ettiklerini halktan saklamaları çabalarını ve ayrıca saldırgan savaşın devamında azimli olan Geçici Hükümetin monarşist ve emperyalist eğilimlerini ortaya sermesiyle ilgiliydi.

Nasıl oldu da yüzyıllardır süren ve 1905-1907 yıllarında, tüm halkın üç yıl boyunca en şiddetli sınıf mücadelelerine, bütün saldırılara dayanan bir monarşinin sekiz gün içinde -bu süre Bay Milyukov'un Rusya'nın yurtdışındaki bütün temsilcilerine gönderdiği böhöbölrenen telgrafında anılıyor- çökmesi "mucizesi" gerçekleşebildi?

Doğada ve tarihte mucize yoktur, fakat her devrim, tarihin her ani dönemeci gibi öyle zengin bir içeriğe sahiptir, mücadele biçimlerinin ve mücadele eden güçlerin karşılıklı ilişkisinin kendine özgü bileşimlerini o kadar beklenmedik biçimde ortaya çıkarır ki, birçok şey darkafalı beyinlerde mucize olarak görünmek zorundadır.

Çarlık monarşisinin birkaç gün içinde çökebilmesi için, dünya çapında tarihsel öneme sahip tam bir dizi koşulun iç içe geçmesi gerekliydi. En önemlilerini sayacağız.

Eğer Rus proletaryası 1905'den 1907'ye üç yıl içinde çok büyük sınıf çatışmalarını yaşamamış ve en büyük devrimci enerjiyi sergilememiş olsaydı, ikinci devrim imkânsız bu kadar hızlı gelişemez ve *başlangıç aşamasını* birkaç gün içinde tamamlayamazdı. İlk devrim (1905), toprağı derinden eşeledi, yüzyılların önyargılarını kökünden kazıdı ve milyonlarca işçiyle düzinelerce milyon köylüyü politik yaşama ve politik mücadeleye uyandırdı, Rus toplumunun *tüm* sınıflarını (ve tüm önemli partilerini) birbirlerine -ve tüm dünyaya- gerçek karakterleriyle, çıkarlarının, güçlerinin, eylem yöntemlerinin, yakın ve uzak hedeflerinin gerçek karşılıklı ilişkisi içinde gösterdi. İlk devrim ve onun ardından gelen karşı-devrim dönemi (1907-1914) Çarlık monarşisinin özünü açığa çıkardı, karakterini sonunakadar belli etti ve tüm çürümüşlüğünü, alçaklığını, elebaşısı Rasputin canavarı olan Çarlık çetesinin bütün kinizmini ve sefihliğini, Romanov ailesinin, Rusya topraklarını Yahudilerin, işçilerin ve devrimcilerin kanıyla sulamış olan bu pogrom kahramanlarının, *büyük toprak sahibi* olarak "benzerleri arasında birinci" olan, milyonlarca desiyatin toprağı *sahip olan*, kendilerinin ve sınıflarının

“kutsanmış mülkiyeti”ni korumak için her türlü canavarlığa ve suça hazır olan, sayısız vatandaşı yok etmeye ve boğazlamaya hazır olan Romanovların tüm canavarlıklarının yüzünü açığa çıkardı.

1905-1907 Devrimi olmadan, 1907-1914 karşı-devrimi olmadan, Rus halkının tüm sınıflarının ve Rusya’da yaşayan diğer halkların böylesine tam bir “kendi kaderini tayin”i imkânsız olurdu; birbirleriyle ve Çarlıkla ilişkilerini, 1917 Şubat-Mart Devrimi’nin sekiz günü içinde ifadesini bulduğu gibi saptayamazlardı. Bu sekiz günlük devrim -kıyaslamak uygun olursa- sanki önceden düzinelerce küçük ve büyük provası yapılmış gibi “oylandı”; “aktörler” birbirlerini tanıyorlardı, rollerini, yerlerini biliyorlardı, çevrelerini en ufak ayrıntıya kadar, politik akımların ve eylem yöntemlerinin en ufak nüanslarına kadar biliyorlardı.

Fakat Bay Guçkov, Milyukov ve dalkavukları tarafından “büyük isyan” olarak reddedilen 1905 yılının ilk büyük devrimi, 12 yıl sonra, onları (şimdilik) iktidara getirdiği için Guçkov ve Milyukov’un “şanlı” olarak nitelindikleri 1917 yılının “parlak”, “şanlı devrimi”ne yol açtı. Fakat bunun için bir yandan dünya tarihinin gelişimini büyük ölçüde hızlandıracak ve öte yandan eşi duyulmadık şiddette ekonomik, politik, ulusal ve uluslararası krizleri doğurmaya muktedir büyük, güçlü ve muazzam bir “rejisör” gerekliydi. Dünya tarihinin gelişiminin olağanüstü hızlanmasının dışında, bu gelişimin özellikle ani dönemeçleri gerekliydi ki, bu ani dönemeçlerden birinde, Romanovların kan ve pisliğe bulanmış arabası *bir vuruşta* devrilebilsin.

Gelişimi güçlü bir biçimde hızlandıran bu muazzam “rejisör” emperyalist dünya savaşıydı.

Bunun bir dünya savaşı olduğuna bugün artık hiç kuşku yoktur, çünkü Birleşik Devletler ve Çin bugün artık yarı yarıya savaşın içine çekilmiştir ve yarın bütünüyle çekilecektir.

Bugün artık *her iki* tarafın da emperyalist bir savaş yürüttüklerine hiç kuşku yoktur. Yalnızca kapitalistler ve yandaşları, sosyal-yurtseverlerle sosyal-şovenler bu gerçeği yadsıyabilir ya da örtbas edebilir. Savaş, *gerek Alman gerekse de İngiliz-Fransız burjuvazisi* tarafından, küçük halkların boğazlanması hedefiyle yabancı ülkelere yağmalanması için, dünyanın mali egemenliği için, sömürgelerin paylaşımı ve yeniden paylaşımı için, batmakta olan kapitalist düzeni, çeşitli ülkelerin işçilerini aptallaştırıp aralarına nifak sokarak kurtarmak için yürütülüyor.

Emperyalist savaş objektif bir kaçınılmazlıkla proletaryanın burjuvaziye karşı sınıf mücadelesini olağanüstü hızlandırmak ve duyulmamış ölçüde tırmandırmak zorundaydı, düşman sınıflar arasında iç savaşa dönmek zorundaydı.

Bu *dönüşüm* birinci aşamasında iki gücün -bir yandan tüm bilinçsiz takipçileri ve tüm bilinçli yönlendiricileri, İngiliz-Fransız elçileri ve kapitalistlerle birlikte bütün burjuva ve çiftlik beyleri Rusyası ile, diğer yandan asker ve köylü temsilcilerinin desteğini alan *İşçi Temsilcileri Sovyeti*'nin- birlikte Çarlığı yendikleri 1917 Şubat-Mart Devrimi'yle *başlamıştır*.*

Bu üç politik kamp, üç politik temel güç -1) çarlık monarşisi, derebeyi çiftlik sahiplerinin, eski bürokrasi-

* Lenin burada Şubat Devrimi'nin ilk günlerinde ortaya çıkan Petrograd İşçi Sovyeti Temsilcilerini ima etmekte. Sovyet seçimleri kendiliğinden birkaç fabrikada başlamış ve birkaç gün içinde başkentteki bütün fabrikalara yayılmıştı. 27 Şubat'ta (12 Mart) Sovyet ilk toplantısını yapmadan önce Menşevik tasviyeciler K. A. Gvozdozov ve B. O. Bogdanov ayrıca Duma üyeleri N. S. Çaydze, M. I. Skobelev ve diğerleri kendilerini Sovyetin Geçici İdari Komitesi olarak ilan ederek onu tamamen kendi kontrolleri altına almaya çabaladılar. Aynı günün akşamı ilk toplantıda Sovyet, Çaydze, Kerenski ve Skobelev'den oluşan başbakanlık heyetini, bu heyetle birlikte A. G. Şilyapnikov, N. N. Sukanov ve Y. M. Steklov'un olduğu Yönetim Komitesini kurdu. Sosyalist partilerin merkez ve Petrograd komitelerinin temsilcilerinin katılımı için bir yasa çıkarıldı. Sosyalist-Devrimciler ilkönce Sovyet örgütüne karşı çıktılar akat ardından V. A. Alexandroviç, V. M. Zenzinov ve diğerlerini delege olarak yolladılar.

nin ve yüksek subayların başı; 2) (Kerenski ve Çaydze'nin baş temsilcisi olduğu) küçük-burjuvaziye peşinden sürükleyen burjuvazi ve çiftlik beyi-Octobrist-Kadet Rusyası; 3) müttefiklerini tüm proletarya ve en yoksul halkın bütün kitlesi içinde arayan İşçi Temsilcileri Sovyeti- bu üç temel politik güç, daha "ilk aşama"nın sekiz gününde öyle tam bir netlikle ortaya çıktı ki, yabancı gazetelerin kıt telgraf haberleriyle yetinmek zorunda kalan bu satırların yazarı gibi olayların geçtiği sahneden bu kadar uzaktaki bir gözlemci bile onları fark ediyordu.

Ancak bu konuya daha ayrıntılı eğilmeden önce,

Sovyet kendini işçi ve askerlerin örgütü olarak ilan etti, ve ilk Sovyet Kongresine kadar (Haziran 1917) fiili olarak bütün-Rusya merkeziydi. 1 (14) Mart'ta Yönetim Komitesi aralarında F. F. Linde, A. I. Paderin ve A. D. Sadovski'nin de bulunduğu asker temsilcileriyle genişledi.

Yönetim Komitesi Bürosu N. S. Çaydze, Y. M. Steklov, B. O. Bogdanov, P. I. Stuçka, P. A. Krasikov, K. A. Gvozdyov ve diğerlerinden oluştu. N. S. Çaydze ve A. F. Kerenski Duma Komitesinde Sovyeti temsil etmek üzere seçildiler.

28 Şubat'ta (13 Mart) Sovyet, Petrograd ve Rusya Halkına Manifestosunu ilan etti. Halkı Sovyet etrafında harekete geçmeye ve yerel bölgelerde yönetimi ele geçirmeye çağırdı. 3 (16) Mart'ta Sovyet çeşitli atamalarda bulundu - yiyecek, askeri ilişkiler, asayiş ve basın. Sonuncu atama İzvestia'nın ilk editör kurulunu oluşturdu: N. D. Sokolov, Y. M. Steklov, N. N. Sukhanov ve K. S. Grineviç. V. A. Bazarov ve B. V. Avilov her nasılsa sonradan kurula eklendiler.

Yönetim Kurulu toplantılarına danışma düzeyinde bütün dört Devlet Dumasının Sosyal-Demokratik üyeleri, Asker Komisyonundan beş temsilci, Merkez Sendika Bürosundan iki temsilci, bölge Sovyetleri temsilcileri, İzvestia editör kurulu, ve diğer örgütler katıldılar. Sovyet, bölgesel Sovyetler örgütlemek ve milisler (Her 1000 işçi için 100 gönüllü) kurmaya başlamak için özel delegeler atadı. Sovyetin lider kadroları uzlaşmacıların elinde olmasına rağmen militan işçi ve askerlerin baskısıyla çeşitli devrimci eylem kararları almak zorunda kaldı - çar yanlısı görevlilerin tutuklanması, politik mahkûmların serbest bırakılması vs. 1 (14) Mart'ta "Petrograd Kışlasına 1 No.lu Emir"i çıkardı. Bu emir, orduyu devrimcileştirmede önemli rol oynadı. Bundan böyle bütün askeri üniteler politik eylemlerinde sadece Sovyet tarafından yönlendirilecekti, bütün silahlar askerler komitesinin kıta ve bölüklerinin emir ve kontrolünde olacak, Devlet Dumasının Geçici Komitesi tarafından verilen emirler eğer Sovyet emirleriyle çakışmıyorsa uyulacaktı, vs.

Fakat kritik anda, 1 Mart (14) sonrası ilk gecede Sovyet Yönetiminin uzlaşmacı liderleri gönüllü olarak iktidarı burjuvaziye teslim ettiler: Burjuva ve toprak sahiplerinin temsilcilerinden oluşan Geçici Hükümeti desteklediler. Kadetlerin soluna düşen gazetelerin ülke dışına çıkması yasak olduğu için bu durum dışarda bilinmiyordu. Lenin iktidarın teslim edildiğini ancak Rusya'ya döndükten sonra öğrendi.

mektubumun tayin edici faktöre ayrılmış bölümüne - emperyalist dünya savaşına geri dönmek zorundayım.

Savaş, savaş yürüten güçleri, savaş yürüten kapitalist grupları, kapitalist düzenin “efendileri”ni, kapitalist köle sahiplerini *demirden zincirlerle* birbirine bağladı. *Tek bir kanlı yumak* - mevcut tarihsel anda toplumsal ve politik yaşamın tablosu budur.

Savaşın başlamasıyla birlikte burjuvazinin tarafına geçen sosyalistler, Almanya’daki bütün o Davidler ve Scheidemannlar, Rusya’daki Plehanov, Potresov, Gvozdev ve ortakları, devrimcilerin “hayalleri”ne karşı, Basel Manifestosu’nun “hayalleri”ne karşı, emperyalist savaşı iç savaşa dönüştürme “fantazması”na karşı uzun ve gürültülü bir vaveyla kopardılar. Çeşitli ülkelerin işçi sınıfını “uyumlu hale getirme”, evcilleştirme, aptallaştırma ve bölmede kapitalistlere yardım etmiş olan *onlar*, kapitalizmin güya sergilediği güç, canlılık ve uyum yeteneğini çeşitli tonlarda terennüm ettiler!

Fakat, “son gülen iyi güler”. Burjuvazi, savaşın neden olduğu krizi uzun süre erteleyemedi. Kriz, kısa süre önce Almanya’da olan bir gözlemcinin ifadesine göre şu anda “dahice örgütlenmiş açlık”ın egemen olduğu Almanya’dan başlayarak, örgütlenmenin önemli ölçüde daha az “dahice” olduğu ve fakat hakeza *açlığın* yaklaştığı İngiltere ve Fransa’ya kadar tüm ülkelerde karşı konulmaz bir güçle olgunlaşıyor.

Organizasyon bozukluğunun en korkunç ve proleteryanın (özel nitelikleri sayesinde değil, 1905’in canlı gelenekleri sayesinde) en devrimci olduğu Çarlık Rusya’sında devrimci krizin *başka yerlerden daha önce* patlak vermiş olması doğaldır. Rusya’nın ve müttefiklerinin uğradıkları çok ağır bir dizi yenilgi, bu krizin patlak vermesini hızlandırdı. Yenilgiler *tüm* eski hükümet aygıtını ve bütün eski düzeni sarstı, halkın tüm sınıflarını onlara karşı çıkardı ve orduyu öfkелendirdi, bunlar kemikleşmiş soylulardan ve aşırı derecede bürokrat, ahlakı

bozuk unsurlardan oluşan eski yüksek subaylar kurulu-
nun büyük bölümünü ortadan kaldırdılar, yerine ağır-
lıkla burjuvaziden, zümresizlerden ve küçük-burjuvazi-
den gelen genç, taze unsurlar koydular. Burjuvazinin
önünde açıkça iki büküm olan ya da “bozgunculuğa”
karşı esip gürleyen karaktersizler, şimdi son derece geri
ve barbar Çarlık monarşisinin yenilgisinin devrimci
coşkunun *başlangıcıyla* bağıntılı olduğu gerçeğiyle karşı
karşıydılar.

Fakat eğer askeri yenilgiler, patlamayı hızlandıran
negatif bir faktör rolünü oynadıysa, İngiliz-Fransız fi-
nans kapitalinin, İngiliz-Fransız emperyalizminin Rus-
ya’nın Oktobrist-Kadet sermayesiyle *bağı* da, Nikola
Romanov’a karşı doğrudan bir *komplonun örgütlenmesi*
yoluyla bu krizi hızlandıran bir faktördü.

Meselenin bu olağanüstü önemli yanı, kolayca anla-
şılabilir nedenlerden ötürü İngiliz-Fransız basını tarafın-
dan gizleniyor, buna karşılık Alman basını tarafından
oh çekilerek vurgulanıyor. Biz Marksistler, gerçeğin gö-
zünün içine soğukkanlılıkla bakmalıyız, ne emperyalist-
lerin savaş yürüten bir grubunun yılan balığı gibi kaygan
diplomatlarının ve bakanlarının resmi yalanlarından,
ne de onların savaş yürüten diğer grubundaki mali ve as-
keri rakiplerinin kötü niyetli sırtışından ve oh çekişin-
den etkilenmemeliyiz. Şubat-Mart Devrimi’nin tüm
seyri, ajanları ve “bağlantıları” aracılığıyla uzun süredir
II. Nikola (sonuncusu olmasını umuyoruz ve bunun için
çaba harcıyoruz) ile II. Wilhelm arasında bir “kısmi” an-
laşma ve bir kısmi barışı engellemek için umutsuzca ça-
balayan İngiliz ve Fransız elçiliğinin, doğrudan Nikola
Ramanov’u *devirmeye* uğraştıklarını açıkça gösteriyor.

Hayal kurmayalım. Gvozdev-Potresov akımı ile en-
ternasyonalizm arasında yalpalayan ve sık sık küçük-
burjuva pasifizmine düşen bazı “OK’cılar” veya Menşe-
vikler gibi, şimdi İşçi Partisinin Kadetlerle “uzlaşma”sı-
nı, ikincilerin birincisi tarafından “desteklenmesi”ni
övmeye vs. hazır olanların hatalarına düşmeyeceğiz. Bu

kişiler, eskiden öğrendikleri (ve asla Marksist olmayan) doktrinleri uğruna, İngiliz ve Fransız emperyalistlerinin Guçkov ve Milyukov ile, “baş savaşı” Nikola Romanov’u indirip yerine daha enerjik, daha cesur ve daha yetenekli savaşçılar koymayı hedeflemiş olan komplosunun üstünü örtüyorlar.

Devrim sadece, *tamamen farklı* akımların, *tamamen heterojen* sınıf çıkarlarının, *birbirine tamamen karşı* politik ve sosyal eğilimlerin, olağanüstü orijinal bir tarihsel durum sayesinde garip bir biçimde “uyumlu” tutumda *birleştikleri* için bu kadar hızlı ve -dış görünüşte, ilk yüzeysel bakışta- bu kadar “radikal” zafer kazanabildi. Adıyla konursa bu tarihsel durum, *emperyalist savaşın sürdürülmesi amacıyla*, *savaşın* daha da acımasız ve katı idaresi amacıyla, Guçkovların muhtelemen İstanbul’u, Fransız kapitalistlerinin Suriye’yi, İngiliz kapitalistlerinin Mezopotamya’yı vs. ele geçirebilmesi için *yeni yeni milyonlarca* Rus işçisi ve köylüsünün *katledilmesi amacıyla*, Milyukov, Guçkov ve ortaklarını iktidarı almaları için sıkıştıran İngiliz-Fransız emperyalistlerinin komplosudur. Bir yanda işte bu vardı. Öte yanda, proletaryanın ve halk kitlelerinin (kentte ve kırdaki tüm yoksul halkın) *ekmek için*, *barış için*, *gerçek özgürlük için* derinlemesine bir devrimci hareketi vardı.

Rusya’nın devrimci proletaryasının, aynen Çarlık emperyalizmi kadar iğrenç olan, İngiliz paralarıyla “satın alınmış” Kadet-Oktobrist emperyalizmini “desteklediği”nden söz etmek aptalca olurdu. Devrimci işçiler, sadece bir Çar’ın yerine *başka* birini geçirmek isteyen Buchanan, Guçkov, Milyukov ve ortaklarının mücadelesinin *onlara* belirli kısa, gayet özgül bir tarihi anda *yardıma gelmesinin* cazibesine kapılmadan ya da bundan rahatsız olmadan, rezil Çarlık *monarşisini* sarstılar.

Durumun gelişme biçimi böyleydi, ama sadece böyleydi. Sadece ama sadece gerçeklerden korkmayan, devrimde toplumsal güçler dengesini serinkanlılıkla tartan, her “günlük durumu” yalnızca verili olan ve o

anki özgünlüklerinden değil, aynı zamanda daha temel motivasyonlar, hem Rusya'da ve hem de bütün dünyadaki proletarya ve burjuvazi arasındaki daha temel çıkar ilişkileri açısından değerlendiren bir politikacının sahip olabileceği görüş için böyledir.

Petrogradlı işçiler, tıpkı tüm Rusya'nın işçi ve askerleri gibi, Çarlık monarşisine karşı, özgürlük için, toprağın köylülere devri için, emperyalist kitlesel katliama karşı *banş* için en büyük özveriyle mücadele ettiler. İngiliz-Fransız emperyalist sermayesi bu kitlesel katliamı sürdürmek ve tırmandırmak için Saray entrikaları hazırladı, Muhafız subaylarıyla komplo kurdu, Guçkov ve Milyukov'u kışkırtıp cesaretlendirerek *hazır yeni bir hükümet* ayarladı ve bu hükümet hatta proletaryanın Çarlığa karşı ilk darbelerinden sonra hemen *iktidarı ele geçirdi*.

Oktofristlerin ve Barışçı Yenileşme Partisi*, Cellat Stolypin'in dunkü yardakçıları, Lvov ve Guçkov'un, *gerçekten önemli* görevler üstlendikleri ve orduyla bürokrasiye egemen oldukları bu yeni hükümet -Milyukov

* Oktofristler - 17 (30) Ekim 1905 Manifestosuyla çarın tahta geçmesinden sonra kurulan karşı devrimci parti, Onyedici Ekim Birliği üyeleri. Büyük burjuvazi ve mallarını kapitalist çizgide işleten toprak sahiplerinin çıkarlarını korumuş ve temsil etmiştir. Liderleri Moskova'da büyük imalatçı ve emlak sahibi A. I. Guçkov ve zengin toprak sahibi M. V. Rodzyanko'ydu. Oktofristler çarın iç ve dış politikalarını tam olarak desteklemiş, Birinci Dünya Savaşında, sorumlu bir hükümet diğer bir deyişle burjuvazi ve toprak sahiplerinin güvenini kazanmış bir hükümet talep eden sahte muhalif gruba, "İlericiler bloku"na katılmıştır. Şubat Devrimi sonrası Oktofristler iktidar partisi olmuş, ve sosyalist devrimi önlemek için ellerinden geleni yapmışlardır. Liderleri Guçkov Birinci Geçici Hükümette Savaş Bakanıydı. Büyük Ekim Sosyalist Devrimi sonrası bu parti Sovyet iktidarına karşı mücadelenin ana iteneği oldu.

Barışçı Yenileşme partisi büyük burjuva ve toprak ağalarının anayasal-monarşist örgütüydü. 1906'da Birinci Dumanın dağılması ardından en son durumu ortaya çıkmış, "Sol" Oktofristleri ve "Sağ" Kadetleri biraraya getirmişti. Önde gelen liderleri P. A. Heiden, N. N. Lvov, P. P. Ryabuşinski, M. A. Stakhoviç, Y. N. ve G. N. Trubetskoy, D. N. Şipov'du. Oktofristler gibi endüstriyel ve ticari burjuvazinin ve mallarını kapitalist çizgide kullanan toprak ağalarının çıkarlarını koruma ve destekleme amaçlıydı. Üçüncü Duman'da bu parti Demokratik Reformlar Partisi olarak adlandırılan partiye katılarak İlerici grubu oluşturdu.

ve diğer Kadetlerin* daha çok süs, tabela oldukları, güzel akademik nutuklar atmak için orada oturdukları ve işçilerle köylüleri aldatmak için Trudovik† Kerenski'nin adeta bir balalayka gibi çalındığı bu hükümet-tesadüfi bir insan yığınının temsil etmiyor.

Bunlar, Rusya'da politik iktidara yükselen yeni bir sınıfın, ülkemize uzun süredir iktisaden *egemen olan* ve gerek 1905-1907 Devrim yıllarında gerekse de 1907-1914 karşı-devrim yıllarında ve nihayet -hem de özel bir hızla- 1914-1917 savaş yılları sırasında, yerel özyönetim organlarını ve halk eğitimi alanını, çeşitli türde kongreleri, Ulusal Duma'yı, Savaş Sanayii Komitelerini vs. ele geçirerek olağanüstü bir hızla politik olarak örgütlenen kapitalist toprak sahipleri ve burjuva sınıfının temsilcileridir. Bu yeni sınıf 1917'ye doğru "nerdeyse tamamen" iktidardaydı; bu yüzden, Çarlığı devirmek ve burjuvaziye yolu açmak için çok hafif bir darbe gerekliydi. Emperyalist savaş, güçlerin korkunç bir yoğunlaşmasını gerektiriyordu ve böylece geri kalmış Rusya'nın gelişimini öylesine hızlandırdı ki, İtalya'ya, İngiltere'ye ve neredeyse Fransa'ya da "bir sıçrayışta"

* Kadetler - adı Rus liberal-monarşist burjuvazinin ana partisi Anayasacı-Demokratik Partiden çıkmıştır. Ekim 1905'te kurulmuş, temel olarak kapitalistlerden, Zemstvo liderlerinden, toprak sahibi ve burjuva entellektüellerden oluşmuştur. Önde gelen liderler P. N. Milyukov, S. A. Muromtsev, V. A. Maklakov, A. I. Şingaryov, P. B. Struve ve F. I. Rodiçhev'di. Kadetler emperyalist burjuvazinin partisi haline geldi, Birinci Dünya Savaşında çar yanlısı saldırgan politikaları destekledi ve Şubat Devriminde monarşiyi kurtarmaya çalıştı. Geçici Hükümetteki hâkim güç olarak halka karşı olan fakat ABD, Britanya ve Fransız emperyalizmine yarayan karşı-devrimci politikaları takip etti. Sovyet gücünün amansız düşmanları olan Kadetler bütün karşı-devrimci eylemlerde ve dış müdahale savaşlarında aktif roller oynadılar. Karşı devrimci güçlerin yenilmesinden sonra liderlerinin çoğu göç ederek Sovyet karşıtı ve karşı-devrimci çalışmalarını yurtdışından sürdürdüler.

† Trudovik - Devlet Duması içinde 1906'da Narodnik inaçtaki entellektüel ve köylü, küçük-burjuva demokratlar tarafından kurulan Trudovik grubunun üyesi. Kadetler ve devrimci Sosyal-Demokratlar arasında bocalamış ve üyelerinin çoğu Birinci Dünya Savaşında sosyal şoven konuma sahip olmuştur.

Trudovikler zengin köylü Kulakların sesi olmuş ve Şubat Devrimi sonrasında Geçici Hükümeti desteklemiştir. Üyelerinden biri olan Zarudni, Temmuz olayları sonrası Adalet Bakanı olarak polisin Bolşeviklere karşı savaşını yönetmiştir. Ekim Devrimi sonrası Trudovikler karşı-devrimcilerle işbirliği yapmışlardır.

(görünürde bir sıçrayışta) yetiştik. Bir “koalisyon”a, “ulusal” (yani emperyalist katliam ve halkın kandırılması işine uygun) “parlementer” bir hükümete sahip olduk.

Mevcut savaş açısından milyar-dolarlık “İngiltere ve Fransa” “firma”sının temsilcisi olan bu hükümetin yanı sıra, proletaryanın ve kent ve kır nüfusunun yoksul kesiminin tümünün çıkarlarını dile getiren temel, gayri-resmi, henüz gelişmemiş, henüz nispeten zayıf bir işçi hükümeti ortaya çıkmıştır. Bu, asker ve köylülerle, ve elbette özellikle, ilk planda köylülerden çok, kır işçileriyle bağ kurmaya çalışan Petrograd’taki İşçi Temsilcileri Sovyetidir.

Marksist taktiğimizi, üzerinde inşa edilmesi gereken biricik sağlam temel üzerinde, *olgular* temeli üzerinde inşa etmemiz için, her şeyden önce mümkün en büyük objektif, kesinlikle saptamaya çalışmamız gereken *gerçek* politik durum budur.

Çarlık monarşisi devrilmiş, fakat henüz yok edilmemiştir.

Gerçekte “İngiltere ve Fransa” finansal gücün temsilcisi olan ve Emperyalist savaşı “sonuna kadar” yürütmek isteyen Oktobrist-Kadet burjuva hükümeti, halk üzerinde iktidarını ve emperyalist kitlesel katliamı sürdürme olanağını elinde tutmasıyla bağdaşır olduğu ölçüde, halka *en yüksek derecede* özgürlükler ve sadakalar vaat etmek zorundadır.

İşçi Temsilcileri Sovyeti bir işçi hükümetinin embriyonudur, en yoksul halk katmanlarının tümünün, yani halkın onda dokuzunun, *barış, ekmek ve özgürlük* için uğraşanların çıkarlarının temsilcisidir.

Bu üç gücün mücadelesi, şimdi başlamış olan ve devrimin birinci aşamasından ikincisine *geçiş*i oluşturan durumu karakterize etmektedir.

Birinci ve ikinci güç arasında çelişki derin *değildir*, ge-

çicidir, *sadece* ânın koşulları tarafından emperyalist savaş içinde olayların ani değişiminin sonucudur. Yeni hükümetin *tamamı* monarşistlerden oluşuyor, çünkü Kerenski'nin *lafta* sergilediği cumhuriyetçiliği kesinlikle ciddiye alınamaz, deneyimli bir politikacıya yakışmaz ve *objektif olarak* politik şikedir. Henüz çarlık monarşisine son darbeyi vurmamış olan yeni hükümet şimdiden toprak ağası Romanov hanedanıyla *pazarlığa başlamıştır*. Oktobrist-Kadet tipte burjuvazinin, sermayenin ayrıcalıklarını emekçilere karşı korumada bürokrasinin ve ordunun başı olarak monarşiye *ihtiyacı vardır*.

Her kim ki çarlık gericiliğine karşı mücadele yararına işçilerin yeni hükümeti *desteklemesi* gerektiğini söylerse (Potresov, Gvozdev, Çenkeli ve tüm kaçamak çabalarına rağmen Çaydze apaçık bunu söylüyorlar), işçilere ihanet etmektedir, proletaryanın davasına, barış ve özgürlük davasına ihanet etmektedir. Çünkü gerçekte *tam da* bu yeni hükümet *şimdiden* eliyle ve ayağıyla emperyalist sermayeye, emperyalist savaş ve yağma politikasına bağlıdır, (halka sormadan!) *şimdiden* hanedanla pazarlığa başlamıştır, *şimdiden* Çarlık monarşisini *restore etmeye koyulmuştur*, şimdiden yeni Çar adayı Mihail Romanov'u memnuniyetle karşılamaktadır, onun tacını sağlamlaştırmak için, meşru (yasal, eski yasalara göre yöneten) monarşinin yerine Bonapartist, plebisit monarşiyi (sahte referanduma göre yöneten) geçirmek için çaba harcamaktadır.

Çarlık monarşisine karşı gerçek bir mücadele yürütülecekse, özgürlük salt sözlerle, Milyukov ve Kerenski'nin kolayca söylenmiş vaadleriyle değil gerçekten güvence altına alınmak isteniyorsa, o zaman işçiler yeni hükümeti desteklememelidir; hükümet işçileri "desteklemelidir"! Çünkü Çarlığın kesin olarak yok edilmesinin ve özgürlüğün biricik *garantis*i, *proletaryanın silahlanması* ve İşçi ve Temsilcileri Sovyetinin rolünün, öneminin ve iktidarının güçlendirilmesidir.

Başka her şey laf-tacirliği ve yalanlardır, liberal ve radi-

kal kamp politikacılarının kendi kendini kandırması, hilekâr düzenbazlıktır.

İşçilerin silahlanmasına yardım edin ya da en azından onlar bunu yaparken rahatsız etmeyin - o zaman Rusya'da özgürlük yenilmez olacaktır, monarşi restore edilemeyecektir ve cumhuriyet güvence altına alınmış olacaktır.

Aksi takdirde Guçkovlar ve Milyukovlar monarşiyi yeniden kuracaklar ve vaadettikleri "özgürlükler"den hiçbirini, ama hiçbirini vermeyeceklerdir. Tüm burjuva devrimlerdeki tüm burjuva politikacıları halkı vaadlerle "yemlemiş" ve işçileri kandırmışlardır.

Devrimimiz bir burjuva devrimidir, *bu yüzden* işçiler burjuvaziyi desteklemek zorundadır, diyor Potressov, Gvozdev ve Çaydze, tıpkı dün Plehanov'un dediği gibi.

Devrimimiz bir burjuva devrimidir, diyoruz biz Marksistler, *bu yüzden* işçiler burjuva politikacılarının aldatmacası hakkında halkı aydınlatmalı, sözlere inanmamayı ve yalnızca *kendi* güçlerine, kendi örgütüne, *kendi* birlikteliğine, *kendi* silahlarına güvenmeyi öğretmelidir.

Oktobristlerin ve Kadetlerin, Guçkovların ve Milyukovların hükümeti, içtenlikle istese bile (Guçkov ve Lvov'un içten olabileceğine sadece çocuklar inanır), halka *ne* barış, *ne* ekmek, *ne* de özgürlük verebilir.

Bu hükümet halka barış veremez, çünkü o bir savaş hükümetidir, emperyalist kıyımı sürdürmenin hükümetidir, Ermenistan'ın, Galiçya'nın, Türkiye'nin ilhakı, İstanbul'un alınması, Polonya, Kurland, Litvanya vs.'nin yeniden fethine çıkmış bir *fetih* hükümetidir. Eli ve ayağı İngiliz-Fransız emperyalist sermayesiyle bağlanmış bir hükümettir. Rus sermayesi, *yüzlerce* milyar rubleyle çalışan ve adı "İngiltere ve Fransa" olan dünya "şirketi"nin yalnızca bir şubesidir.

Bu hükümet halka ekmek veremez, çünkü burjuva bir hükümettir. En iyi halde, Almanya'da olduğu gibi halka "dahice örgütlenmiş bir açlık" getirecektir. Fakat halk açlığı kabul etmeyecektir. Halk ekmeğin var olduğunu ve ancak *sermayenin ve toprak mülkiyetinin kutsallığını saymama* yöntemleriyle sağlanabileceğini öğrenecektir, belki de çok yakında.

Bu hükümet halka özgürlük veremez, çünkü halktan *korkan* ve Romanov hanedanıyla şimdiden pazarlık yapmaya başlamış olan toprak sahiplerinin ve kapitalistlerin bir hükümetidir.

Bu hükümete karşı acil tutumumuzun taktik sorunları üzerine bir başka makalede söz edeceğiz. Orada, mevcut durumun -devrimin birinci aşamasından ikinci aşamasına geçişin- özgünlüğünün nerede yattığını ve *bu* anda şu sloganı, şu mutlak "günün görevi"ni açıklayacağız : *İşçiler, Çarlığa karşı iç savaşta proleter kahramanlık mucizeleri yarattınız, devrimin ikinci aşamasında zaferinizi hazırlamak için proletaryanın ve tüm halkın örgütlenmesinde mucizeler yaratmalısınız.*

Burada kendimizi devrimin mevcut aşaması sırasında sınıf mücadelesinin ve sınıf güçlerinin tahliliyle sınırlandırıyoruz, fakat daha şu soruyu da yanıtlamak zorundayız: Mevcut devrimde proletaryanın *müttefikleri* kimlerdir?

Proletaryanın *iki* müttefikleri vardır: Birincisi, yarı-proleter geniş kitleler ve aynı zamanda kısmen, Rusya'da nüfusun ezici çoğunluğunu oluşturan milyonlarca sayıdaki küçük-köylü kitleleri. Bu kitlelerin barışa, ekmeğe, özgürlüğe, toprağa *gereksinimi vardır*. Bu kitleler belirli bir ölçüde burjuvazinin ve özellikle de, burjuvaziyle proletarya arasında yalpaladıkları için, yaşam koşulları itibarıyla yakın oldukları küçük-burjuvazinin etkisi altında kalacaklardır. Guçkov, Lvov, Milyukov ve ortakları savaşı şiddetlendirdiği ölçüde *o kadar korkunç* olacak olan savaşın korkunç dersleri, bu kitleyi *kaçınılmaz* olarak proletaryaya itecek ve onu proletaryanın önder-

liğini izlemeye zorlayacaktır. Şimdi yeni düzenin görece özgürlüğünden ve İşçi Temsilcileri Sovyetlerinden yararlanmalı ve her şeyden önce ve esas olarak bu kitleyi *aydınlatmaya* ve *örgütlemeye* çalışmalıyız. Köylü Temsilcileri Sovyetleri, Kır İşçileri Sovyetleri oluşturulmalıdır - bu en önemli görevlerden biridir. Burada çabalarımız yalnızca, kır işçilerinin kendi özel sovyetlerini yaratmalarına değil, aynı zamanda mülksüz ve yoksul köylülerin de varlıklı köylülerden *ayrı* örgütlenmesine yönelik olacaktır. Şimdi özellikle acil olan örgütsel çalışmanın özel görevleri ve özel biçimleri üzerine, bundan sonraki mektupta yazacağım.

Rus proletaryasının ikinci müttefiki, *bütün* savaştan ülkelerin ve bir bütün olarak tüm ülkelerin proletaryasıdır. Şu anda bu müttefik savaştan dolayı büyük ölçüde bastırılmıştır ve Rusya'da Plehanov, Gvozdev, Potresov'un yaptığı gibi Avrupa'da da burjuvazinin saflarına geçmiş olan sosyal-şovenler sık sık onun adına konuşuyorlar. Fakat proletarya, emperyalist savaşın sürdüğü her ayla birlikte kendini sosyal-şovenlerin etkisinden gittikçe daha fazla kurtardı, ve Rus devrimi bu süreci *kaçınılmaz* olarak muazzam ölçüde hızlandıracaktır.

Rusya proletaryası, mevcut geçiş döneminin *özel niteliklerinden* yararlanabilir ve *yararlanacaktır* ve bu iki müttefike dayanarak, önce Guçkov-Milyukov yarı-monarşisinin yerine demokratik cumhuriyeti kazanıp, köylülerin toprak ağaları üzerinde tam zaferini sağlayacak, ardından savaşın eziyet çektiği halklara yalnızca onun *barış, ekmek* ve *özgürlük* vereceği *sosyalizme* doğru ilerleyecektir.

Şimdiki Devrimde Proletaryanın Görevleri Üzerine (“Nisan Tezleri”)

Petrograd’a ancak 3 Nisan gecesi vardığım için, 4 Nisan’daki toplantıda devrimci proletaryanın görevleri üzerine raporumu tabii ki yalnızca kendi adıma ve hazırlığımın yetersiz olduğunu belirterek sunabildim.*

Kendime -ve dürüst muhaliflere- işi kolaylaştırmak için yapabileceğim tek şey, *yazılı olarak* formüle edilmiş tezler hazırlamaktı. Bunları okudum ve metni yoldaş Tsereteli’ye verdim. Bunları çok yavaş ve *iki kez* okudum: İlkönce Bolşeviklerin toplantısında, sonra da Bolşeviklerle Menşeviklerin ortak toplantısında. Raporumda çok daha ayrıntılı ele aldığım konular üzerine yalnızca çok kısa açıklayıcı notlar bulunan bu kişisel tezlerimi yayınlıyorum.

Tezler

(1) Rusya açısından Lvov ve ortaklarının yeni hükümeti altında da, bu hükümetin kapitalist karakteri dolayısıyla mutlak emperyalist bir yağma savaşı olarak kalmaya devam eden savaşa karşı tavrımızda, “devrimci anavatan savunması”na en ufak bir taviz bile kabul edilemez.

* Pravda’nın 26. sayısında 7 Nisan 1917 de N. Lenin imzasıyla yayımlanmış, Lenin’in ünlü Nisan Tezlerini içeren bu metin 4 (17) Nisan 1917’de Taurida Sarayında yapılan iki toplantıda Lenin’in kendisi tarafından okunmuştur (Bolşevikler’in toplantısında ve İşçi ve Asker Sovyetleri Temsilcilerinin Tüm-Rusya Konferansına katılan Bolşevik ve Menşevik temsilcilerin ortak toplantısında). Metin, Sotsial-Demokrat (Moskova), Proletary (Kharkov), Krasnoyarsky Rabochy (Krasnoyarsk), Vperyod (Ufa), Bakinsky Rabochy (Bakü), Kavkazky Rabochy (Tiflis) ve diğer Bolşevik gazetelerde tekrar yayımlanmıştır.

Devrimci anavatan savunusunu gerçekten haklı gösterebilecek devrimci bir savaşı sınıf bilinçli proletarya yalnızca: a) iktidarın proletarya ve ona katılan köylülüğün en yoksul kesimlerinin eline geçmesi; b) yalnızca sözde değil fiiliyatta da her türlü ilhaktan vazgeçilmesi; c) sermayenin tüm çıkarlarıyla gerçekten ve tamamen kopuş koşulu altında onaylayabilir.

Savaşı fetih için değil ama sadece zorunluluk olduğu için kabul eden, devrimci anavatan savunmacılığına inananlar kitlesinin belirli kesimlerinin kuşkusuz düristlük içindeki görüşleri bağlamında, bu kesimlerin burjuvazi tarafından aldatılmış olduğu gerçeği bağlamında, belirli bir titizlik, sebat ve sabırla onlara hatalarının ve sermayeyle emperyalist savaş arasındaki ayrılmaz bağın açıklanması, ve savaşın şiddetle empoze edilmiş bir barışla değil, gerçekten demokratik bir barışla sona ermesinin, sermaye devrilmeden *imkânsız* olduğunun gösterilmesi gereklidir.

Bu görüşün en yaygın propagandası cephedeki birlikler içinde örgütlenmelidir.

Kardeşleşme.

(2) Rusya'da mevcut durumun özgünlüğü, proletaryanın yeterince gelişmemiş sınıf bilinci ve yetersiz örgütlülüğü sonucunda burjuvaziye iktidara getiren devrimin birinci aşamasından, iktidarı proletaryanın ve köylülüğün en yoksul katmanlarının eline vermek zorunda olan *ikinci* aşamasına *geçişten* ibarettir.

Bu geçiş, bir yandan legal olarak kabul edilmiş hakların çokluğu (Rusya şu sırada savaşan ülkeler içinde en özgürüdür), öte yandan kitleler üzerinde bir şiddetin yokluğuyla, ve son olarak kapitalistlerin, barış ve sosyalizmin bu en kötü düşmanlarının hükümetine karşı kitlelerin körü körüne güveniyle karakterizedir.

Bu özgünlük bizden, proletaryanın politik yaşama

gözlerini henüz yeni açmış muazzam kitleleri arasında Parti çalışmasının özel koşullarına uyum sağlama yeteneği talep eder.

(3) Geçici Hükümetin asla desteklenmemesi. Tüm vatandaşlarının, özellikle ilhaktan vazgeçme vaadinin sahtekârlığının bütünüyle açığa çıkarılması. Bu hükümetin, bu kapitalistlerin hükümetinin emperyalist olmaktan vazgeçmesi şeklindeki uygunsuz ve yanılsama üreten "talep" yerine, onun teşhiri.

(4) İşçi Temsilcileri Sovyetlerinin çoğunda Partimizin azınlıkta olduğu, hatta şimdilik, burjuvazinin etkisi altında olan ve bu etkiyi proletarya içinde uygulayan Halkçı-Sosyalistlerden ve Sosyalist-Devrimcilerden Organizasyon Komitesine* (Çaydze, Tsereteli vs.), Steklov'a vs. vs. kadar tüm küçük-burjuva oportünist unsurların *bloku* karşısında güçsüz bir azınlıkta olduğu olgusunu tanımak.

İşçi Temsilcileri Sovyetlerinin devrimci hükümetin *biricik mümkün* biçimi olduğunu kitlelerin görmesi mutlaka sağlanmalıdır ve bu sebeple görevimiz, *bu* hükümet

* Sosyalist-Devrimciler (SD'ler) - 1901 sonunda ve 1902'nin başında Rusya'daki çeşitli Narodnik grup ve çevrelerin (Sosyalist-Devrimciler Birliği, Sosyalist-Devrimciler Partisi ve diğerleri) birleşmeleriyle kurulan küçük-burjuva parti. SD'lerin görüşleri Narodizm ve revizyonizmin eklektik karışımıydı - Lenin'in belirttiği gibi "Narodnik düşüncelerdeki ayrışmaların moda olan oportünist Marksizm 'eleştirisinin' parçalarıyla yamanması"na çalıştılar. (Lenin, Toplu Eserler 9, p. 310). Birinci Dünya Savaşı çoğu SD'lerin sosyal şovenist tavır almalarını getirdi.

Şubat 1917 burjuva-demokratik devrimin zaferinin peşi sıra SD'ler Menşevikler ve Kadetlerle birlikte burjuvazi ve toprak sahiplerinin karşı-devrimci Geçici Hükümetinde dayanak noktasıydı ve parti liderleri (Kerenski, Avksentyev, Çernov) hükümet üyeleri idi. SD'li Parti, köylülerin arazi mülkiyetinin yıkılması talebini desteklemeyi reddetmiş ve gerçekte özel toprak mülkiyetini savunmuştu; Geçici Hükümetteki SD'li bakanlar arazileri işgal eden köylülere karşı cezalandırıcı sevklerde bulunmuştu. Silahlı Ekim başkaldırısının arifesinde bu parti kapitalist sistemin savunulması için açıkça burjuva karşı-devrimcilerden yana olmuş ve devrimci halk kitlelerinden soyutlanmıştı.

1917 Kasım sonunda partinin Sol kanadı ayrı bir Sol Sosyalist-Devrimci Parti kurdu. Köylü kitleler arasında nüfuzlarını koruma amacıyla Sol SD'ler Sovyet Hükümetini resmi olarak tanıyarak

burjuvazinin etkisine karşı koyamadığı sürece, onların taktiğindeki hataların sabırla, sistematik olarak ve ısrarla *açıklanması*, ve özellikle de kitlelerin pratik gereksinimlerine uygun olarak *açıklanmasıdır*.

Azınlıkta olduğumuz sürece, eleştiriye ve hataların açığa çıkarılmasına devam edeceğiz, bunu yaparken aynı zamanda, kitlelerin hatalarını deneyimle aşabilmele-ri için tüm devlet erkinin zorunlu olarak İşçi Temsilcileri Sovyetlerine geçmesini propaganda ederiz.

(5) Parlamenter cumhuriyet değil -İşçi Temsilcileri Sovyetlerinden buna geri dönmek geriye doğru bir adım olurdu-, aksine tüm ülkede, tepeden tırnağa bir İşçi, Kır İşçisi ve Köylü Temsilcileri Sovyetleri Cumhuriyeti.

Polis, ordu ve bürokrasinin kaldırılması.[a]

Hemen hemen hepsi seçimle iş başına gelen ve her zaman azledilebilir olması gereken tüm memurlara, kalifiye bir işçinin ortalama ücretinden fazla ücret ödenmemesi.

Bolşeviklerle anlaşmaya girmesine rağmen çok geçmeden Sovyet iktidarına karşı döndü.

Halkçı Sosyalistler (HS'ler) - 1906'da Sosyalist-Devrimci Partinin Sağ kanadından kopan küçük-burjuva Halkçı Sosyalist İşçi Partisi üyeleri. HS'ler Kadetlerle bir blok oluşturmuştur. Lenin onları Kadetler ve SD'ler arasında yalpalayan, "programından cumhuriyetçiliği ve bütün toprakların talebini sildiğinden Kadetlerden çok az farkı olduğunu" ileri sürerek "Sosyal-Kadetler", "küçük-burjuva oportünistler" ve "Sosyalist-Devrimci Menşevikler" olarak adlandırdı. Parti liderleri A. V. Peşhekonov, N. F. Anneski, V. A. Miya-kotin, ve diğerleriydi. Birinci Dünya Savaşı zamanında HS'ler sosyal şovenist tavır aldı. Şubat 1917 burjuva-demokratik devrimi sonrası Halkçı Sosyalist Parti Trudoviklerle birleşti ve kendisinin de temsil edildiği burjuva Geçici Hükümeti destekledi.

Organizasyon Komitesi (OK) tasviyecilerin 1912'deki Ağustos konferansında kuruldu. Birinci Dünya Savaşında OK çarcılık tarafı olarak savaşı haklı çıkardı, milliyetçi ve şovenist düşünceler yaydı. OK Nasha Zarya adlı dergiyi, ve o kapandığında Nashe Dyelo'yu, ardından Dyelo'yu ve gazete Rabocheye Utro'yu, ardından Utro'yu çıkardı. OK Ağustos 1917'de Menşevik Parti'nin Merkez Komitesi seçimine değin çalıştı.

[a] Yani daimi ordunun yerine genel halk silahlanmasının geçirilmesi.

(6) Tarım programında ağırlığın Kır İşçileri Temsilcileri Sovyetlerine verilmesi.

Tüm çiftlik beyi topraklarının kamulaştırılması.

Ülkede tüm toprakların ulusallaştırılması; toprakların dağıtılmasının yerel Kır İşçileri ve Köylü Temsilcileri Sovyetlerine ait olması. Yoksul köylülerin özel Temsilciler Sovyetlerinin oluşturulması. Tüm büyük çiftliklerden (yaklaşık 100-300 desiyatin büyüklüğünde, yerel ve başka koşullar göz önüne alınarak ve yerel makamların takdirine göre), Kır İşçileri Temsilcileri Sovyetinin denetimi altında ve kamu hesabından örnek çiftliklerin kurulması.

(7) Ülkedeki bütün bankaların derhal İşçi Temsilcileri Sovyetinin denetimine tabi bir ulusal bankada birleştirilmesi.

(8) Acil görevimiz sosyalizmin “yürürlüğe konması” değil sadece toplumsal üretimin ve ürünlerin paylaşımının denetiminin derhal İşçi Temsilcileri Sovyeti tarafından devralınması.

(9) Partinin görevleri:

(a) Derhal bir Parti Kongresi çağrısı;

(b) Parti programının değiştirilmesi, başlıca:

(i) Emperyalizm ve emperyalist savaş sorunu üzerine,

(ii) Devlete karşı tavır ve bir “Komün devleti”^[b] talebimiz üzerine,

(iii) Eski miş asgari programın değiştirilmesi;

(c) Partinin isminin değiştirilmesi^[c]

[b] Paris Komününün örnek olduğu bir devlet.

[c] Tüm dünyada resmi temsilcilerinin burjuvaziye iltihak ederek (“anavatan savunucuları” ve yalpalayan “Kautskiciler”) sosyalizme ihanet ettiği “Sosyal-Demokrasi” yerine, kendimizi Komünist Partisi olarak adlandırmalıyız.

(10) Yeni bir Enternasyonal.

Devrimci bir Enternasyonal'in, *sosyal-şovenlere* karşı ve "Merkez"^[d] karşı bir Enternasyonal'in yaratılması için inisiyatif oluşturmaliyiz.

Okurun dürüst muhalifler "örneği"ni neden ender bir istisna olarak özellikle vurguladığımı anlayabilmesi için, yukarıdaki tezlerle, Bay Goldenberg'in şu itirazını karşılaştırmasını rica ediyorum: Lenin, "iç savaş bayrağını, devrimci demokrasinin göbeğine dikti" (Bay Plehanov'un "Yedinstvo"sunun 5. sayısında aktarılmaktadır*).

Bir inci, öyle değil mi?

Yazıyor, okuyor ve özenle açıklıyorum: "... devrimci anavatan savunmacılığına inananlar *kitlesinin belirli kesimlerinin* kuşkusuz dürüstlük içindeki görüşleri bağlamında, bu kesimlerin burjuvazi tarafından aldatılmış olduğu gerçeği bağlamında, belirli bir titizlik, sebat ve sabırla onlara hatalarının ... gösterilmesi gereklidir."

Fakat ne anavatan savunuculuğuna inananlar *kitlesine ne de belirli kesimlerine* mensup olan, kendilerine Sosyal-Demokrat diyen burjuva beyler, görüşlerimi bilinçli olarak şöyle yineliyor ve yorumluyorlar: "İç savaş" (ne tezlerde ne de raporda iç savaş hakkında tek sözcük de olsa yoktur!) "bayrağını[!][†] devrimci demokrasinin göbeğine[!][†] dikti (!)".

[d] Uluslararası Sosyal-Demokratik harekette "Merkez", şovenlerle (= "anavatan savunucuları") enternasyonalistler arasında yalpalayan akımdır: Almanya'da Kautski ve şürekâsı, Fransa'da Longuet ve şürekâsı, Rusya'da Çaydze ve şürekâsı, İtalya'da Turati ve şürekâsı, Britanya'da MacDonald ve şürekâsı, vs.

* *Yedinstvo (Birlik)* - 1917'de Mart'tan Kasım'a değin günlük olarak Petrograd'da yayımlandı ve ardından Aralık 1917'den Ocak 1918'e değin başka bir isimle G. V. Plekhanov'ca hazırlandı. Menşevik savunucuların aşırı Sağ kanadını birleştirdi ve Geçici Hükümete koşulsuz destek verdi. Bolşevik Partiye karşı amansız mücadele içine girdi.

† Köşeli parantezler içindeki eklemeler (Lenin tarafından alıntılanan pasajdaki) Lenin tarafından konulmuştur. - S.Žižek

Nedir bu? Bunun bir pogrom kışkırtmasından, *Russkaya Volya*'dan* ne farkı var?

Yazıyor, okuyor ve özenle açıklıyorum: “İşçi Temsilcileri Sovyetlerinin devrimci hükümetin *biricik mümkün* biçimi ... ve bu sebeple görevimiz ... onların taktikindeki hataların sabırla, sistematik olarak ve ısrarla *açıklanması*, ve özellikle de kitlelerin pratik gereksinimlerine uygun olarak *açıklanmasıdır*.”

Fakat belli türden muhalifler görüşlerimi “devrimci demokrasinin göbeğinde iç savaş”a çağrı olarak gösteriyorlar!

Geçici Hükümete, Kurucu Meclisi toplamak için yakın zamanda bir tarih ya da hiçbir tarih *saptamadığı* ve sadece vaadlerle yetindiği için saldırdım. İşçi ve Asker Temsilcileri Sovyetleri *olmadan*, Kurucu Meclisin toplantı çağrısının garantilenemez ve onun başarısının imkânsız olduğunu iddia ettim.

Kurucu Meclisin hemen toplanmasına karşı olmakla suçlanıyorum!

Onlarca yıllık politik mücadele bana, muhaliflerin dürüstlüğüne ender bir istisna olarak görmeyi öğretmemiş olsaydı, bunu “deli saçması” olarak adlandırabilirdim.

Bay Plehanov, gazetesinde benim açıklamalarımı “deli saçması” olarak adlandırdı. Çok iyi, Bay Plehanov! Fakat polemiginizde ne kadar beceriksiz, kaba ve kalın kafalısınız! Tam iki saat boyunca deli saçması bir konuşma yaptıysam, neden yüzlerce dinleyici bu “deli saçmalarına” katlandı? Ayrıca, gazeteniz “deli saçmala-

* *Russkaya Volya* (*Rus Özgürlüğü*): Büyük bankalarca finanse edilip işletilen günlük gazete. Bolşeviklere karşı isyan kışkırtan kampanya sürdürdü. Aralık 1916'dan Ekim 1917'ye değin yayımlandı.

rı” için neden tam bir sütun ayırıyor? Tutarsız, oldukça tutarsız!

Tabii, Marx ve Engels’in 1871, 1872, ve 1875 yıllarında Paris Komünü deneyimi üzerine ve proletaryanın nasıl bir devlete ihtiyacı olduğu üzerine ne söylediklerini ortaya koymaya, açıklamaya ve anımsamaya çalışmaktansa bağırarak, kızmak vaveyla koparmak çok daha kolaydır.

Öyle anlaşılıyor ki, eski Marksist Bay Plehanov Marksizmi anımsama zahmetine katlanmıyor.

4 Ağustos 1914’te *Alman* sosyal-demokrasisini “koşmuş bir ceset” olarak adlandıran Rosa Luxemburg’un sözlerini aktardım. Fakat Bay Plehanov, Goldenberg ve ortakları kendilerini “hakarete uğramış” hissediyorlar... Kim adına? - Şovenist diye adlandırılan *Alman* şovenleri adına!

Zavallı Rus sosyal-şovenleri, lafta sosyalist ama gerçekte şovenler, ne yapacaklarını bilemiyorlar.

RSDİP (B) Merkez Komitesi, Petrograd ve Moskova Komitelerine Mektup

İki başkentte İşçi ve Asker Temsilcileri Sovyetlerinde çoğunluğu elde eden Bolşevikler devlet iktidarını kendi ellerine alabilirler ve almalıdırlar.*

Alabilirler, çünkü önemli şehirlerde devrimci unsurlarının aktif çoğunluğu, kitleleri beraberinde götürmeye, düşmanın direnişini aşmaya, onu bizzat yenmeye, iktidarı ele geçirmeye ve korumaya yeter. Çünkü derhal demokratik bir barış önerir, toprağı derhal köylülere verir, Kerenski tarafından mengeneyle kısıtlanmış ve parçalanmış demokratik kurumları ve özgürlükleri yeniden kurarlarsa, Bolşevikler *hiç kimsenin* yıkamayacağı bir hükümet kuracaklardır.

Halkın çoğunluğu *bizden yana*. 6 Mayıs'tan 31 Ağustos ve 12 Eylül'e kadarki uzun ve zorlu yol bunu kanıtladı.† Metropol şehirlerin Sovyetlerinde kazanılan çoğunluk, halkın *bizim tarafa* geçmesinin ürünüdür. Sosyalist-Devrimcilerin ve Menşeviklerin yalpalamaları, aralarındaki enternasyonalistlerin güçlenmesi de aynı şeyi kanıtlıyor.

* Mektuplar Merkez Komitesi tarafından 15 (28) Eylül 1917'de tartışıldı, ve taktiklerin kararlaştırılması için kısa bir süre içinde toplantıya karar verildi. Lenin'in mektuplarının sadece bir kopyasının saklanması üzerine oylama yapıldı. Altı oy lehte, dört aleyhte ve altı oy tarafsızdı.

† 6 Mayıs: İlk Geçici Hükümet koalisyonunun ilanı; 31 Ağustos: Petrograd İşçi ve Askerler Sovyeti Temsilcileri bir Sovyet Hükümetinin kurulması için çağrı yapan Bolşevik önergeyi onayladı; 12 Eylül: İşçiler ve Askerler Sovyeti Vekillerinin Merkez Yönetim Komitesi ve Tüm-Rusya Köylü Sovyetleri Temsilcileri Yönetim Komitesi (her ikisinde de Sosyalist-Devrimciler ve Menşeviklerin hâkimiyeti vardı) tarafından Demokratik Konferans çağrısı için kararlaştırılan tarih. Demokratik Konferans 14-22 Eylül (27 Eylül-5 Ekim) 1917 tarihlerinde Petrograd'da yapıldı.

Demokratik Konferans* devrimci halkın çoğunluğunu *değil, sadece uzlaşmacı küçük-burjuva üst katmanları* temsil ediyor. Seçim rakamları kimseyi yanıltmasın. Önemli olan seçimler değildir; Petrograd ve Moskova'daki belediye seçimlerini Sovyetler seçimiyle karşılaştırın. Moskova'daki seçimleri 12 Ağustos Moskova greviyle karşılaştırın. Kitleleri yönlendiren devrimci unsurların çoğunluğu üzerine nesnel veriler bunlardır.

Demokratik Konferans köylüleri aldatıyor; onlara ne barış, ne toprak veriyor.

Sadece bir Bolşevik hükümet köylülerin taleplerini yerine getirecektir.

Bolşevikler neden *tam da şimdi* iktidarı ele geçirmek zorundalar?

Çünkü Petrograd'ın yakın olan teslimi şansımızı yüz kat kötüleştirecektir.

Ve ordunun başında Kerenski ve ortakları oldukça Petrograd'ın teslimin önlemek bizim elimizde değildir. Kurucu Meclis de "beklenemez", çünkü Petrograd'ı teslim ederek Kerenski ve ortakları onun toplanmasına her zaman *engel olabilirler*. Sadece bizim Partimiz, iktidarı ele geçirerek Kurucu Meclisin toplanmasını garantileyebilir; ve ardından Kurucu Meclisin toplanmasını geciktir-

* Tüm-Rusya Demokratik Konferansı Menşevik ve Sosyalist-Devrimcilerin hâkimiyeti altındaki Sovyetler Merkez Yönetim Komitesi tarafından devlet gücü sorusu üzerine kararlar için öne sürüldü, fakat gerçek amacı kitlelerin dikkatini yükselen devrimci hareketten başka yere çekmekti. İlk olarak 12 (25) Eylül olarak saptandı fakat daha sonra Petrograd'da 1500 delegeden daha fazlasının katıldığı 14-22 Eylül (27 Eylül-5 Ekim) 1917 tarihine ertelendi. Menşevik ve Sosyalist-Devrimci liderler işçi ve köylü delegelerin sayısını düşürmek ve çeşitli küçük-burjuva ve burjuva grupların sayısını artırarak dolayısıyla çoğunluğu sağlamak için ellerinden geleni yaptılar.

RSDLP (B) Merkez Komitesi 3 (16) Eylül'de toplandı ve katılma kararı aldı. Yerel Parti örgütleri arasında onların "Parti üyeleri arasında mümkün en geniş, güçlü bağları olan delegeler grubunun oluşturulması için elden gelenin yapılması" gerektiğini bildiren mektubu dağıttı. Bolşevikler, Menşevikleri ve Sosyalist-Devrimcileri teşhir amacıyla Konferansa katılma kararı aldı.

dikleri için diğer partiler hakkında davacı olacak ve yaptığı bu suçlamaların doğruluğunu kanıtlayacaktır.*

İngiliz ve Alman emperyalistleri arasında ayrı bir barış engellenebilir ve engellenmelidir, fakat ancak hızlı hareket edilirse.

Halk, Menşeviklerle Sosyalist-Devrimcilerin yalpalamaları yüzünden yorgun düşmüştür. Ancak bizim başkentlerdeki zaferimiz, köylüleri, bizi izlemelerini sağlayacak kadar etkileyecektir.

Şimdi ayaklanmanın “günü”, ya da kelimenin dar anlamıyla “ânı” konusuyla uğraşmıyoruz. Bunu, işçi ve askerlerle, *kitlelerle ilişki içinde* olanların ortak kararı belirleyecektir.

Şimdi söz konusu olan, Partimizin şimdi Demokratik Konferansta fiilen kendi kongresini yapmasıdır, ve bu kongre devrimin kaderi üzerine (istese de istemesede) karar vermelidir.

Demokratik Konferans, Rusya'nın şimdi parlamenter sisteme sahip olduğu görüntüsü yaratma amacıyla Ön-Parlamentonun (Cumhuriyet Geçici Kurulu) kurulması için bir önergeyi kabul etti. Gerçekte, Geçici Hükümetin yönetmeliğine göre Ön-Parlamento Hükümetin altındaki danışmanlık organıydı.

Merkez Komitesince çağrılan toplantıda Demokratik Konferansa katılacak Bolşevik delegeler 50'ye karşı 77 oyla Ön-parlamentoda yer alma kararı aldı.

* Geçici Hükümet, Kurucu Meclis için çağrıyı 2 (15) Mart 1917 bildiriminde açıkladı. Hükümet 14 (27) Haziran'da 17 (30) Eylül için seçim yapılması kararını aldı, fakat Ağustosta tarihi 12 (25) Kasım'a erteledi.

Seçim gerçekten Sosyalist Ekim Devriminden sonra kararlaştırılan tarihte ve devrimden önce belirlenen parti listelerine göre, Geçici Hükümet yönetmeliğine uygun olarak yapıldı. Seçim zamanında halkın büyük bir kesimi henüz sosyalist devrimin bütün etkisinin farkında değildi ve bu olgu Sağ Sosyalist-Devrimciler tarafından başkent ve endüstriyel merkezlerden uzak olan alanlarda çoğunluğu kazanmaları için kullanıldı. Sovyet Hükümeti tarafından Kurucu Meclis çağrısı yapıldı ve 5 (18) Ocak 1918'de Petrograd'da açıldı. Karşı-devrimci çoğunluk Tüm-Rusya Merkez Yönetim Komitesi tarafından önüne konulan Çalışan ve Sömürülen Halkın Hakları Deklarasyonunu reddetti ve Sovyet iktidarını tanımadı. 6 (19) Ocak'ta Merkez Yönetim Komitesinin kararnamesiyle dağıtıldı.

Söz konusu olan, görevi Parti'ye belli etmektir. Gü-
nün görevi Petrograd ve Moskova'da (çevresiyle birlik-
te) *silahlı ayaklanma*, iktidarı ele geçirme, ve hükümeti
devirmek olmalıdır. Basında bunu bu biçimde açıkça
ifade etmeden bu yönde *nasıl* progaganda yapılacağını
göz önünde bulundurmalıyız.

Marx'ın ayaklanma üzerine "*Ayaklanma bir sanattır*",*
vs. sözleri anımsanmalı ve iyice düşünölmelidir.

Bolşeviklerin "biçimsel" çoğunluğunu beklemek saf-
lık olur. Hiçbir devrim *bunu* beklemez. Kerenski ve or-
takları da beklemiyor, Petrograd'ın teslimini hazırlıyor-
lar. Tam da Demokratik Konferansın acınası yalpala-
maları, Petrograd ve Moskova işçilerinin sabrını taşı-
mak zorundadır! İktidarı şimdi ele geçirmezsek tarih bi-
zi affetmeyecektir.

Aygıtımız mı yok? İşte aygıtımız: Sovyetler ve de-
mokratik örgütler. Uluslararası durum *tam da* şimdi, İn-
giltere ile Almanya arasında ayrı barış hükmünün *arife-*
sinde bizden yanadır. Tam da şimdi halklara barış sun-
mak *muzaffer olmak* demektir.

Moskova'da ve Petrograd'da iktidarın aynı zamanda
ele geçirilmesiyle(kimin başlayacağı önemli değil; bel-
ki de başlangıcı Moskova yapabilir), *mutlaka* ve *hiç kuş-*
kusuz muzaffer olacağız.

* Bak. Engels'in Almanya'da Devrim ve Karşı-Devrim, 1851 ve
1852 yıllarında New York Daily Tribune'de bölümler halinde
yayımlandı. Bu çalışmayı yapmak isteyen fakat ekonomik
araştırmaları nedeniyle yoğun olduğundan Engels'in yazmasını
isteyen Marx'ın imzasını taşır. Engels çeşitli noktalarda Marx'a
danışmış ve gazeteye yollamadan önce onayı için yazıları ona gön-
dermişti. Engels'in bu çalışmayı yazdığı daha sonra onların
yazışmalarının yayımlanmasıyla ortaya çıkar.

RSDİP (B) Merkez Komitesine Mektup

Ayaklanmanın hazırlanmasının, genelde ayaklanmanın bir sanat olarak ele alınmasının “Blanquizm” olduğu oportünist yalanı, Marksizmin egemen “sosyalist” partiler tarafından tahrifinin en kötü niyetli ve en yaygın çarpıtmaları arasındadır.*

Oportünizmin lideri Bernstein zaten Marksizme Blanquizm suçlamasını yöneltmiş olmakla talihsiz bir ün kazandırmıştı ve bugünkü oportünistler, aslında Blanquizm üzerine kopardıkları yaygarayla Bernstein’ın zayıf “düşünceleri”ni bir nebze olsun yenilemiş ve “zenginleştirilmiş” değiller.

Ayaklanmayı sanat olarak ele aldıkları için Marksistler Blanquizmle suçlanıyor! Tam da Marx’ın bu sorun hakkında kendisini en kesin, en kusursuz ve en açık biçimde ifade ederek ayaklanmayı spesifik olarak bir sanat olarak adlandırması ve ayaklanmanın mutlaka *bir sanat* olarak ele alınması, ilk başarı mutlaka kazanılıp, ardından zaferden zafere geçilmesi, düşmana karşı saldırının asla durdurulmaması, düşmanın şaşkınlığından yararlanılması, vs. vs. gerektiğini söylemesi tek bir Marksist tarafından bile inkâr edilmeyeceği olgusu göz önüne alındığında, gerçeğin bundan daha öfke uyandırıcı tahrifi olabilir mi?

Başarılı olması için ayaklanma bir komploya, bir par-

* Blanquizm, Fransız sosyalist hareketinde Louis Auguste Blanqui'nin (1805-81) önderlik ettiği olağanüstü ütopyacı komünizm akımı. Blanquizm insanlığın bordro mahkûmluğundan kurtulmasının proletaryanın sınıf mücadelesiyle değil, entellektüel küçük bir grubun gizlice hazırladığı komployla olacağını umut eder.

tiye değil, en ileri sınıfa dayanmalıdır. Bu birincisi. Ayaklanma halkın devrimci atılımına dayanmalıdır. Bu ikincisi. Ayaklanma, gelişmekte olan devrimin tarihinde, halkın öncüsünün aktivitesinin en yüksek, düşman saflarda *ve devrimin zayıf, yarım gönüllü, kararsız dostlarının saflarında yalpalamaların* en fazla olduğu bir dönüm noktasına dayanmalıdır. Bu üçüncüsü. Ayaklanma sorununun konmasında bu üç koşul Marksizmi Blanquizmden ayırır.

Fakat bu koşullar bir kez mevcutsa, ayaklanmayı bir sanat olarak ele almayı reddetmek, Marksizme ihanettir, devrime ihanettir.

Tam da içinde bulunduğumuz ânın, Partiyi, olayların nesnel seyrinin ayaklanmayı günün emri yaptığını fark etmek ve onu bir sanat olarak ele almakla yükümlendiren böyle bir an olduğunu göstermek için en iyisi karşılaştırma yöntemini kullanmak ve 3-4* Temmuz ve Eylül günleri arasında paralellik çizmek olacaktır.

Düşmanlarımız bizi her koşulda ayaklanmayla suçla-

* Burada Lenin'in üzerinde durduğu 3-4 (16-17) Temmuz 1917'de Petrograd'da yapılmış büyük gösterilerdir. Geçici Hükümetin bir fiyasko olduğu kanıtlanmış umutsuz saldırıya asker yollaması nedeniyle çileden çıkmış asker, denizci ve işçilerin hareketiydi. 3 (16) Temmuz'da Vyborg Bölgesinin Birinci Makineli-Tüfek Alayının gösterileriyle başlamış, ve Geçici Hükümete karşı silahlı isyana dönüşmeye yüz tutmuştu.

3 (16) Temmuz saat dörtte toplanan Merkez Komite eylemde bulunmama kararı aldı ve aynı sıralarda toplanan Bolşevik İkinci Petrograd Şehir Konferansı da benzer kararı verdi. Delegeler kitleleri eylemden alıkoymak için fabrika ve yerel bölgelere gittiler, fakat hareket halihazırda eylemleşmiş ve durdurulması imkânsız hal alınıştı.

Aynı gecenin geç saatlerinde Petrograd Komitesi ve Askeri Örgütlerle birlikte Merkez Komitesi kitlelerin ruh halini hesaba katarak gösterilere katılmayı ve örgütlü, barışçıl karakter kazandırmayı kararlaştırdı. Lenin uzun yorucu çalışmanın ardından kısa bir tatil için uzakta bulunmaktaydı. Olayların gelişmesinden haberdar edildiğinde 4 (17) Temmuz sabahı Petrograd'a döndü ve liderliği ele aldı.

4 (17) Temmuz'da 500 000 kişiden fazla insan gösterilerde yer aldı. Göstericiler "Bütün iktidar Sovyetlere" ve benzeri sloganlar taşıdı ve iktidarı Tüm-Rusya Merkez Yönetim Komite Sovyetinin almasını talep etti. Fakat Sosyalist-Devrimci ve Menşevik liderlerin muhalefetiyle karşılaştılar. Geçici Hükümet Sosyalist-Devrimciler

yacak ve bize acımasızca asi muamelesi yapacak olduğundan 3-4 Temmuz'da iktidarı ele geçirmenin daha doğru olduğu, gerçek ihlâl edilmeden ileri sürülebilirdi. Fakat bu noktadan karar verip o zaman iktidarı almak-
tan yana olmak yanlış olabilirdi, çünkü muzaffer bir ayaklanma için nesnel koşullar mevcut değildi.

(1) Hâlâ devrimin öncüsü olan sınıfın desteğinden yoksunduk.

Petrograd ve Moskova işçi ve askerleri arasında hâlâ çoğunluğa sahip değildik. Şimdi her iki Sovyette de buna sahibiz. Bu *yalnızca*, Temmuz ve Ağustosun tarihi tarafından, Bolşeviklere yapılan "insafsız muamele"nin deneyimi ve Kornilov isyanı* deneyimi tarafından yaratıldı.

(2) O sıralar ülke çapında devrimci atılım yoktu. Şimdi, Kornilov olayından sonra, bu vardır. Taşradaki durum, ve iktidarın birçok yerde Sovyetler tarafından ele geçirilmesi bunun ispatıdır.

(3) O sıralar hem düşmanların saflarında ve hem de kararsız küçük-burjuvazinin saflarında büyük, genel-politik ölçekte *yalpalamalar* yoktu. Şimdi yalpalamalar muazzam. Baş düşmanımız, Müttefikler ve dünya emperya-

ve Menşeviklerin hâkim olduğu Merkez Yönetim Komitesinin bilgisi dahilinde ve izniyle Kadet ve Kazak polis kıtalarını barışçıl göstericilere saldırmak ve ateş açmak üzere gönderdi. Karşı-devrimci ordular göstericileri dağıtmak üzere cepheden çağrıldılar.

O gece Lenin örgütlü bir şekilde gösterilerin durdurulması kararı alan Merkez Komite ve Petrograd Komitesi ile toplantıya başkanlık etti. Bu, temel devrimci gücü yenilgiden korumak için akıllıca bir adımdı. Menşevikler ve Sosyalist-Devrimciler karşı-devrimcilere destek vermişti: Bolşevik Partiye saldırmak için burjuvaziyle işbirliğine girdiler. Bolşevik gazetelerden Pravda, Soldatskaya Pravda (Askerin Gerçeği) ve diğerleri Geçici Hükümet tarafından kapatılırken, işçilerin para yardımlarıyla çalışan Trud Yayınevi yıkıldı. İşçiler silahsızlandırıldı ve tutuklamaları, arama ve cezalandırmalar takip etti. Petrograd Kışlasının devrimci üniteleri başkentten çekilerek cepheye yollandılar.

Temmuz olaylarından sonra ülke yönetimi, içinde Sovyetin sadece iktidarsız bir ek olduğu Geçici Hükümetin eline geçti. İkili iktidar ve devrimin barışçıl dönemi sona ermişti. Geçici Hükümeti devirmek için Bolşevikler silahlı bir isyan hazırlama göreviyle yüz yüze geldi.

* Ordu Başkomutanı çar yanlısı General Kornilov tarafından yönlendirilen burjuvazi ve toprak sahiplerinin Ağustos 1917'deki karşı-devrim ayaklanması. Komplocular Petrogradı alıp, Bolşevik Partiyi ve Sovyetleri yıkarak monarşiyi tekrardan kurma amaçlı askeri

lizmi (dünya emperyalizminin başını “Müttefikler” çekiyorlar), zafere kadar savaş ve Rusya’nın zararına bir ayrı barış arasında *yalpalamaya başladı*. Halk içinde çoğunluğu apaçık yitirmiş olan küçük-burjuva demokratlarımız muazzam ölçüde yalpalamaya başladı, bloktan, yani Kadetlerle koalisyondan vazgeçtiler.

(4) 3-4 Temmuz’da ayaklanma bu nedenle bir hata olurdu; iktidarı ne fiziki ne de politik olarak koruyabilirdik. Petrograd bizim elimizde olsaydı bile iktidarı fiziki olarak koruyamazdık, çünkü işçilerimiz ve askerlerimiz o sıralar Petrograd için *dövüşmeye ve ölmeye* hazır değildi. O sıralar *hem* Kerenski’nin *hem de* Tsereteli-Çernov’un “vahşeti” ya da azgın nefreti yoktu. İnsanlarımız henüz, Sosyalist-Devrimciler ve Menşeviklerin de katıldığı Bolşeviklere yapılan eziyetlerle çelikleşmiş değillerdi.

3-4 Temmuz’da politik olarak iktidarı koruyamazdık, çünkü *Kornilov isyanından önce* ordu ve taşra Petrograd üzerine yürüyebilirdi ve yürürdü.

Şimdi tablo bambaşkadır.

Sınıfın çoğunluğu bizimledir, kitleleri beraberinde götürebilecek olan devrimin öncüsü, halkın öncüsü bizimledir.

Halkın *çoğunluğu* bizimledir, çünkü Çernov’un istifası, köylülerin Sosyalist-Devrimciler blokundan (ve biz-

diktatörlük planladılar. Geçici Hükümetin başı Kerenski komplo içinde yer almış, fakat isyan başladığında Kornilov’la birlikte kendini sorumluluktan sıyrarak, isyanın Geçici Hükümet karşıtı amaçlı olduğunun açıklanmasından suya sabuna bulaşmamış şekilde kurtulacağını zannediordu.

İsyan 25 Ağustos’ta (7 Eylül) Kornilov’un Üçüncü Süvari Kıtasını karşı-devrimci örgütlerin eylem için sabırsızlandıkları Petrograd’a yollamasıyla patlak verdi.

Kornilov’a karşı geniş kesimlerin mücadelesi Bolşevik Parti önderliğinde Lenin’in Geçici Hükümet ve onun Sosyalist-Devrimci ve Menşevik yandaşlarının açığa vurulması talebiyle sürdürüldü. Bolşevik Parti’nin Merkez Komitesi Petrograd işçilerini, ve devrimci asker ve denizcileri isyancılara karşı mücadele için harekete geçirdi. Petrograd işçileri hızla Kızıl Muhafız üniteleri örgütledi, ve çeşitli yerlerde devrimci komiteler kuruldu. Kornilov birliklerinin ilerlemesi durduruldu ve Bolşevik ajitatörlerce moralleri yıkıma uğrattıldı.

zat Sosyalist-Devrimcilerden) *toprak elde edemeyeceğinin* elbette tek değil ama en açık, en çarpıcı belirtisidir. Bu temel sorun ise devrime bir halk devrimi niteliğini vermektedir.

Biz, gerek *tüm emperalizmin*, gerekse de tüm Menşevik ve Sosyalist-Devrimci blokunun korkunç yalpalamaları arasında sağlam adımlarla yoluna devam eden bir partinin üstün durumundayız.

Zaferimiz kesindir, çünkü halk çaresizliğe artık çok yaklaştı, ve biz, önderliğimizin değerini “Kornilov günleri”nde gösterdikten sonra, blokçulara, *bunların reddettiği* bir uzlaşma önerdikten sonra -yalpalamaları hâlâ son bulmadı-, tüm halka gerçek çıkış yolunu gösteriyoruz.

Uzlaşma önerimizin *henüz* reddedilmediğine, “Demokratik Konferans”ın onu *hâlâ* kabul edebileceğine inanmak en büyük yanılgı olur. Uzlaşma önerisini *Parti*, *partilere* yaptı. Başka türlü yapılamazdı. *Partiler* onu reddettiler. Demokratik Konferans sadece bir *konferanstır*, başka bir şey değil. Şunu unutmamak gerekir: Devrimci halkın *çoğunluğu*, en yoksul ve en öfkeli köylülük onda temsil edilmiyor. O, *halkın azınlığının* konferansıdır - bu apaçık gerçeği unutmamak gerekir. Demokratik Konferansın bir parlamento olduğunu düşünmek bizim açımızdan en büyük hata ve katışıksız parlamenter alıklık olur, Demokratik Konferansı adeta bir parlamento olarak kabul etsek bile; hatta o kendini *adeta* devrimin kalıcı ve egemen parlamentosu olarak açıklamış olsa bile, *hiçbir karar veremez*. Karar gücü *başka bir yerde*, Petrograd ve Moskova'nın işçi mahallelerinde yatmaktadır.

Başarılı bir ayaklanma için tüm nesnel koşulları mevcut. Ayaklanmada *sadece* bizim zaferimizin dünyanın en acılı şeyine, halkı bitkinleştirici yalpalamalara son verebileceği bir durumun olağanüstü avantajlarına sahibiz; bu durum içindeki ayaklanmada *sadece* *bizim* zaferimiz köylülere hemen toprak verebilir; bu durum içinde-

ki ayaklanmada sadece bizim zaferimiz devrime karşı yöneltilen ayrı barış oyununu *engellerebilir* - en tam, en adil, en erken ve devrim *yararına* olacak açık bir barış önerisiyle engellerebilir.

Son olarak, sadece Partimiz, ayaklanmada zafer elde ettiğinde Petrograd'ı *kurtarabilir*, çünkü barış önerimiz reddedilirse ve ateşkes bile sağlayamazsak, o zaman biz “ anavatan savunucusu” olacağız, *savaş partilerinin başına geçeceğiz*, bir *savaş partisinin tam da kendisi* olacağız ve *savaşı gerçekten devrimci biçimde sürdüreceğiz*. Kapitalistlerin elindeki bütün ekmeği ve çizmeleri alacağız. Onlara sadece kırıntıları ve kenevir ayakkabıları bırakacağız. Bütün ekmekleri ve çizmeleri cepheye göndereceğiz.

Ve o zaman Petrograd'ı kurtaracağız.

Gerçekten devrimci bir savaş için Rusya'da gerek maddi, gerek manevi yardım kaynakları hâlâ büyüktür; Almanların bize en azından bir ateşkes tanıma şansı yüzde birdir. Şimdi bir ateşkes elde etmek kendi içinde *tüm dünyayı kazanmak* anlamına gelebilir.

Devrimin kurtuluşu için ve Rusya'nın her iki grup emperyalistleri tarafından “ayrı” bölünmesinden kurtuluşu için Petrograd ve Moskova işçilerinin ayaklanmasının kesin zorunluluğunu kavradıktan sonra, ilk olarak Konferanstaki politik taktiğimizi yükselen ayaklanma koşullarına göre ayarlamalıyız; ikinci olarak, ayaklanmanın mutlaka sanat olarak görülmesine dair Marx'ın düşüncesini sadece lafta onaylamadığımızı göstermeliyiz.

Konferansta derhal Bolşevik grubu pekiştirmeliyiz, sayıya bakmadan, yalpalayanları yalpalayanların kampında bırakmaktan korkmadan. Azimli ve özverili savaşçıların kampında olmaktan öte, onlar *orada* devrim davasına daha yararlıdır.

Uzun konuşmaların, genelde “konuşmalar”ın yersizliğini, devrimi kurtarmak için derhal harekete geçmenin, burjuvaziyle bağları tamamen koparmanın, bugünkü hükümeti bütünüyle görevden almanın, Rusya’nın İngiliz-Fransız emperyalistleri tarafından “ayrı” paylaşımına öncülük edenlerle bağları tamamen koparmanın zorunluluğunu, ve tüm iktidarın derhal *devrimci proletarya önderliğinde devrimci* demokratların eline geçmesini vurgulayan kısa bir Bolşevik deklarasyon kaleme almalıyız.

Deklarasyonumuz bu sonucu, program taslaklarıyla bağıntılı olarak en kısa ve en sert biçimde formüle etmelidir: Halklara barış, köylülere toprak, skandalvari kârlara el konması ve kapitalistlerce üretimin skandalvari sabotajının kontrol edilmesi.

Deklarasyon ne kadar kısa, ne kadar sert olursa o kadar iyi. Sadece, son derece önemli iki noktayı daha berber bir biçimde vurgulamak gerekir: Halk yalpalamalardan bıktı, Sosyal-Devrimcilerle Menşeviklerin kararsızlığı halkın sabrını taşırdı: Bu *partilerle* ipleri kesinlikle koparıyoruz, çünkü onlar devrime ihanet ettiler.

Ve ikinci nokta: Derhal bir ilhaksız barış önerisi, müttefik emperyalistlerle, bütün emperyalistlerle bağların derhal koparılması ya bize derhal bir ateşkesi getirir, ya da tüm devrimci proletarya anavatan savunması bakış açısını benimser ve onun önderliğinde tüm devrimci demokrasi gerçekten haklı, gerçekten devrimci bir savaş yürütür.

Bu deklarasyonu okuyup, konuşma değil *karar verme, kararlar* kaleme alma değil *eyleme geçme* çağrısı yaparak, grubumuzun tamamını *fabrikalara ve kışlalara göndermeliyiz*: Onun yeri orasıdır, yaşamın sinir sistemi orasıdır, devrimin kurtuluşu oradadır, Demokratik Konferansın motoru orasıdır.

Orada ateşli, coşkulu konuşmalarla pogramımızı anlatmalı ve sorunu şöyle koymalıyız: Ya Konferans bunu *tamamen* kabul eder - ya da ayaklanma. Orta yol yok. Beklemek imkânsız. Devrim ölüyor.

Sorunu böyle koyar ve grubumuzun tamamını fabrikalarda ve kışlalarda yoğunlaştırırsak, *ayaklanmaya başlama ânını doğru seçecek* durumda oluruz.

Fakat ayaklanmayı Marksistçe, yani bir sanat olarak ele almak için, aynı zamanda, bir dakika bile yitirmeden, isyancı birliklerin *karargâhını* örgütlemeli, güçleri mevzilendirmeli, en güvenilir birlikleri en önemli noktalara yerleştirmeli, Aleksander Tiyatrosunu kuşatmalı, Peter ve Paul Kalesini* işgal etmeli, Genelkurmayı ve Hükümeti tutuklamalı, kadet subaylarına ve şehrin stratejik noktalarına düşmanın yaklaşmasına izin vermektense ölmeyi yeğleyecek Vahşi Tümen† karşı harekete geçmeliyiz. Silahlı işçileri seferber etmeli, onları son, amansız nihai savaşa çağırmalıyız; telgraf ve telefona derhal el koymalı, *bizim* ayaklanma karargâhını merkezi Telefon Dairesine yerleştirmeli, bu karargâhla bütün fabrikaların, bütün alayların, silahlı mücadelenin bütün önemli noktalarının telefon bağlantısını kurmalıyız vs.

Elbette bütün bunlar, şu an *ayaklanma bir sanat olarak ele alınmadığı* sürece, Marksizme, devrime sadık kalmanın imkânsızlığını örnekler içinde göstermektir.

* Alexandrinski Tiyatrosu Petrograd'da Demokratik Konferansın yapıldığı yerd.

Peter ve Paul Kaleleri Neva'da Kışlık Sarayın karşısında, Çar'ın politik muhalifleri için bulunan hapisane. Şimdi müze olan hapishanede çok sayıda cephanelik vardı ve o stratejik bir yerdeydi.

† The Savage Division (Vahşi Tümen) - Birinci Dünya Savaşında Kuzey Kafkasya'nın gönüllü dağcılarından oluşturulmuştur. General Kornilov devrimci Petrograd üzerine saldırısında şahmerdan olarak kullanmaya çalıştı.

Notlar

1. Bkz. Juergen Habermas, *Die Neue Unuebersichtlichkeit*, Frankfurt: Suhrkamp Verlag 1985.
2. Bu nosyon için bkz. 3. Bölüm Slavoj Žižek, *The Plague of Fantasies*, London: Verso Books 1997.
3. Bkz. Claude Lefort, *La complication*, Paris: Fayard 1999.
4. Lenin'in Ampiriokritisizmini kurtarma amaçlı Althuserci bir çaba için bkz. Dominique Lecourt, *Une crise et ses enjeux*, Paris: Maspero 1973.
5. İlk basımı 1990, daha sonraki basımı Colletti, *Fine della filosofia*, Roma: Ideazione 1996.
6. Lenin, dokunaklı duygu dolu bir aktarımla, Marx ve Engels'in felsefelerini nasıl hep "diyalektik materyalizm" olarak adlandırdıklarını tekrar tekrar belirtir. Bu noktada anti-Leninist bir Marksologun Marx ve Engels'in bir kez bile bu terimi kullanmadıkları olgusuna dikkat çekmesi çok kolaydır (bunu ilk kez ortaya koyan Georgi Plehanov'du). Bu durum Marx ve Engels'in toplu eserlerinin editörleri için iyi bir çıkamaz oluşturdu: İndeks bölümünde "diyalektik materyalizm" teriminin bulunması *gerekliyordu* ve dolayısıyla Marx ve Engels'in diyalektik ve tarihin materyalist konseptlerinden bahsettiği sayfaları "diyalektik materyalizm" teriminin indeksi altında topladılar... Fakat hikâyenin tamamı bu değildir: Diyalektik materyalizm konseptinin Marx'a atfedilmesinin bu sanrısız yansımasında bir gerçeklik payı vardır.
7. Bu paralelliği Eustache Kouvelakis'e borçluyum, Paris (özel sohbet).
8. Adorno'nun "objektifin üstünlüğü" düşüncesi için bkz. 2.Bölüm, Slavoj Žižek, *On Belief*, London: Routledge 2001.

9. *Not-Defterleri*'ndeki bir pasajda Lenin, düşüncenin "soyutlanmasının", bu düşüncenin nesneyi sınırsız karmaşıklığı içinde kavranmasındaki "başarısızlığının", onun objeyle mesafesinin, onun objeden geri adım atmasının nasıl bizi nesnenin gerçekliği "nosyonuna" yaklaştırdığına ilişkin görüşünü keskinleştirir: Nesnenin konsept içindeki soyut değerlerine tam da "tek taraflı" indirgenmesi, bilgimizin bu açık "kısıtlılığı" (topyekûn bir sezgisel bilgi hayalini korur) bilginin tam da özüdür... Lenin bütün bunların eşğine kadar gelir fakat ardından tekrar sınırsızca gerçekliğe yaklaşımın hâkim evrimci düşüncesine geri çekilir.
10. Alıntı, V.I. Lenin, *What Is To Be Done?*, New York: International Publishers 1999, p. 40. (Türkçesi: *Ne Yapmalı*, Çev: Muzaffer Erdost, Ankara: Sol Yayınları 1968)
11. Lenin, aynı eser, s. 40-41.
12. Bkz. Ernesto Laclau, "The Politics of Rhetoric," konferans konuşması *Culture and Materiality*, University of California, Davis, 23-25 April 1998. Bugün postmodern politik filozoflar demokrasinin paradoksunu, demokrasinin sadece imkânsızlık arka planında imkânlı olabileceğini vurguladıklarında çok önceleri Hegel tarafından ileri sürülmüş Kantçı pratik mantığın paradokslarını yeniden üretmiyorlar mı?
13. Bkz. Eustache Kouvelakis'in yorumu; *L'Introduction a la Critique de la philosophie du droit de Hegel*, Paris: Ellipses 2000.
14. Bu ayrımı Alain Badiou'ya borçluyum (özel sohbet).
15. Bunun, Nazi yönetmen Veit Harlan'a bir cevap olması gerekir; 1950'lerde *Yahudi Suess* filmini savunurken Birleşik Devletler'deki hiçbir Amerikan Yahudisinin Nazi Almanyası'ndaki durumu anlayamayacağını iddia etmişti: Onu onaylamaktan çok öte, bu tuhaf (olgusal) doğru en büyük yalandır. Başka bir düzeyde, bugün Filistin'de bir ortak ufuktan, daha geniş bir üst-anlatım içindeki "sentez"den kesinlikle uzak iki farklı söylem vardır (Yahudi ve Filistin-

- li); çözüm, dolayısıyla her şeyi kapsayan bir anlatım içinde bulunamaz.
16. Susan Buck-Morss'dan alıntılandı, *Dreamworld and Catastrophe*, Cambridge (MA): MIT Press 2000, p.237.
 17. Bu, yorumlama ve biçimlendirme arasındaki fark ya-
kın geçmişteki holokost üzerine tartışmalara (teorik)
bir yapı sunması açısından da önemlidir: Holokos-
tun yeterli olarak yorumlanamaz ya da anlatılamaz
olduğu, yani kısaca onu anlamlı hale getirme çabala-
rının başarısız ve sessizlikle sona ermek zorunda kal-
dığı doğru olsa da , o “biçimselleştirilebilir”, imkân-
lılığın yapısal konumları içine oturtulabilir, ve öyle
de olması gereklidir.
 18. Bkz. Richard Rorty, *Contingency, Irony, Solidarity*,
Cambridge: Cambridge University Press 1989.
(Türkçesi: *Olumsuzluk İroni ve Dayanışma*, Çev: Alev
Türker, Mehmet Küçük, İstanbul: Ayrıntı Yayınları
1995). Benzer çizgide, Rorty'nin en büyük karşıtı
Habermas, sivil toplumdaki “halk alanının” çıkışını,
özel yaşamlar ve politik/devlet örgütleri arasında
aracı olan bu özgür tartışma alanını Aydınlanma ça-
ğına yükseltir. Bu aydınlanmış halk alanı tartışma-
sındaki problem, onun daima irrasyonel/tutkulu ka-
labalıktan korkularla, bu kalabalığın papazlar ya da
öteki ideolojistlerce idare edilen batıl inaçlara daya-
nan kirlenmesiyle (Spinoza imitatio affecti [taklit
duygu] olarak adlandırır) ölüm saçan bir şiddet pat-
lamasına dönüşebilmesi korkularıyla ikiye katlanma-
sıdır. Böylece aydınlanmış rasyonel alan tartışması
daima belirli dışlamalara dayanmaktadır: Yeterince
“rasyonel” kabul edilmemişlerin (alt sınıflar, kadın-
lar, çocuklar, ilkel yerliler, suçlular...) dışlanmasına
– onların, “irrasyonel” otoritenin baskısını kontrol
altında tutmaya ihtiyaçları vardı, örneğin onlar için,
Voltaire'in ünlü sloganı “Eğer Tanrı olmasaydı, biri
onu keşfederdi” tamamıyla geçerlidir.
 19. Bkz. Peter Singer, *The Essential Singer: Writings on an
Ethical Life*, New York: Ecco Press 2000.
 20. Bkz. Joshua Piven and David Borgenicht, *The*

Worst-Case Scenario Survival Handbook (New York: Chronicle Books 1999).

21. Su katılmadık “gerçekçiliği” konusunda, *The Worst-Case Scenario* tam da bir Batılı kitaptır; onun Doğulu karşıtı, olasılıkla son yıllarda Japonya’nın en mükemmel ruhani başarısı olan *chindogu*, en Kantçı anlamda yüce objelerin keşfedilmesidir - aşırı işe yararlılıkları yüzünden aslında işe yaramazlar (örneğin, pille çalışan ön camları olan gözlükler yağmurda şemsiyesiz yürümek zorunda kalırsan görme rahatlığı sağlayacaktır; yanında taşıyabileceğin, bıçak olmadan ekmeğine sürebileceğin ruj tüpündeki margarin). Nesnelerin *chindogu* olarak kabul edilebilmesi için iki temel kriter vardır: Hem yapılabilir ve işler olmaları hem de “pratik” olmamaları, yani piyasaya sürülmelerinin imkânsız olması gerekir. *The Worst-Case Scenario Survival Handbook* ve *chindogu* arasında kıyaslama bize Doğulu ve Batılı yüce arasındaki farklılığa ilişkin New Age sahte-felsefi tezlerden çok daha üstün olan özgün bir görüş sağlar. Her iki durumda da bir şekilde ürünün işe yaramazlığında yatan Yücenin etkisi aşırı “gerçekçi” ve pragmatik yaklaşımın sonucudur. Fakat Batı örneğinde çoğumuzun asla karşılaşmayacağı problemler (durumlar) için (aç bir aslanla hangimiz karşılaşacağız ki?) basit, gerçekçi öğütler alırken Doğu örneğinde ise hepimizin gerçekten karşılaştığımız (hangimiz yağmura yakalanmadı?) problemlere pratik olmayan karmaşık çözümler elde ederiz. Batılı Yüce ortaya çıkmayan problemlere pratik çözüm bulurken Doğulu Yüce ise gerçek yaygın probleme işe yaramaz çözümler önerir. Doğulu Yüce’nin temel sloganı “Karmaşık olarak yapabilmek varken neden basite indirgiyorsun?” dur - bu *chindogu* prensibi zaten hantal Japon kaşıklarının “pratik olmayan” biçimi olarak Batılı gözlerimizde görünen şey değil midir? Batılı Yüce’nin temel sloganı “Eğer problem, onları tercih ettiğimiz çözme biçimine uymuyorsa bu biçimleri değiştirmeyi değil problemleri değiştirelim!” - bürokrasinin kutsal prensibinde açıkça görünmez mi? O kendi varlığını

haklı göstermek üzere çözeceği birtakım problemler yaratır.

22. Theodor W. Adorno, *Minima Moralia*, London: Verso Books 1996. (Türkçesi: *Minima Moralia*, Çev: Orhan Koçak, Ahmet Doğukan, İstanbul: Metis Yayınları 1998).
23. İki yıl önce ABD akademik çevredeki bir olayda lezbiyen bir feminist geylerin bugün ayrıcalıklı kurbanlar olduğunu ve böylece onların nasıl temel sosyal haklardan mahrum olduklarına ilişkin analiz bütün öteki dışlamaların, bastırmaların, şiddetin (dini, etnik, sınıfsal...), vs. anlaşılmasına bir anahtar sağladığını iddia etti. Bu tezdeki problem onun tam da üstü kapalı (ya da hatta bu örnekte açık olarak) evrensel iddiasıdır: Bu teori, dini ya da etnik Ötekiler'den (sosyal olarak -"sınıfsal"- dışlanmışlardan bahsetmeyelim bile) daha rahat olabilen, açık alana tamamen kaynaşmış, tam olarak haklardan faydalananları da mağdur olmadıkları halde örnek mağdurlar sınıfına dahil etmesidir. Burada gey ve sınıf mücadelesi arasındaki ilişkinin belirsizliğine bakmak gerekir. İzleri Adorno'ya kadar uzanan geylere sataşmanın yaygın bir Solcu geleneği vardır -Maksim Gorki'nin kötü şöhretli "Proletarya Hümanizmi" (aynen! — 1934) adlı metnini belirtmek yeterlidir burada: "Homoseksüelleri Yok et (aynen!) Faşizm kaybolsun." (Homosexualitaet und Wissenschaft II, Berlin: Verlag Rosa Winkel 1992, p. 281 içinde Siegfried Tornow, "Männliche Homosexualitaet und Politik in Sowjet-Russland,") Bütün bunların hepsi, işçi sınıfının geleneksel patriarkal seksüel ahlakıyla oportünistçe flört etmeye ya da Ekim Devrimi'nin ilk yıllarının özgürleştirici özelliğine karşı Stalinist bir tepkiye indirgenemez; hatırlanmalıdır ki Gorki'nin yukarıda alıntılanan kışkırtıcı açıklamasıyla birlikte Adorno'nun homoseksüelliğe karşı şüpheleri (homoseksüellik ve askersel erkek-bağı duygusu arasındaki libidinal bağ konusundaki inancı) aynı tarihsel deneyime dayanır: "Devrimci" yarı-askeri, Nazi, sokaklarda dövüşen haydut örgütü SA'da homoseksüellik ta tepeye

kadar mevcuttur (Roehm). Burada belirtilmesi gereken ilk şey Hitler'in kendisinin, SA'yı Nazi rejimini onun pis-şiddet aşırılığından kurtararak halk arasında kabul edilebilmesi için tasfiye ettiğidir, ve Hitler SA lider kadrolarının harcanmasını tam da onların "seksüel ahlaksızlığını" ileri sürerek haklı çıkarmıştır... "Totaliter" toplumun desteği olarak fonksiyon göstermesi için homoseksüellik "içerdekiler" tarafından paylaşılan, halk tarafından men edilen "kirli bir giz" olarak kalmalıdır. Bu, geyler eziyet çektiklerinde onların sadece yetkin bir desteğe layık oldukları, bir çeşit "Evet, biliyoruz, sizi desteklememiz gerekir, fakat yine de ... (kısmi olarak Nazi şiddetinden sorumlusun)" demek midir? Homoseksüelliğin politik üst belirlemesinin basit olmaktan çok uzak olduğu konusunda ısrar edilmelidir. Homoseksüel libidinal ekonomi farklı politik eğilimlerce benimsenebilir ve tam da bu noktada "özcü" yanlıştan, Sağcı "askeri" homoseksüelliği "otantik" yıkıcı homoseksüelliğin ikincil çarpıtılması olarak reddetme yanlışıdan kaçınılması gerekir.

24. Bkz G.W.F. Hegel, *Phenomenology of Spirit*, Oxford: Oxford University Press 1977, p.178. (Türkçesi: *Tinin Görüngübilimi*, Çev: Aziz Yardımlı, İstanbul: İdea Yayınları 1986).
25. Bkz. Jacques-Alain Miller, *Ce qui fait insigne* (yayınlanmamış seminer 1984-85, 3 Aralık 1984).
26. Bu aynı zamanda Dominick Capra'nın Lacancı eksik nosyonunun ayrı tutulması gereken iki düzeyi çıkarttığı şeklindeki eleştirisine cevap vermemizi sağlar: Doğası gereği simgesel yapının kurucusu olan tamamen resmi "ontolojik" eksik, ve vuku *bulmamış* da olabilecek belirli travmatik deneyimler (bir örnek içinde: holokost) - holokost gibi tekil tarihsel felaketler insan varlığının özüne ait olan temel travmaya doğrudan temellenerek böylece "meşrulaştırılmış" görünürler. (Bkz. Dominick la Capra, "Trauma, Absence, Loss," *Critical Inquiry*, Volume 25, Number 4 (Summer 1999), p. 696-727.) İnandırıcı görünebilecek yapısal ve olumsal-tarihsel travma arasındaki bu

ayrım resmi/yapısal a priori ve olumsal/empirik a posteriori arasındaki Kantçı ayrıma dayandığı biçimiyle yetersizdir. İlki, her travma “doğası gereği” olumsal bir şey olarak, umulmadık anlamsız rahatsızlık olarak yaşanır – travma “yapısal” değil fakat yapısal düzeni bozan bir şeydir. İkinci olarak, holokost sadece tarihsel bir olumsallık değil, o mitik kurban etme ve teknolojik aygıtsal etkinliğin özgün birlikteliğinin, Batılı medeniyet olarak adlandırılan mantığın tam da belirli yıkıcı potansiyeller içine işlendiğinde gerçekleşmiştir. Holokosta talihsiz bir kaza olarak reddedeceğimiz tarafsız ve güvenli bir mesafe koymayı benimseyemeyiz: Holokost bir şekilde “medeniyetimizin” bir semptomu, içinde onun hakkında evrensel bastırılmış gerçeğin ortaya çıktığı tekil bir noktadır. Bir şekilde karamsar terimler içinde koyarsak, holokosttan sorumlu olduğunu hesaba katmayan herhangi bir Batılı medeniyet savı kendini geçersiz kılar.

27. Burada olası bir karşı sav, trajik kategorisinin Stalinizmi analiz etmekte uygun olmadığıdır. Problem, orijinal Marksist görüşün onun istenmeyen şekilde sonuçlanmasında değil problem bu görüşün kendisindedir. Eğer Lenin’in ve hatta Marx’ın Komünizm projesi asli özü içinde tamamen gerçekleşseydi her şey Stalinizmden *daha kötü* olabilirdi - Adorno ve Horkheimer’in “die verwaltete Welt” olarak adlandırdığı, içinde insan otonomisinin ve özgürlüğünün yok olduğu, somutlaşmış “entellektüeller” tarafından yönetilen tamamen kendine-saydam bir topluma sahip olunabilirdi... Bu eleştiriye cevaplamamanın bir yolu Marx’ın kapitalist dinamik analiziyle onun pozitif Komünizm görüşü arasında ve hem de bu görüşle devrimci kargaşanın gerçekliği arasında bir ayrım çizmektir: Ya Marx’ın kapitalist dinamik analizi onun Komünist toplumlardaki pozitif belirlemelerine dayanmıyorsa? Ayrıca, ya onun teorik beklentileri bizzat devrimci deneyimler tarafından paramparça olduysa? (Çok açıktır ki Marx Paris Komünü’nün yeni politik biçimi karşısında şaşkınlığa uğramıştır.)

28. Georgi Dimitroff, *Tagebücher* 1933-1943, Berlin: Aufbau Verlag 2000.
29. Karl Marx, *Grundrisse*, Harmondsworth: Penguin Books 1972, p.112. (Türkçesi: *Grundrisse*, Çev: Sevan Nişanyan, Birikim Yayınları, İstanbul 1979).
30. Bu pasajı Sebastian Budgen (London) ve Eustache Kouvelakis'le bir sohbete borçluyum.
31. V.I. Lenin, *Collected Works*, Moscow: Progress 1965, Volume 42, p.67.
32. Neil Harding'den alıntılandı, *Leninism*, Durham: Duke University Press 1996, p.309.
33. Harding, aynı eser, s.152
34. Aynı eser, s.87.
35. Aynı eser.
36. Bkz. Alain Badiou, *Conditions*, Paris: Editions du Seuil 1992.
37. William Craig, *Enemy At the Gates*, Harmondsworth: Penguin Books 2000, p.307-308.
38. Craig, aynı eser, s.153.
39. Bkz. Theodor W. Adorno, *Minima Moralia*, Frankfurt: Shurkamp Verlag 1997, p. 38-41.
40. 1950'lerin sonlarında -SSCB'de de-Stalinizasyonun bir parçası olarak yüzbinlerce mahkum Gulag'tan serbest bırakılarak cezaları geçersiz kabul edildiğinde- katı Stalinistlerin en uç karşı tezi, Stalin döneminde mahkumiyet kararlarını vermiş olan dedektif, savcı ve hakimlerin kanılarından yola çıkılarak böyle bir görüşe varılmaması gerektiği idi: O dönemde yaptıklarının devrime hizmet olduğuna inanmış olan bu kişiler nasıl bir sarsıntı altında bu yargılarının yanlış olduğuna karar vermişlerdi.
41. Exotica'nın konusu bugünün özel ve genel arasındaki ayrım çizgisinin değişmesine ilişkin olarak çok önemlidir. 12 Nisan 2001'de ABD Başsavcısının kararını hatırlayın. Oklahoma City bombacısı Timothy McVeigh'in idamı kapalı devre televizyon kanalı ile yayınlanacak ve bu kanalı ölenlerin aileleri ve hayatta kalanların seyretmesi sağlanacaktı. Bu karar, *Disiplin ve Ceza*'da Foucault tarafından tarif edilen ölüm cezasının artık halka açık uygulanması-

nı değil hapishanenin kapalı kapıları ardında uygulanan modern cezalandırma mantığının sonunu işaret etmiyor mu? Bu yasal kararlar idamın halka açık gösterim olduğu modern öncesi düşünceye (ve uygulamaya) dönmüyoruz: McVeigh'in idamının sadece hakkı olanlara (çünkü bu suç onları etkilemişti) gösterilmesi paylaşılmış bir alan, kollektif özel yaşam yaratmıştır.

42. Anna Kornbluh, "The Family Man", yayımlanmamış metin (UCLA, Mart, 2001)
43. Marx, *Grundrisse*, p. 89. Kierkegaard modernliğin en uç kötüsünü, basın (günlük gazeteler) tarafından sağlanan anonim Halk saltanatında bulduğunda onun şiddetli eleştirisi de aynı soyutlamayı hedefledi:

Basının soyutlaması (bir gazete, bir dergi için politik somutluk yok, sadece soyut anlamda birey vardır) tutkusuz ve yansıtmasız çağla birleştğinde bu soyutlamanın fantomu olan halkı doğurur. (Søren Kierkegaard, *The Present Age*, New York: Harper & Row 1962, p.64).

Yani: Burada Kierkegaard için soyutlama aynı zamanda "gerçek"tir: Teorik bir varlığı değil fakat bizzat yaşam-deneyimimizin kendisini, bireylerin bir dış gözlemcinin ilişkilenenmemiş konumundan bakarak "sorunlarını konuştuklarında" birbirlerine ilişkilene biçimini işaret eder - bu örnekte bir somut durum içine gömülmüşlüğümüzden kendimizi "soyutlarız".

44. Kornbluh, "The Family Man".
45. Katherine Millet, *La vie sexuelle de Catherine M.*, Paris: Éditions du Seuil 2001.
46. Bu radikal kopmaya rağmen bugünün dijitalleşmesi metafizik geleneğin en yüksek noktasını gösterir. Adorno her büyük felsefenin Tanrı'nın varlığının ontolojik kanıtına ilişkin çeşitleme olduğunu söyler: Düşünmekten varolmaya doğrudan geçiş çabası ilk kez düşünmek ve varolmanın aynılığını iddia eden

Parmenides tarafından formüleştirildi. (Marx bile bu düşünce çizgisini takip etmiştir: Georg Lukács'ın *Tarih ve Sınıf Bilinci*'nde açıkça gösterdiği gibi onun "sınıf bilinci" düşüncesi direkt olarak sosyal varoluşa müdahale eden bir görüş değil midir?) Sonuç olarak, -"bir parça kırıntıdan O'na" geçme, biçimsel-yapısal dijital yapıdan varlığın yoğunluğunu üretme çabaları içindeki- sibermekân dijital ideoloji bu gelişmenin son aşaması değil midir?

47. 1990'larda Polonya'daki durum kişinin komşusunu sevmesine ilişkin özgün bir örnek oluşturur: General Jaruzelski ve eski muhalif Adam Miçnik arasındaki umulmadık dostluk. Onlar hakiki komşudurlar, birbirlerine aşırı yabancı olup, farklı (ideolojik) evrenlerden gelmelerine rağmen ilişki kurabilmektedirler.
48. Burada "doğası gereği" kavramının diyalektik karakterine önem vermemiz gerekir. Belki hepimiz rahatlama içinde dış ağrımızın nasıl aniden kesildiğini hatırlarız. Bu kısa bir süre sonra onun tekrar geri geleceğine işarettir. Benzer başka bir olgu daha: Gecenin bir yarısında uyanıp idrar ihtiyacın olmadığına kanaat getirirsin, bu demektir ki bu dürtü çok kısa bir süre sonra ortaya çıkacaktır. Temel mantık yeterince açıktır: Hoş olmayan bir duygunun tam da yokluğu bilinçaltı olarak algılanan bu duygunun halihazırda oluşmaya başlamasına bir reaksiyondur. Uç noktada önemsiz yakınlık düzeyinde bile Hegel'in deyişi doğrudur: Minerva baykuşu loşlukta uçar, yani bir şeyin farkına bu şey sadece kayıp yittiğinde varabilirsin...
49. Batı Şeria'daki İsrail işgalini kayıtsız şartsız reddederken, baskı altındaki Filistinlilerle dayanışma jesti olarak kendilerini "ihraç malı intifada" olarak haklı gösteren Batı Avrupa'daki anti-Semitik eylemlerin (Almanya'daki Sinogoglara saldırılardan Fransa'daki yüzlerce anti-semitik olaylara değin) artmasına da tabii ki hiçbir koşulda daha az karşı olmamalıyız. Bu noktada hiçbir "anlayış" göstermememiz gerekir: "Fakat, Fransa'daki Yahudilere saldırıların İsrail askeri vahşetine bir tepki olduğunu anlayan gerekir" mantığına asla alan açılmaması gerektiği gibi "İsra-

il'in askeri tepkisini anlayabilirsin, iki bin yıllık anti-semitizmden ve Holokosttan sonra kim neden korkabilir ki!" mantığına da geçit verilmemelidir. Yine, buradaki ikili şantaja karşı çıkmalıyız: Eğer kişi Filistin yanlıysa o otomatik olarak anti-Semitiktir ve eğer biri anti-Semitizme karşıysa o mutlaka İsrail yanlısı olmalıdır.

50. Christopher Hitchens, "We Know Best" *Vanitiy Fair*, May 2001, p. 34. Benzer "totaliter" tavır ölüm cezasına karşı olma düşüncesinde de yok mu? Foucaultcu terimlerle koyarsak ölüm cezasının kaldırılması savunusu suçun sosyal, psikolojik, ideolojik koşulların vs. sonucu olduğunu iddia eden belirli biyopolitikaların bir parçası değil mi? Bu iddiaya göre ahlak/legal olarak sorumlu özne düşüncesi güç ilişkileri ağının örtüsü olarak fonksiyon gösteren ideolojik kurgudur; bireyler işledikleri suçlardan sorumlu olmadıkları için cezalandırılmamaları gerekir.

Fakat bu tezin öteki yüzü koşulları kontrol edenlerin insanları da kontrol ettiği değil mi? Lenin'in konusu -ölüm cezasına ilişkin bir ayrım çizgisi olarak belirsiz olmayan sınıf mücadelelerinin öne sürülmesi- çok daha dürüsttür:

Ölüm cezasına karşı olmak, bu ceza sadece sömürüyü sürdürme amacıyla çalışan halk kitlesine karşı sömürücüler tarafından uygulanıldığında haklıdır. Herhangi devrimci bir hükümetin sömürücülere (örneğin toprak sahipleri ve kapitalistler) ölüm cezası uygulamaktan başka yapabileceği bir şey hemen hemen yok gibidir. (V.I. Lenin, "Impending Catastrophe and How to Combat It")

51. Bu sahneye benim ilgimi çeken Ken Rinehard'dı (UCLA).
52. Gerçekten nasıl âşık oluruz? Alman edebiyatı sınıfında bir Fransız arkadaşımı yaşlıca ve hayata küsmüş iş arkadaşının Celan'dan bir şiiri coşkunlukla okuması büyülemişti. Onunla samimileştiğinde ve adının François olduğunu öğrendiğinde çok şaşırmıştı (annesinin adı Françoise olduğundan) - bu tuhaf tesadüf onu dolu bir aşk ilişkisine girmeye zorlayan detay olarak işlemişti.

Bu, İmgesel ve Simgesel arasındaki ayrımın örnek olgusu değil mi? İlk önce, bir aşka patlak vermesi için simgesel bir özdeşlenme ile desteklenmesi gereken basit imgesel hayranlık vardır. Burada, rüyada söylenen düşünce ve rüyanın bilinçdışı arzusu arasındaki fark üzerine Freud'un düşüncesiyle paralellik vardır: Gündelik düşünce eğer "daha derin" bilinçdışı bir arzu eklenmişse rüya çalışmasına (rüya içinde şifreleme) sunulur. Aynı şekilde isimlerin tamamen aptalca çakışması maternal özdeşlenmeyi basit bir hayranlığa kanallamıştır. Arkadaşım, kendisinin doğumuyla annesinin kariyerini altüst etmiş, onu hayata küsmüş bir ev kadınına dönüştürmüş olduğu için aşk hayatında ona cinsel tatmin vermekten öte, yardım etmesi için ona ihtiyacı olan ve çok çekici olmayan ve daha yaşlı erkeklerden yana tercihe sahipti - bu onun temel fantazi çerçevesiydi ve kriterleri yerine getiren bir erkek onun potansiyel partneri oldu. Onun Üçüncü kişisi (arzusunun nesne-sebebi, partneriyle eğlenceli sinir bozucu ve acılı ilişkisi içinde keyfini çıkardığı semptom, bu Üçüncü dolayısıyla sahip olduğu arzu) babası değil fakat annesiydi. İşte bu nedenle isimler çakışmasaydı bile onun iş arkadaşına duyduğu erotik cazibe başka bir temel bulurdu demek doğru olmayabilir, tersine isimlerin çakışmasının yokluğunda aşk olmaz sadece geçici bir ilişki olurdu.

Böyle bir kavrayışta elbette derin iç karartıcılık vardır. Fakat hepsi bu kadar mı? "Hakiki" aşk yok mu? Bütün yapabileceğimiz semptomlarımızla nasıl yaşayabileceğimizi öğrenmek, hayatımızı yöneten bu aptalca tesadüflüğü kabul mü etmektir? Lacan'ın iddiası bunun böyle olmadığıdır: Semptomsal özdeşlenmenin ötesinde aşk vardır, bu aşk ötekine onun varlığının Gerçek'inde doğrudan temas eder.

53. Yanlış anlamayı önlemek için tabii ki Doğu Alman otoritelerinin muhaliflere karşı hiçbir şekilde kabul edilemez terörist önlemler kullandığını gözden kaçırmamak gerekir. Yakınlarda açığa çıkan, muhalefet liderlerini nasıl sorguladıklarını düşünün: Bir ta-

- rafında güçlü radyasyon kaynağı olan bir duvarın öteki tarafına oturtulmuşlardı. Amaç tabii ki kansere sebep olmaktı - ve onların çoğu gerçekten kanserden öldüler.
54. Aşkın paradoksu üzerine daha fazla ayrıntı için bkz. Žižek, *On Belief*, Bölüm 2.
 55. Bu Otto Weininger'in yanılığıydı - Hitler'in şu sözlerine şaşmamak gerekir: "Weininger yaşamayı hak eden tek Yahudiydi."
 56. Robert Service'den alıntılandı, *Lenin*, London: Macmillan 2000, p.232.
 57. Catherine Breillat'ın *Romance*'ındaki fantazmatik bir sahne aşk ve cinsellik arasındaki bu radikal ayrımı mükemmel olarak sahnelemekte: Kadın kahraman kendisini çıplak olarak, vücudunun girebileceği kadar ortadan iki yana doğru açılan küçük ve alçak masa üzerinde yüzüstü yatarken hayal etmektedir. Vücudunun üst tarafı, nazik aşk sözlerini ve öpücükleri paylaştığı güzel ve hoş bir delikanlıyla temas halindeyken alt tarafı ise tekrar tekrar ve vahşice içine giren bir veya daha fazla damızlık seks-makinelere maruz kalır.
 58. Bu bağ düşüncesini Rüdiger Safranski'ye borçluyum. "Theorie über die Liebe oder Theorie aus Liebe?" Seminer konuşması: "Über die Liebe, Schloss Elmau (Almanya), 15 Ağustos 2001. Tesadüf olarak burada yine GİS üçlüsüyle karşılaşmaz mıyız? Biyogenetik üremenin Gerçek'i, yoğun haz deneyimlerinin İmgeseli, öznelarası ilişkilerin Simgeseli.
 59. Bkz. Alain Badiou, "L'Un se divise en Deux," sempozyum konuşması *The Retrieval of Lenin*, Essen, February 2-4, 2001.
 60. Bkz. Sylvain Lazarus, "La Forme Parti," sempozyum konuşması *The Retrieval of Lenin*.
 61. Wendy Brown, *States of Injury*, Princeton: Princeton University Press 1995, p.14.
 62. Bkz. Fredric Jameson, "The Concept of Revisionism," sempozyum konuşması *The Retrieval of Lenin*, Essen, February 2-4, 2001.
 63. Aynı "vazo/iki çehre" paradoksu holokost ve gulag

örneklerinde de ortaya çıkmaz mı? Ya holokostu nihai bir suça çıkarıp ve dolayısıyla Stalinist terörü yarı yarıya kurtarır, onu “sıradan” suçun ufak bir rolüne indirgeriz; ya da modern devrimci terörün nihai sonucu sıfatıyla gulag üzerine odaklanır ve holokostu en iyi şekliyle aynı mantığın diğer bir örneğine indirgemiş oluruz. Bir şekilde ya holokost ya da gulaga gizli bir tercih yapmadan totaliterliğin gerçekten “tarafsız” teorisini açıklama olası görünmez.

64. Bu noktanın daha ayrıntılı açıklanması için, bkz. 2.Bölüm, Slavoj Žižek, *On Belief*.
65. Ve Georg Lukács'ın *Tarih ve Sınıf Bilinci*'ndeki başarısı iki boyutu biraraya getirebilen ender çalışmalarından biri olmasıdır: Bir taraftan mal fetişizmi ve soyutlama konusu; diğer taraftan ise parti ve devrimci strateji konusu - tam da bu nedenle bu kitap gerçekten Leninisttir.
66. Bu noktanın ayrıntısı için, bkz. Slavoj Žižek, *The Fragile Absolute*, London: Verso Books 2000, 3. Bölüm. (Türkçesi: *Kırılgan Mutlak* çev. Mehmet Öznur, İstanbul: Encore Yayınları 2003). Kapitalizmin en uç noktadaki ürününün çöp yığını olduğu söylenir - atılmış bilgisayarlar, arabalar, TV ve Video göstericileri...: Yüzlerce terk edilmiş uçağın Mojave çölündeki ünlü “dinlenme yeri” bizi kapitalist dinamiklerin öteki yüzüyle, onun atıl nesnelere ilişkin artıklarıyla karşı karşıya getirir. Ve bu arka planda ekolojik rüya-nosyon olan topyekûn yeniden kullanım (her türlü artığın tekrar kullanıldığı) nihai kapitalist rüya olarak okunması gerekir, hatta o Dünya Planetinin doğal dengesine tekrardan kavuşturulması söylemiyle süslenmiş olsa bile: Arkasında hiçbir maddi artık bırakmamayı başarabilen sermayenin kendini ileri iten dolaşımı rüyası - kapitalizmin ona karşı görünen ideolojileri nasıl kendine mal edebileceğine ilişkin kanıt.
67. Bu açıklanamaz aşırılığın başka örneği de birçok komedi filminde karşımıza çıkar: Film kahramanı mahsur kaldığı küçük bir kentte pahalı arabasını korkulu gözleri önünde bütün parçalarına ayırmaya başlayan

lokal tamirciye götürmek zorunda kalır; bir ya da iki gün sonra tamirci arabayı toparladığında daima bir iki parça artmasına, bazı parçaları geri koyacak uygun yerleri bulamamış olmasına rağmen araba herkesin şaşkınlığı içinde mükemmel şekilde çalışır...

68. Harding, aynı eserden alıntılandı, p.168.
69. Harding, aynı eserden alıntılandı, p.146.
70. Bu bağlamda maskesi düşürülmesi gereken mit devletin azalan rolüne ilişkindir. Bugün şahit olduğumuz şey onun fonksiyonlarındaki değişikliktir: Devlet kısmi olarak sosyal yardım fonksiyonlarından elini çekerek böylece sosyal düzenin öteki boyutlarında aygıtlarını güçlendirmektedir. Bugün, bir iş kurmak isteyen kişinin sadece yasa ve düzenin garantisi için değil fakat her türlü alt yapı (su ve enerjiyi sağlama, taşıma araçları, ekolojik kriter, uluslararası yasalar, vs...) için 100 yıl öncesiyle kıyaslanamaz derecede daha çok devlete bağımlılığı vardır. Kaliforniya’da yakın geçmişteki elektrik hizmeti üzerine tartışmalar bu konuyu açık hale getirir: Ocak ve Şubat 2001’de iki hafta için elektriğin özelleştirilmesi (“denetimin kalkması”) dünyanın en gelişmiş “postendüstriyel” manzarasını düzenli aralıklarla karanlığa düşen bir Üçüncü Dünya ülkesine çevirdi. Tabii ki, denetimin kalkması yanlıları bunun yeterli olmadığını savunarak, eski sahte kıyaslamaya sarıldılar “nişanlım hiçbir zaman randevuye geç kalmaz, çünkü geç kaldığı an artık benim nişanlım değildir”: Denetimin kalkması işlerliği olan bir şeydir, eğer işlemiyorsa o gerçekten bir serbest bırakma değildir... Yakın geçmişteki Deli Dana Hastalığı paniği de (uzak olmayan gelecekte bizi bekleyen düzinelerce benzer olgunun alametleridir) ziraatın kesinlikle devlete ve global kurumlaşmış kontrole ihtiyacı olduğu noktasını işaret etmez mi?
71. Bkz. Leslie Kaplan, *L’Exces-usine*, Paris: Hachette 1984.
72. Bu noktayı Alan Shandro’nun “Lenin and the Logic of Hegemony” adlı sempozyum konuşmasına borçluyum, *The Retrieval of Lenin*.

73. Bkz. Maurice Merleau-Ponty, *Humanism and Terror: the Communist Problem*, Oxford: Polity Press 2000.
74. Alıntı, Susan Buck-Morss, *Dreamworld and Catastrophe*, p. 144.
75. Aynı eser, s. 144.
76. Bu noktaya ilişkin olarak Sovyet sinemasındaki önemli kişi, Eisenstein değil fakat pek yerinde olarak Christ Marker'in "son Bolşevik" diye adlandırdığı (bkz. Marker'in olağanüstü belgeseli *Son Bolşevik*, 1939). Alexander Medvedkin'dir. Zorlama kollektifleştirme de dahil olmak üzere bütün resmi politikaları içtenlikle desteklerken, o yaptığı filmlerde bu desteği komik ütopycı-başkaldıran devrimci dürtüye bağlılık içinde ilk gösteren olmuştur; örneğin onun dinle mücadele etmek için 1935'ten kalma *Happiness*'te bir rahibenin göğüslerini kıyafetinin altından görmeyi hayal eden bir papaz karakteri 30'ların Sovyet filmlerinde hiç görülmemiş bir sahnedir. Böylece Medvedkin, filmlerinin hepsi yasaklanmış ya da ağır sansüre uğramış olan gerçekten ortodoks bir Komünist film yapımcısı ayrıcalığına sahip olmuştur.
77. Bu şiddetin etkin olarak bir iktidarsız *passage a l'acte* olduğu da tartışılabilir: Bir patlama ki geçmiş simgesel geleneğin ağırlığından kurtulmanın acizliğini ortaya koyar. Geçmişten etkin olarak kurtulabilmek için heykellerin fiziksel olarak yerle bir edilmesi gerekmez - onları turizm endüstrisinin bir parçasına dönüştürmek daha etkileyicidir. İşte bu Tibetlilerin acıyla keşfettikleri şey değil midir? Onların kültürlerinin gerçekten yok olması, anıtlarının Çin tarafından yok edilmesiyle değil fakat Lhasa'nın göbeğinde Budist-Land Parkların türemesiyle olacaktır.
78. Tam da "Leninizm" teriminin sorgulanmasına itiliyor kişi: Bu terim Stalin zamanında keşfedilmedi mi? Ve benzeri, temelde Leninist bir icat olan Marksizm (öğreti olarak) için de geçerli değil midir? Yani, Marksizm Leninist, Leninizm ise Stalinist bir nosyon değil midir?
79. Bkz. 2. ve 3.Bölümler, Susan Buck-Morss'un mü-

kemmel çalışması *Dreamworld and Catastrophe*.

80. Alıntı Maureen Freely, "Polymorphous sexuality in the Sixties," *The Independent*, 29 January 2001, The Monday Review, p.4.
81. Aynı eser.
82. Konkret'ten alıntılı, Vol. 3 (March 2001), p.9.
83. Christopher Hitchens, "Visit To a Small Planet", *Vanity Fair*, January 2001, p.24.
84. Jana Cerna'dan alıntılı, *Kafka's Milena*, Evanston: Northwestern University Press 1993, p.174.
85. İnanca ilişkin modern tavrın acayipliklerinden biri Çin Komünist Partisi tarafından ortaya konmuştur: 90'ların ortalarında Çin otoriteleri Daramsala'da Dalay Lama tarafından seçilen ve tanınan değil, onların Panchen Lama'sının hakiki olduğunu iddia etmiş, Dalay Lama'yı eski Budist geleneğe saygı duymadığı, politik hesapları eski dini kurallara yeğlediği için suçlamıştı. Dolayısıyla, Panchen Lama olarak adlandırdıkları bir çocuğun doğumunu (tesadüf o ki Komünist çekirdek kadrodan bir ailenin çocuğudur) ve ayrıca onun daha bir yaşındayken mucize misali gökyüzünde görünerek doğaüstü güçlerini sergilediğini iddia eden bir Komünist Parti buluruz karşımızda.
86. John Berger, "The Hammer and Sickle," *Janus* 5 (2000), p.
87. Berger, aynı eser, p. 17.
88. Ya da benzer bir zihin egzersizi yaparsak: Gerçekte Var olan Sosyalizmin son günlerinde protestocu kalabalık sık sık milli marşlar da dahil olmak üzere resmi şarkılar söyleyerek yerine getirilmemiş vaatleri iktidardakilere hatırlatıyorlardı. Doğu Alman kalabalığı için 1989'da milli marşlarını söylemekten başka daha iyi şey ne olabilirdi? Sözleri ("Deutschland einig Vaterland" [Almanya Tek Anavatan]) artık yeni bir Sosyalist ulus sıfatıyla Doğu Almanlara uymadığından 50'lerin sonlarından 1989'a değin marşın halk arasında söylenmesi yasaktı: Sadece resmi seremonilerde orkestra versiyonu çalınabilirdi. (Doğu Almanya, milli marşının söylenmesi suç olan öz-

gün ülkelerden biriydi!). Aynı şey Nazilerden beklenmez miydi?

89. Belki de burada Marx'ın işçi sınıfı ("objektif" bir sosyal kategori, sosyolojik çalışmaların konusu) ve proletarya (eski şanssız ifade kullanılırsa, belirli öznel konum – "kendi için" sınıf, sosyal negatifliğin somutlaşması) arasındaki (üstü kapalı) ayrımının yeniden canlandırılması gerekir. Kaybolmakta olan işçi sınıfının araştırılması yerine şimdi şu sorulmalıdır: Bugün proletaryanın konumunu kim doldurmakta, kim proletaryayı kişileştirmektedir?
90. Daha genel yönlemsel düzeyde, sıradan sahte-Nietzscheci tarihçemiz içinde inşa ettiğimiz geçmiş zamanımız problemlerinin bir anlatım, bir semptom olduğu görüşü alt üst edilmesi gerekir: Tersine, ya kendimiz -günümüz- geçmişin çözümlenmemiş çıkmazlarının semptomu ise?
91. Bu şakanın Lacancı ayrıntısı için, bkz. 2.Bölüm, Slavoj Žižek, *Tarrying With the Negative*, Durham: Duke University Press 1993.
92. Bkz. Theodor W. Adorno, *Beethoven*, Frankfurt: Suhrkamp 1993, p.32.

indeks

- Adorno, Theodor 14, 25, 43, 89, 129, 132, 134, 135, 136, 145
Afganistan 81-83
AIDS 25
Alman Sosyal Demokratlar 35
Althusser, Louise 36
ABD 64, 70, 82, 132, 135
Arendt, Hannah 60
Aristoteles 68
Armand, Inessa 57
Badiou, Alain 18, 35, 37, 59, 60, 61, 129, 135, 140
Barışçı Yenileşme Partisi 101
Beethoven, Ludwig van 31, 89, 145
Benjamin, Walter 9
Berger, John 86, 87, 144
Birinci Dünya Savaşı 37, 38, 101, 102, 110, 111, 127
Blanqui, Louise Auguste 120
Blanquizm 120
Bolşevikler 27, 30, 84, 108, 116, 117, 119, 122, 123
Bosna 40, 81
Brecht, Bertolt 58
Budizm 82
Catherine II 88
CIA 83, 85, 86
Colletti, Lucio 13
Craig, William 135
Cohn-Bendit, Daniel 78
Çaydze 96, 97, 104, 105, 110, 113
Çernov 110, 123
Çenkeli 104
Çin 70, 82, 95, 144
Darwin, Charles 21

Demokratik Alman Cumhuriyeti 54,
Derrida, Jacques 63
Diderot, Denis 88
Dimitroff, Georgi 135
Don Juan 52
Duma 96, 97, 101, 102
Ekim Devrimi 30, 67, 75, 102, 132, 118
Ekonomi 61, 83
Emperyalizm 37, 112
Engels, Friedrich 35, 37, 61, 115, 128
Ermenistan 105
Ernst, J nger 38
Faşizm 11, 112
Feminizm 72
Fetişizm 80, 141
Filistinliler 51, 137
Fransız Devrimi 18, 19, 59
Büyük Frederick 88
Freud, Sigmund 20, 23, 27, 35, 50, 84, 139
Fukuyama, Francis 64
Galiçya 38, 105
Gates, Bill 66, 67, 92, 135
Globalleşme 63
Gorki, Maksim 132
Guçkov, A.I. 95, 100, 101, 106, 107
Gulag 8, 135, 140, 141
G ney Afrika 39
Gvozdev 98, 99, 104, 105, 107
Habermas, Jurgen 8, 128, 130
Ha ek, Jaroslav 37
Hegel, Georg W.F 13, 18, 19, 26, 33, 35, 65, 88, 129, 133,
137
Heydrich, Reinhard 31
Hitchcock, Alfred 55
Hitchens, Christopher 79, 138, 144
Hitler, Adolf 28, 33, 40, 133, 140
Hobsbawn, Eric 37
Holbach, Paul 88,
Holokost 8, 27, 28, 31, 130, 133, 134, 140, 141
Homer 34

Horkheimer, Max 134
Hotter, Hans 31
II. Nikola 99
II. Wilhelm 99
İngiltere 98, 102, 103, 105, 119
İslam 81, 83
İstanbul 100, 105
İsveç 38
İsviçre 38, 93
İtalya 102
James, Henry 43
Jameson, Fredrick 19, 20, 23, 140
Japonya 131
Kadet 97, 99, 100, 102-105, 123, 127
Kafka, Franz 80
Kant, Emmanuel 52, 129, 131, 134
Kapitalizm 19, 21, 37, 48, 62-68, 71, 83, 84, 86, 89, 98, 141
Kaplan, Leslie 69, 142
Karamazov, Ivan 88
Karpinski, V.A. 93
Karşı-devrim 94, 95, 102
Kautski, K.J. 15, 16, 36, 113
Kazaklar 122
Kerenski A.F., 97, 102, 104, 110, 116, 117, 119, 123
Kierkegaard Søren 51, 52, 136
Kışlık Saray 75
Kornilov isyanı 122-124, 127
Komünist Manifesto (Marx ve Engels), 12
Komünizm 12, 63, 85, 134
Konstrüktivist 78
Kornilov L.G. 122, 123, 127
Krupskaya N. 31, 36
Kültürel Araştırmalar 7, 10
Lacan, Jacques 20, 26, 45, 54, 62, 76, 79, 139
Laclau, Ernesto 18, 50, 60, 61, 129
Litvanya 105
Lukács, Georg 137, 141
Luxemburg, Rosa 29, 115
Lvov 101, 105, 106, 108

Mao Ze-Dong 76
Marksizm 7, 16, 17, 19, 20, 35, 37, 60, 62, 69, 88, 110, 115, 120, 121, 127, 143
Marx, Karl 7, 9, 16, 18, 20, 34, 35, 37, 46, 60-67, 80, 115, 119, 120, 125, 128, 134, 135, 145
Materyalizm 13-15, 74-79, 128
Medvedkin, Alexander 143
Menşevikler 99, 108, 110, 111, 116, 118, 122, 123, 126
Merleau-Ponty, Maurice 74, 143
Microsoft 68
Miller, Jacques-Alain 26, 133
Milyukov P.N, 94, 100-107
Mouffe, Chantal 60
Narodnikler 102, 110
New York Daily Tribune 119
Nisan Tezleri (Lenin) 36, 91, 108
Organizasyon Komitesi (OK) 110, 111
Oktobrist 93, 101
Paris Komünü 115, 134
Paul, Saint 20
Pessoa, Fernando 56
Peter ve Paul Kaleleri 127
Petrograd 75, 91-93, 97, 101, 103, 108, 113, 116-119, 121-127
Polonya 105, 137
Popper, Karl 13
Pravda 36, 93, 122
Proletarya 15, 17, 18, 70, 91, 92, 94, 96-98, 100, 101, 103, 104, 106-110, 115, 120, 126, 132, 145
Psikanaliz 17, 20, 27, 49, 80
Roma 84, 128
Romanov, Mikhail 94, 99, 100, 104
Rorty, Richard 19, 21, 130,
Rousseau, Jean Jacques 88
Rus Devrimi 93, 107
Russkaya Volya 114
Rüya yorumu (Freud) 23, 139
Sanal Gerçeklik 66
Scheidemann, Philip 98

“Seattle” hareketi 71
Sensation 9
Singer, Peter 21, 22, 25, 27, 130
Sırbistan 85
Sosyal Demokratlar 27, 34
Sosyal Demokrat Rus İşçi Partisi 99
Sosyalizm 15, 29, 37, 51, 64, 67, 68, 71, 78, 84, 85, 88,
107, 109, 112, 144
Stalin, Josef 11, 30, 85, 86, 93, 143
Şubat Devrimi 96, 101, 102
Taliban 81-83
Troçki, Leon 30, 77, 84-86
Trudovik 102
Tsereteli 108, 110, 123
Türkiye 105
Üçüncü Dünya 8, 10, 49, 66, 70, 142
Üçüncü Yol 11, 72, 86
Vertigo (Hitchcock) 55
Voltair (François Marie Arouet) 130
Winterreise (Schubert) 32, 34
Wittgenstein, Ludwig 28
Woolf, Virginia 48
www 68
Yahudiler 33, 51, 94, 137
Yugoslavya 40, 41

Eski bir Demokratik Alman Cumhuriyeti fıkrası vardır: Bir Alman Sibirya'da iş bulur; bütün haberleşmelerin sansürden geçeceğini bildiğinden arkadaşlarına önerir: "Bir kodlama sistemi kuralım: Benden gelen mektup mavi mürekkeple yazılmışsa doğru, kırmızı mürekkeple yazılmışsa yalan olsun." Bir ay sonra arkadaşları mavi mürekkeple yazılmış bir mektup alırlar: "Burada her şey mükemmel, dükkânlar tıka basa, yiyecek çok, apartmanlar büyük ve iyi ısıtılıyor, sinemalar Batı'dan filmler gösteriyor, ilişki kurabileceğim çok sayıda güzel kız var - tek bulunmayan şey kırmızı mürekkep..."

(Žižek, The Guardian, 01.05.04)

Bugünkü liberal-demokratik konsensüsü sorgulayacak, sistemin temeli olan görünmez özellikleri, özgürlüklerimizin altında yatan tutsaklıklarımızı konuşacak dilin -kırmızı mürekkebin- eksikliğinde kendimizi "özgür hissederiz". Žižek'in bu kitapta başardığı kırmızı mürekkebi sağlamak.

Encore Yayınları
ISBN 975-92712-4-9

